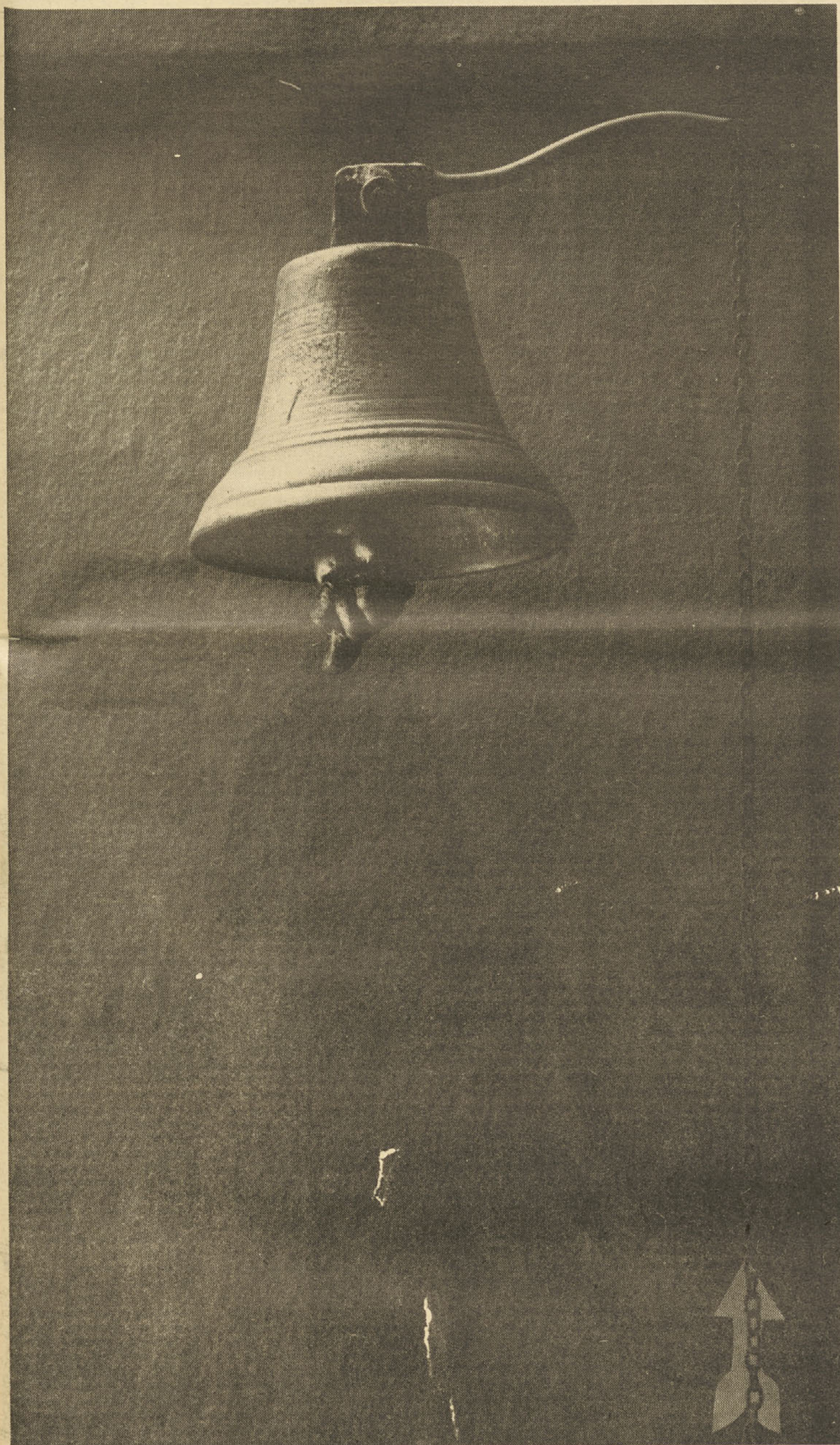

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 24. septembra 1976 — Številka 15

Vsem otrokom v razvitih deželah zvoní šolski zvonec.
Vsem obeta enako.
In vendar si mlad človek, ki se je rodil v zakotnem kraju, ne bo mogel pridobiti dovolj znanja.
Drugi ima prerevne starše.
Tretji ne govori pravega jezika, da bi bil dobrodošel izobraženec v družbi, v kateri živi.
Tudi jezik je lahko legitimacija.
Vsem otrokom v razvitih deželah zvoní šolski zvonec.
Toda — kako različno . . .

Vladimir Klemenčič

Izobraževanje na narodno mešanem ozemlju

Še danes je v Evropi več kot 40 milijonov pripadnikov narodnostnih manjšin (v Jugoslaviji narodnosti), ki žive zunaj svoje matične države, ali pa te sploh nimajo. Ta velika množica prebivalstva povečini ne uživa svojih narodnostnih pravic, tako kot jih uživajo pripadniki jugoslovanskih narodnosti. Marsikje pa te ne uživajo niti v najbolj skromni obliki, tako v jezikovnem kot kulturnem pogledu, ustrezno potrebam gospodarskega in tehnološkega razvoja dežel, v katerih prebivajo manjšine, oziroma enakopravno s sodržavljeni — pripadniki večinskega naroda. Mnogi narodi so skušali pod geslom »En narod, ena država, ena politika in en vodja« se pred prvo, zlasti pa med prvo in drugo svetovno vojno asimilirati narodne manjšine tako, da so jim odvzeli možnosti izobraževanja v njihovem materinem jeziku. Med drugo svetovno vojno so na osnovi fašistične in nacistične ideologije celo fizično iztrebili milijone raznih pripadnikov narodnih manjšin.

Po drugi svetovni vojni, ob zmagi nad nacizmom in fašizmom, so se v Evropi pričela vse bolj utrjevati spoznanja, da predstavljajo narodne manjšine, ki v veliki meri obvladajo svoj jezik in jezik večinskega naroda, posebno vrednost, ker lahko opravljajo vlogo posredovalca v zblizevanju in sodelovanju med evropskimi narodi. Rezultat tega spoznanja in odločnost narodnih manjšin za njihov obstanek sta spodbudila evropske demokratične množice k oblikovanju nove koncepcije odnosov med večinskimi narodi in pripadniki manjšin. Osnova za ustvarjanje resnične enakopravnosti narodnih manjšin z večinskimi narodi je prav v snovanju takega sistema izobraževanja na narodno mešanih ozemljih, ki zagotavlja pripadnikom narodnih manjšin polno obvladanje materinega jezika in kulture ob največjem možnem razvejanju strukture njihovih šol in v polni možnosti izobraževanja v deželi matičnega naroda onstran državne meje. Učencem večinskega naroda zagotavlja tudi možnosti za učenje jezika sodeželanov, pripadnikov narodnih manjšin, v šolah večinskega naroda. Tej težnji po izpopolnjevanju sistema izobraževanja prebivalstva dveh ali več narodov na tako imenovanih narodnostno mešanih ozemljih lahko danes sledimo, čeprav še v različni intenzivnosti, v izobraževalnih sistemih na ozemlju Belgije, Danske in Italije na Tirolskem, kjer prebivajo Nemci kot narodna manjšina, Frizijci, in tako dalje. Težnje po oblikovanju izobraževalnega sistema pri pripadnikih narodnih manjšin, ustreznega družbenemu razvoju, pa se med seboj močno razlikujejo v sistemih izobraževanja. Tako je tudi pri pripadnikih slovenske narodne manjšine v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. Sistemi izobraževanja pri pripadnikih slovenske narodne skupnosti se še posebno močno razlikujejo od sistema izobraževanja madžarske in italijanske narodnosti, ki prebivata na narodno mešanih ozemljih SR Slovenije, na Koprskem, ob jugoslovansko-italijanski meji ter v Prekmurju, ob jugoslovansko-madžarski meji. Na nacionalno mešanem ozemlju Prekmurja, kjer so pripadniki madžarske narodnosti pomešano poseljeni s pripadniki slovenskega naroda, je zagotovljeno tako osnovnošolsko izobraževanje v narodnostno mešani šoli, da se učenci madžarske narodnosti toliko izpopolnijo v materinščini, da so sposobni nadaljevati šolanje v matični deželi, Madžarski. Sočasno se nauče toliko slovensčine, da lahko po svoji želji in sposobnosti nadaljujejo šolanje na slovenskih šolah v Sloveniji. Ista šola na narodnostno mešanem ozemlju pa nauči slovenske učence madžarskega jezika najmanj toliko, da obvladajo madžarski pogovorni jezik.

Tudi na Koprskem zagotavljata italijanska in slovenska šola znanje italijanskega in slovenskega jezika obema tam živečima narodoma.

Medtem ko lahko sledimo sicer nekoliko prepočasnemu izpopolnjevanju izobraževalnega sistema pri pripadnikih slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem, na Tržaškem in Goriškem, v Beneški Sloveniji in pozitivnim težnjam spreminjanja odnosov tamkašnjih oblasti do izobraževanja Slovencev v slovenskem materinem jeziku, pa smo priča, kako v Avstriji okrnjujejo možnosti za izobraževanje slovenskih otrok v materinem jeziku. V letu 1958 je bila ukinjena dvojezična osnovna šola na narodnostno mešanem ozemlju Koroške, ki je bila zasnovana tako, da so se učenci učili obeh deželnih jezikov, nemščine in slovensčine. Od leta 1972 lahko sledimo postopnemu ukinjanju gorskih dvojezičnih osnovnih šol. Ob sprejemu protimanjšinskega zakona o preštevanju prebivalstva posebne vrste, ki ima kot vsi povojni avstrijski popisi prebivalstva po občevelnem jeziku funkcijo statističnega genocida in zakona o narodnih skupnostih v Avstriji, ki so ga koroški Slovenci odklonili, je bila sprejeta še posebna določba, ki po novem omogoča na šolah ozemlja dvojezičnega šolstva tudi nastavitve učiteljev, ki nimajo ustreznega izpita za poučevanje slovensčine. Zaradi prvega ukrepa tako imenovanega »pospeševanja narodnih manjšin« slovenski otroci in njihovi starši na avstrijskem Koroškem ne bodo več mogli govoriti z učitelji v slovenskem jeziku. To je dokaz, da si koroški Slovenci od zakona »o pospeševanju narodnih skupnosti v Avstriji« nimajo kaj obetati. Na avstrijskem Štajerskem pa se slovenski otroci sploh nikdar niso mogli izobraževati v materinem jeziku. Ker je ukinjena možnost vzgoje slovenskih otrok v njihovem materinem jeziku ob eni sami slovenski srednji šoli — gimnaziji — imajo koroški Slovenci zelo okrnjen izbor poklicev, do katerih se lahko dokopljejo s šolanjem v materinem jeziku. V tem pa tiči tudi izvirni greh celotnega zaviranja socialne mobilnosti in socialne diskriminacije koroških Slovencev, onemogočeno je uveljavljanje enakopravnosti slovenskega jezika in prebivalstva ter s tem dvojezičnosti na narodno mešanih ozemljih avstrijske Koroške in Štajerske, ki ga Slovincem v Avstriji zagotavlja 7. člen avstrijske državne pogodbe.

Letna skupščina sekcije prosvetnih (znanstvenih in kulturnih) listov Jugoslavije

»Čeprav ni do sedaj še nobena znanstvena, novinarska ali druga ustanova analizirala in ocenila vloge ter deleža naših prosvetnih listov pri socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja; čeprav nimamo zanesljivo obdelanih podatkov, koliko so prosvetni listi — od »Prosvetnega pregleda« kot najstarejšega prosvetnega lista pri nas do najmlajšega lista »Misao« — prispevali k uresničevanju enotnega sindikalnega prizadevanja v vsaki republiki in pokrajini in v Jugoslaviji kot celoti; čeprav nismo storili skoraj ničesar, da valoriziramo ogromen strokovni delež prosvetnih listov v prizadevanju, da se pedagoška teorija in praksa razvijata skladno s potrebami nove socialistične družbe, kakršna nima vzorca v svetu; čeprav nismo natančno opredelili, kakšna glasila so nam potrebna in kakšna nam bodo potrebna v novih razmerah — danes vendarle ni več niti posameznika, ki ne bi poznal ali pa bi zanikal pomembnost, vlogo in vrednost glasil prosvetnih delavcev, glasil te naše armade, ki ima tako v vojnem času kot v miru eno izmed najhumanejših in najnaprednejših nalog, saj oblikuje človeka za prihodnost, predano službi svojemu narodu, nosi zastavo bratstva in miru, zastavo poštenega dela in človečnosti.« (Iz govora Djordja Djurića, dosedanega predsednika sekcije na letni skupščini.)

Z letne skupščine sekcije prosvetnih listov Jugoslavije

Letošnja letna skupščina sekcije vseh osmih prosvetnih listov Jugoslavije je bila v Ohridu. Poleg urednikov in novinarjev prosvetnih listov (»Prosvetni pregled« — Beograd, »Školske novine« — Zagreb, »Prosvetni list« — Sarajevo, »Prosvetni delavec« — Ljubljana, »Prosvetni rabotnik« — Skopje, »Prosvetni rad« — Titograd, »Shkendija« — Pristina, »Misao« — Novi Sad) ter predstavnikov sindikatov delavcev vzgoje in izobraževanja, so se letne skupščine udeležili še nekateri predsedniki izdajateljskih svetov prosvetnih listov, predstavniki Socialistične zveze delovnega ljudstva Makedonije, sekretar za vzgojo in izobraževanje SR Makedonije Ljupčo Koproovski ter prorektor skopske univerze »Ziril i Metodij« Anatolij Damjanovski. In seveda predstavniki makedonskega tiska in televizije.

VEZ MED DRUŽBO IN PROSVETO

Prosvetni listi Jugoslavije sodelujejo že več kot desetletje. Pred osmimi leti pa so se glavni uredniki začeli redno sestajati vsaj enkrat letno (vselej v drugi republiki), da so izmenjali izkušnje in napravili okvirne načrte za prihodnje leto. S tem, ko so listi vse bolj preraščali svoj stanovski okvir ter postajali vez med družbo in prosveto, so se tudi začeli vsestransko vključevati v pomembna družbeno dogajanja. Prva skupna številka vseh prosvetnih listov je izšla v počastitev X. kongresa ZKJ leta 1974. Naslednje leto je bila ustanovljena sekcija prosvetnih

listov republik in pokrajin. Prvi sad je samoupravni sporazum o sodelovanju prosvetnih listov Jugoslavije. Skupna številka je izšla ob 30-letnici osvoboditve, skupno objavljamo pogovore z odgovornimi osebnostmi, organiziramo posvete o razvoju in reformi visokega šolstva, razširjamo in poglobljamo akcijo »Najdražji učitelj«. Letos smo začeli s posveti za smotno izdajanje publikacij, namenjenih šolskim ekscurzijam.

Razvija se tudi mednarodno sodelovanje, ki nam pomaga, da našim bralcem posredujemo najboljše izkušnje iz drugih držav. Posebno uspešno je sodelovanje z »Učiteljsko gazeto« (Sovjetska zveza), dalje z bolgarskim listom »Učiteljsko delo« in z romunskim »Tribuna školi«. Prav zdaj so na strokovnem obisku predstavniki poljskega prosvetnega lista »Glas učitelja«. Spoznavanje področja vzgoje in izobraževanja prijateljskih narodov pomeni razširjanje obzorja — to pa predstavlja večji izbor možnosti za napredek. V načrtu je tudi sodelovanje s prosvetnimi ustanovami v nevrščenih državah.

»Skoraj tridesetletno izhajanje prosvetnih listov dokazuje, da si ni mogoče predstavljati delovanja našega sindikata in napredka vzgoje in izobraževanja brez glasil tistih ljudi, ki so nosilci tega napredka s svojim delom — pogosto v materialno neustreznih razmerah in ob premajhnem družbenem upoštevanju,« je poudaril Djordje Djurić v referatu. Pred prosvetne liste se postavlja vprašanje, ali si dovolj prizadevamo, da postanejo glasila združenega dela; ali

dovolj pomagamo prosvetnim delavcem, da se čimprej osvobodijo prejšnjih odnosov in da postaneta vzgoja in izobraževanje zares del združenega dela. Zavedati se moramo — novinarji prosvetnih listov, pa tudi prosvetni delavci in organizacije združenega dela — da postajata vzgoja in izobraževanje nujna v sodobni tehnologiji in tehniki. Od tega, koliko in kako bomo izobrazili in vzgojili mlade generacije, je odvisna prihodnost naše domovine.

SOODGOVORNI

Združeno delo pomeni tudi enotna hotenja, enotne akcije, ki vodijo do uspehov. Pri tem imajo sredstva množičnega obveščanja pomembno vlogo. Lahko trdimo, da postajajo naši prosvetni listi v procesu uveljavljanja združenega dela vedno bolj pomembni. Organizacije združenega dela je treba usposobiti, da bodo zmogle odločiti o rezultatih združenega dela, pa tudi o vzgoji, izobraževanju, razvoju kulture in znanosti. Ne smemo prezreti (ali izpustiti na naših straneh) delež narodnega dohodka, ki naj bi bil materialna osnova vzgoje in izobraževanja; ali zadošča? Utemeljiti svoje trditve — tedaj, ko je jasno, da delamo splošno družbeno škodo z mačehovskim odnosom do šolstva. Ne smemo molčati — kajti soodgovorni smo!

Preobremenjenost prosvetnih delavcev — ki je iz leta v leto očitnejša in pogosto vodi že v apatijo, nič več v odpor ali iskanje izhoda — mora biti vsebina naših člankov. Preobremenjen človek ne more dajati mladini tega, kar potrebuje: vero v napredek in željo po širšem znanju. Saj je v prosvetnih delavcih, v njihovi podzavesti, često najmočnejša želja: naj že mine ta učna ura! To ni krivda prosvetnih delavcev! To je utrujenost. Naši listi so dolžni stanje razložiti širši družbeni skupnosti.

Utrujenost pa je usodna lahko tudi za novinarje prosvetnih listov: če jih je premalo, če so preveč obremenjeni z dolžnostmi, ne morejo tako opravljati svojega poslanstva, kot bi ga morali in želeli. Ob srečanjih članov uredništev prosvetnih listov drugih socialističnih dežel smo spoznali, da je v njihovih uredniških zaposlenih mnogo več ljudi, da se novinarji zares lahko specializirajo — kar pri nas ni mogoče. Upamo, da ne bomo o razvoju naših listov govorili samo na sejah in skupščinah naše sekcije — tudi prosvetni listi morajo postati del združenega dela.

Razumljivo je torej, da je sekcija prosvetnih listov Jugoslavije na letni skupščini sklenila, da bodo prosvetni listi po vseh svojih močeh spodbujali in spremljali reformo vzgoje in izobraževanja, kot jo predvideva resolucija X. kongresa ZKJ. V tesni povezavi s tem je spremljanje dela medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo vzgoje in izobraževanja v Jugoslaviji. Kot je zapisano že v samoupravnem sporazumu naših listov, bodo ti čim natančneje poročali o prizadevanjih na področju prosvete in kulture v vseh republikah. Takšna oblika dela je temelj sodelovanju in skupnim prizadevanjem v šolstvu. Delovni obiski drugih republik in pokrajin jim pomenijo posredovanje izkušenj. Problematika šolanja otrok naših zdomec mora prav tako postati stalen del vsebine naših listov — saj so jugoslovanski otroci zunaj naših meja tudi naši šolarji.

Prepričani smo, da se bo sodelovanje s prosvetnimi listi balkanskih dežel še utrdilo. To pa pomeni velik prispevek k napredku naših listov — prek njih pa tudi k napredku našega šolstva in utrjevanju dobrih mednarodnih odnosov.

NEŽA MAURER

S plenarne seje sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja

Javna razprava o osnutku zakona o združenem delu — akcija za ocenjevanje in spreminjanje razmer

Javna razprava o osnutku zakona o združenem delu se steka h koncu. Organizatorji pregledujejo dosežke večmesečne akcije, ki se je začela letošnjega aprila in povečini ugotavljajo, da so bili smotri javne razprave doseženi: delavci in delovni ljudje so množično in organizirano obravnavali osnutek ter zbirali pripombe in predloge za dopolnitev zakona, hkrati pa kritično ocenili samoupravne razmere v svojih temeljnih organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih okoljih glede na predlagane rešitve. Temeljita, kritična ocena naj bi namreč pomagala odpraviti pomanjkljivosti pri dosedanjem uresničevanju z ustavo začrtanih družbenoekonomskih odnosov v združenem delu, slabosti v organiziranosti združenega dela ter nedoslednosti pri uresničevanju neposrednega samoupravljanja in delegatskih odnosov.

Kako je potekala razprava o osnutku zakona o združenem delu v vzgojnoizobraževalni dejavnosti? Velika večina delovnih organizacij s tega področja se je na pobudo osnovnih organizacij sindikata lotila te naloge odgovorno, saj se je zavedala, da je prav vsebina tega zakona lahko odločilna za nadaljnji razvoj vzgojnoizobraževalne dejavnosti v okviru združenega dela in za njen ekonomski položaj. Razpravljavci so ugotavljali, da prinaša zakon na področje vzgoje in izobraževanja revolucionarne novosti, večina določb pa se bo izredno močno zrcalila v nadaljnjem razvoju dejavnosti. Gre za spremembe glede dohodkovnih odnosov, za določbe, ki bogatijo samoupravno prakso in kar je še najpomembnejše: osnutek zakona v skladu z novo ustavo postavlja vzgojnoizobraževalno dejavnost tudi ekonomsko v enakopraven položaj s proizvodnimi delovnimi organizacijami v združenem delu. Tudi glede samoupravne organiziranosti, pravic in dolžnosti delavcev so vzgojnoizobraževalne delovne organizacije obravnavane enakopravno.

Tako je v svojem uvodnem poročilu povzema značilnosti osnutka zakona in javne razprave predsednik Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Geza Čahuk na plenarni seji, ki je bila letošnjega 15. septembra v domu družbenih organizacij v Mariboru. Dejal je, da se člani Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja strinjajo z navedenimi in drugimi določili osnutka zakona o združenem delu, opozarjajo pa tudi, da so v osnutku nekatere pomanjkljivosti, tako v določilih, ki govorijo o samoupravni organiziranosti pa tudi o ekonomskem položaju. Prav na to je treba opozoriti. Gre za uveljavljanje ustavne določbe glede širšega družbenega interesa, ki se ne sme zrcaliti le skozi nekatere praktične rešitve ali občasno odločanje o materialnem položaju šolstva. O materialnem položaju te dejavnosti ne more odločiti nihče, ki ne spremlja celotne problematike. Širši družbeni interes mora biti pričujoč v vsaki celici vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Vzgoja in izobraževanje ne smeta biti prepuščena le izvajalcem, češ naj se ubadajo s svojimi težavami, kot vedo in znajo — pri tem mora sodelovati združeno delo, in sicer od prve do zadnje faze izobraževalnega procesa, pri načrtovanju in odločanju o sredstvih, spremljati mora izvajanje programov in njihovo uresničitev.

Prav tako pomembna so tudi načela za oblikovanje samoupravnih socialističnih odnosov. Geza Čahuk je opozoril zlasti na dvoje takih načel, in sicer: da ne more nihče uveljaviti svojih osebnih pravic na način, s katerim bi onemogočil drugim, da pod enakimi pogoji uveljavljajo enake pravice. In drugo načelo: da so osebne pravice delavca omejene le z enakimi pravicami drugih delavcev. Zakon zasleduje torej smoter resnično humanih samoupravnih odnosov in enakopravnega vrednotenja vsakega dela v združenem delu.

TEŽKA POT DO URESNIČITVE DOHODKA

Razprava o osnutku zakona o združenem delu je veliko prispevala tudi k razčiščenju pojmov o samoupravni organiziranosti v družbenih dejavnostih. Veliko delavcev v vzgoji in izobraževanju še vedno meni, da je samoupravljanje zunaj delovnih organizacij v materialni proizvodnji še vedno bolj ali manj formalno in da npr. v vzgojnoizobraževalni dejavnosti ne more biti učinkovito zaradi neustreznega oblikovanja dohodka. Zastarela pojmovanja o proračunskih odnosih v vzgojnoizobraževalni dejavnosti se v resnici zrcalijo v samoupravni organiziranosti te dejavnosti in njenem materialnem položaju.

Razpravljavci so podprli opredelitev v obrazložitvi zakona, ki pravi, da so »v dohodku, ki ga ustvarjajo delavci na področju materialne proizvodnje, vsebovani tudi rezultati delavcev na področju izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva in drugih družbenih dejavnosti...« in poudarili: Glede na takšno opredelitev je nujno, da delavci s teh področij ustvarjajo svoj dohodek iz dohodka TOZD materialne proizvodnje po prispevku, ki so ga vložili v ustvarjanje nove vrednosti, in sicer po načelu svobodne menjave dela, toda — z neposrednim dogovarjanjem v interesni skupnosti.

Pri tem pa se pojavlja več vprašanj, kot npr.: kako ugotavljati delež vzgojnoizobraževalne dejavnosti v nanovo ustvarjeni vrednosti? Menili so, da bi zakon moral bolj določno opredeliti pravice vzgojnoizobraževalnih delovnih organizacij do dogovorjenega dohodka na temelju družbeno dogovorjene cene. Določno je treba povedati, da cena storitve v vzgojnoizobraževalni dejavnosti ni tržno-blagovna, pač pa samoupravno dogovorjena kategorija.

Nevarno je, da bi imeli v praksi dve vrsti različnega vrednotenja popolnoma enakega dela — odvisno od tega, kdo bi bil naročnik in plačnik: interesna skupnost ali neposredno druga delovna organizacija. Zato so razpravljavci odklonili možnost, da bi se v vzgojnoizobraževalnih organizacijah oblikoval dohodek na oba predvidena načina. Predlog: Cene naj bi bile za enako delo enake, ne glede na to, kdo je plačnik.

»In še določila, ki zadevajo vlogo samoupravnih interesnih skupnosti: osnutek jih ne opredeljuje kot institucije svobodne menjave dela. To je mogoče razumeti tako, da se svobodna menjava ustvarja tudi mimo interesnih skupnosti. Ta torej ne bi bila samoupravno organizirana in glede na to ne »svobodna menjava«. Prosvetni delavci menijo, da mora biti oblika pridobivanja sredstev vzgojnoizobraževalnih organizacij v svobodni menjavi dela cena storitve, ki je družbeno dogovorjena. To pa je cena, ki vsebuje tudi elemente tržne vrednosti in se dogovori v interesni skupnosti.

Tako v razpravah o zakonu kot na plenarni seji so se razpravljavci dalj časa pomudili ob

vprašanjih o širšem družbenem interesu. Slišali smo predlog, naj bi samoupravne interesne skupnosti »pripeljali« v krajevne skupnosti oziroma do določene vzgojnoizobraževalne delovne organizacije. Menili so, da bi bilo tu ustreznejše mesto za uveljavljanje širšega družbenega interesa. Opuščati pa bi bilo treba take oblike samoupravne organiziranosti, kjer predstavniki širše družbene skupnosti samo poslušajo o težavah, ne morejo pa vplivati na spremembe.

ŠE VEDNO DRUG MIMO DRUGEGA

Samoupravne interesne skupnosti bi morale prek delegatov združiti interese posameznih delovnih organizacij vzgojnoizobraževalne dejavnosti in jih soočiti z interesi širše družbene skupnosti oziroma združenega dela. Zavzeti bi se morali, da zaživita zbora izvajalcev in uporabnikov prav zato, ker sedaj mnogokrat ugotavljamo, da govorimo drug mimo drugega.

V nadaljevanju svojega uvodnega poročila je Geza Čahuk opozoril tudi na to, da bi morali bolj kritično oceniti dosedanje izkušnje in si prizadevati odpraviti nekatere slabosti. Mednje sodi nedvomno tudi ta, da se strokovne službe izobraževalne skupnosti postavljajo v nadrejen položaj delovnim organizacijam vzgojnoizobraževalne dejavnosti — kakor da so njihov delodajalec, ne pa interesna skupnost, v kateri se enakopravno rešujejo vsa vprašanja. Institucionaliziran položaj teh skupnosti jim omogoča, da dohodkovno niso odvisne od materialnega položaja dejavnosti, za katero opravljajo strokovne naloge, pač pa si zase izločijo denar, ne glede na materialni položaj dejavnosti. To prav gotovo ni v skladu z medsebojno enakopravnostjo. Mnogi razpravljavci menijo in predlagajo, da bi moral biti dohodek strokovne službe interesne skupnosti odvisen od dejavnosti, zato naj bi zanje veljal praviloma isti samoupravni sporazum kot za panoge, za katere opravljajo strokovne naloge. Načela osnutka zakona, ki govore o nagrajevanju po delu, znova zahtevajo sodobnejšo organizacijo dela in boljši način nagrajevanja po kakovosti dela.

V razpravi na plenarni seji so opozarjali tudi na določila osnutka, ki govorijo o združevanju dela in sredstev, o povezoivanju in združevanju delovnih organizacij na področju vzgojnoizobraževalne dejavnosti in pri tem ponovili sklepe, ki so jih o teh vprašanjih sprejeli že na posvetovanju letošnjega junija.

Tilka Blaha je v svoji razpravi povzela razmišljanja, ki jih je bilo slišati v vzgojnoizobraževalnih in proizvodnih delovnih organizacijah. Opozorila je, da obravnavajo osnutek zakona o združenem delu sicer veliko perečih vprašanj tudi s področja vzgoje in izobraževanja, ne ureja pa jih tako podrobno, kot smo pričakovali. Vprašanja, ki zadevajo širši družbeni interes, samoupravno organiziranost na področju vzgoje in izobraževanja, svobodno menjavo dela in enotne pogoje za pridobivanje dohodka, delovno obveznost ipd. bodo podrobneje urejena z republiški zakoni. Ustanovljena je že delovna skupina za dopolnitve zakonov s področja družbenih dejavnosti. Pri njenem delu bo moral neposredno sodelovati tudi naš sindikat. Najpomembnejše je, da so z zakonom podana dovolj trdna temeljna izhodišča, čeprav je ostalo še veliko dilem, kako ta načela uveljaviti v praksi. M. K.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100101-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 003-1643. Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list »Prosvetni delavec« prost te. ljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odz. vka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v p. ometu).

PO SVETU

Preživeti sence

POGOVOR Z JOŽETOM WAKOUNIGOM, PROFESORJEM SLOVENSKE GIMNAZIJE V CELOVCU

»Slovenska gimnazija je strup!« Tudi transparent s tem napisom je bilo videti na eni izmed prireditelj »Heimatdiensta« v Celovcu. — In kaj pomeni?

»Gimnazija je 'strup' za koroške naciste, saj prihajajo iz nje vedno nove generacije mladih izobražencev, samozavestnih in trdnih v svojem prepričanju. To so ljudje, ki so pripravljani na vse. Vedo, da se bodo morali sprijazniti z realnostjo.«

Tako nekako se je začel naš pogovor s prof. Jožetom Wakounigom, ki je letošnjega septembra spremljal maturante slovenske gimnazije iz Celovca na njihovem izletu po Jugoslaviji.

— Kako je s slovenskim srednjim šolstvom na Koroškem?

»Koroški Slovenci imamo, žal, samo eno srednjo šolo — gimna-

zijo. Ustanovljena je bila leta 1957. Njen prvi ravnatelj je bil dr. Joško Tischler, sedaj pa jo vodi že od leta 1968 prof. Pavle Zablatnik. Gimnazija mora nadomeščati tudi meščansko šolo. Predstavljamo si avstrijski šolski sistem: 4 leta ljudske šole, 4 leta meščanske šole in politehnični letnik, skupaj 9 let. To je ena možnost. Druga pa je taka: 4 leta

skupno boriti za te ostanke, jesti sadove, ki jih je rodila nepazljivost.

Ukinitvi obveznega dvojezičnega šolanja je sledila gonja proti prijavljanju k slovenskemu pouku. Število prijavljenih je iz leta v leto manjše. Vzrok: starši so povečini socialno odvisni od Nemcev. Delodajalci jim nemalokrat grozijo, da jih bodo odpu-

Tistim, ki vodijo manjšinsko politiko, najbrž ne bi bilo prav, če bi se Slovenci gospodarsko osamosvojili.«

— Povrnimo se spet k slovenski gimnaziji v Celovcu. V kakšnih razmerah opravljate profesorji svoje delo in kako se zrcali vaša dejavnost zunaj šole?

»Pogoji za delo so v novi zgradbi precej boljši. Pouk imamo dopoldan, velika pridobitev pa je tudi kabinetni pouk, ki izboljšuje uspehe in povečuje zanimanje učencev. Naš osebni dohodek je enak dohodku profesorjev v avstrijskih gimnazijah, saj je naša gimnazija državna ustanova.

In še o naši dejavnosti zunaj šole. Marsikateri izmed nas konča svoje delo, ko zazvoni šolski zvonec, toda naša naloga ni samo poučevati za državno plačo. Pomembno je, da sodelujemo v slovenskih organizacijah, tako političnih kot kulturnih.

Naj dodam še to: očunaj nam, češ da na tej gimnaziji mature podarjamo. Za ponazoritev naj povem, da jih je v preteklem šolskem letu od 19 učencev 8. a razreda maturiralo 17, od 17 učencev 8. b razreda pa 11.«

— Zakaj taki rezultati?

»Ne toliko zaradi slabše sposobnosti dijakov, temveč predvsem zaradi ostrih meril ocenjevanja. Vemo namreč, da po številu — kot manjšina ne moremo konkurirati večini, po kakovosti pa lahko. Naša dolžnost je vzgojiti čim bolj izobražene ljudi. Vztrajamo tudi, da morajo dijaki obvladati oba jezika enako dobro.«

— Za kakšne poklice se odločajo maturanti vaše gimnazije?

»Precej se jih odloči za učiteljski poklic, veliko pa se jih vpíše na filozofsko fakulteto. Večina študentov odide na Dunaj, kjer je tudi klub slovenskih študentov. Manj jih gre v Gradec in Salzburg. V zadnjem času pa ostajajo tudi doma, na celovski univerzi. Nekaj se jih odloči za pravo in medicino, manj pa za druge smeri. Najmanj se jih vpíše na tehniške fakultete. To je deloma posledica tradicije pa tudi tega, da na Koroškem ni razvita industrija. Upoštevati pa je treba tudi slabe možnosti šolanja v srednji šoli, saj naša gimnazija ni ne

matematične smeri ne klasična. Prave prihodnosti za tehnike torej pri nas ni.«

— Kako obvladajo dijaki, ki prihajajo v vašo gimnazijo, slovenski jezik?

»Nekateri dobro, drugi slabše. So pa tudi taki, ki niti pozdraviti ne znajo lepo po slovensko.

Vzrokov za to je več: mešani zakoni, nemško okolje, veliko pa je odvisno tudi od prizadevnosti staršev in seveda od učiteljev slovenskega jezika. Na podeželju je tako, da učenci dobro obvladajo narečje, to pa je tudi vse. Toda: zakaj kljub temu ni tako, kot bi moralo biti? Očitna diskriminacija je že v tem, da mladi pripadniki nekega naroda nimajo možnosti, da bi se naučili jezika prednikov. Kako naj govorimo o kulturni družbi, če je nekemu narodu onemogočeno, da bi se v rednih državnih šolah naučil materinščine.«

— In kaj obeta prihodnost?

»V šolskem letu 1976-77 je prijavljenih 78 učencev, zato bodo v prvem letniku najbrž potrebne tri paralele. To so spodbudne številke. Vsako leto ima naša šola več dijakov, to pa je navsezadnje tudi dokaz, da Slovenci na Koroškem smo.«

— Za vztrajnost je treba moči. Od kod jo jemljete?

»Moč, da se upiramo nenehni načrti germanizaciji, izvira iz trdoživosti našega človeka. Hitlerja, ki nas je hotel fizično uničiti, že zdavnaj ni več — mi pa smo še. Sedanja generacija črpa moč predvsem iz partizanskega, protinacističnega boja. Naša vera v prihodnost je neomajna. Biti pesimist pomeni za nas razkošje, ki si ga ne smemo privoščiti. Biti moramo stvarni. Zavedati se moramo, da iz noče gimnazije ne bodo prišli samo navdušeni zanesenjaki, ampak tudi taki, ki bodo klonili prihiškom. Tudi to je usoda malega naroda.

Naši otroci se učijo v šolah, da smo narod brez zgodovine. Nam so vlivali miselnost, češ da smo hlapci, oni pa gospodarji.

Naj še enkrat ponovim: Hitlerja ni več, mi pa smo še. Preživeli smo ga, preživeli bomo tudi njegove sence, ki sedaj pri nas svobodno dvigajo glave.«

JANEZ TOPOVŠEK

PROTI
MINISTROVEMU
PREDLOGU

Združenje profesorjev matematike francoskih državnih šol je dalo pripombe k projektu reforme, ki ga je predložil minister za izobraževanje.

Po njegovem predlogu naj bi bili v zasnovi pouka matematike dve vrsti matematike, in sicer: preprosta matematika, »konkretna«, pri kateri naj bi se naučili tehnike računanja vsi učenci, in »moderna«, »abstraktna« matematika, ki oblikuje mišljenje, hkrati pa omogoča učencem, da se nauče tehnike računanja; ta naj bi bila »rezervirana« za učence, ki bodo nadaljevali študij na visokih šolah. Že v osnovni šoli bi bili torej učenci razdeljeni v dve skupini: na tiste, ki so sposobni »abstrakcije«, in one, ki to niso.

Besedilo reformnega predloga tudi predvideva, naj bi se število ur matematike pri obveznem pouku zmanjšalo, povečala pa naj bi se razlika v številu ur ma-

tematike pri različnih smereh izobraževanja v liceju.

O tem predlogu reforme (natančneje: pouka matematike) je razpravljalo tudi Združenje profesorjev matematike. Člani združenja menijo, da pomeni ta projekt v primerjavi s sedanjim stanjem (ki je že tako slabo, združenje pa že precej časa opozarja na napake) celo nazadovanje. Predlog zmanjšuje vlogo in pomen pouka matematike, to pa je v nasprotju z navodili ministrstva, sprejetimi 1. oktobra leta 1946. Združenje tudi ugotavlja, da v tem projektu ni predvideno ustrezno izobraževanje učiteljev — niti znanstveno niti pedagoško. In kakšne bi bile posledice take reforme? Znižala bi se izobrazna raven učiteljev, njihova pedagoška svoboda bi se zmanjšala, pa tudi izobraževanje učencev bi bilo manj kakovostno. Združenje profesorjev matematike poudarja na koncu svojega pisma, da bi taka reforma povzročila tudi zmanjšanje znanstvene in kulturne sposobnosti naroda.

Učenci slovenske gimnazije v Celovcu na obisku pri nas

ljudske šole in 8 let gimnazije. Obvezno šolanje traja pri nas 9 let. Ker je za ene in za druge naša šola edina (slovenska), mora biti večnamenska, to pa odpira nove probleme. Jasno je, da bi koroški Slovenci potrebovali še kakšno drugo srednjo šolo: trgovsko, poklicno... Naši strokovnjaki so že pripravili načrt za trgovsko šolo, vendar je pristojne oblasti še niso odobrile. Še bodo potrebni boji. Pa saj smo jih vajeni. Na sedanje prostore gimnazije smo morali čakati nič manj kot 18 let. Ves ta čas smo preživeli kot podnajemniki, ob nenehnem popoldanskem pouku.«

— Položaj slovenskega srednjega šolstva torej še zdaleč ni rožnat. Kako pa je z osnovnimi šolami?

»Slovenskih osnovnih šol na Koroškem ni. Šolska stavka, ki so jo leta 1958 organizirali nam nenaklonjeni krogi, je imela določene cilje. Oblast je takrat klonila. Krivi pa smo tudi koroški Slovenci sami, ker se nismo uprli. Tako se moramo sedaj

stili iz službe, če bodo prijavi otroke k pouku materinščine. Ljudje so ustrahovani. Naši ljudje so strašno odvisni od Nemcev, velikih slovenskih delovnih organizacij ni, nimamo tovarn. Slovenci se morajo zaposliti pri tujcih, nemalokrat za ceno zankanja pripadnosti narodu. Nujno nam je potrebna ekonomska pomoč matičnega naroda. Vsi skupaj moramo končno spregledati in nekaj ukreniti. Slovenci sami moramo oblikovati svojo usodo.«

— Sedaj, ko ste že začeli govoriti o gospodarstvu, odgovorite, prosim, še na tole vprašanje: kje se zaposlijo Slovenci, ki so končali visokošolski študij?

»Slovenec, ki so končali študij tehničnih in ekonomskih ved, bi morali omogočiti zaposlitve v naših krajih, v slovenskih gospodarskih organizacijah. Teh je malo, pa še tako majhne so, da v njih ni dovolj ustreznih delovnih mest. Gorenje iz Velenja je nameravalo graditi tovarno v bližini Pliberka pa mu tega niso dovolili.

Šolanje otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini

Pouk v materinščini

V Avstriji so organizirali pouk v materinščini za otroke naših zdomcev leta 1975. — Na Dunaju dela 106 skupin, poučuje pa 15 učiteljev. — Dopolnilni pouk je organiziran v Lienzu, Salzburgu in pokrajini Vorarlberg, obiskuje pa ga vedno več otrok. Neupravičeno visok odstotek naših otrok v posebnih šolah.

POSTOPOMA

»Na Dunaju ima pouk v materinščini 1.078 učencev, otrok jugoslovanskih delavcev, začasno zaposlenih pri nas,« nam je povedal Franz Grazenberger, prosvetni svetovalec na Dunaju. Prizadevamo si, da bi bil pouk v materinščini za jugoslovanske otroke čim bolj organiziran in da bi ga imelo še več otrok. Delo na tem področju poteka sporazumno prek ustreznih jugoslovansko-avstrijske komisije, ki se pogosto sestaja in poskuša najti najboljše poti za reševanje te zelo zapletene problematike.«

To sta nam potrdila tudi naša tovariša v ambasadi in v konzularnem oddelku SFRJ na Dunaju dr. Niko Jesenovac in Aleksandar Stanković. Avstrijski organizirajo tako imenovane pedagoške seminarje posebej za naše učitelje, in sicer enkrat tedensko po dve uri v pedagoškem inštitutu na Dunaju. Na teh seminarjih obravnavajo tri področja: spoznavanje avstrijskega šolskega sistema, metodično didaktične probleme in aktualne probleme iz pedagogike in prakse.

»Na Dunaju ima pouk v materinščini 1.078 učencev, otrok jugoslovanskih delavcev, začasno zaposlenih pri nas,« nam je povedal Franz Grazenberger, prosvetni svetovalec na Dunaju. Prizadevamo si, da bi bil pouk v materinščini za jugoslovanske otroke čim bolj organiziran in da bi ga imelo še več otrok. Delo na tem področju poteka sporazumno prek ustreznih jugoslovansko-avstrijske komisije, ki se pogosto sestaja in poskuša najti najboljše poti za reševanje te zelo zapletene problematike.«

»Na Dunaju ima pouk v materinščini 1.078 učencev, otrok jugoslovanskih delavcev, začasno zaposlenih pri nas,« nam je povedal Franz Grazenberger, prosvetni svetovalec na Dunaju. Prizadevamo si, da bi bil pouk v materinščini za jugoslovanske otroke čim bolj organiziran in da bi ga imelo še več otrok. Delo na tem področju poteka sporazumno prek ustreznih jugoslovansko-avstrijske komisije, ki se pogosto sestaja in poskuša najti najboljše poti za reševanje te zelo zapletene problematike.«

TEŽAVNO,
TODA KORISTNO

Poleg rednega pouka v avstrijski šoli imajo jugoslovanski otroci še tri ure pouka v materinščini iz predmetov: materin jezik in moja domovina SFRJ (za učence od 1. do 4. razreda) ter materin jezik, zgodovina jugoslovanskih narodov in geografija SFRJ (za učence od 5. do 8. razreda).

Za učence te starosti je dopolnilni pouk prav gotovo precejšnja časovna obremenitev, je pa nujno potreben. Ne samo zato, ker učenci pri tem ohranjajo in dopolnjujejo znanje materinega jezika in spoznavajo svojo domovino, temveč tudi zato, da lahko potem ko se vrnejo v domovino, nadaljujejo šolanje v Jugoslaviji.

PREVEČ NAŠIH OTROK
V POSEBNIH ŠOLAH

Kljub zavzetosti naših ljudi, učiteljev, staršev, učencev, tovarišev na ambasadi in konzulatu ter predstavnikov avstrijskih prosvetnih oblasti se pojavlja pri šolanju naših otrok še en problem.

Gre za tako imenovane posebne šole, v katerih je veliko prav otrok naših delavcev. Za kaj pravzaprav gre?

Tako kot drugod po svetu seveda tudi v Avstriji, natančneje na Dunaju, dobro vedo, da

so posebne šole namenjene duševno zaostalim otrokom, ki ne morejo slediti pouku po predmetniku in učnem načrtu, za normalno razvite otroke. Te šole naj bi jim pomagale, da bi se usposobili za primeren poklic in stroke ter se tako lažje vključili v življenje. Toda, od 1.078 jugoslovanskih otrok, kolikor jih na Dznaju obiskuje dopolnilni pouk v materinščini, jih je v teh posebnih šolah kar 12%. To pa je nenaraven in povsem neupravičeno visok odstotek.

Ni dvoma, da so tudi med otroki naših delavcev taki, ki spadajo v posebne šole zaradi umske zaostalosti. Zvedeli pa smo, da je od naših otrok v teh šolah tudi veliko vzgojno zanamarnjenih, takih s socialnimi problemi ipd., ki pa so sicer povsem zdravi in normalno razviti. So pa tudi taki, ki ne znajo dovolj nemščine... In tako naprej.

Slišali smo, da tretjina otrok naših delavcev, ki so jih določili za posebno šolo, tja sploh ne sodi.

To je prav gozovo težak problem, ki ga je nujno treba rešiti. Tega se dobro zavedajo tudi naši ljudje, odgovorni za dopolnilni pouk v materinščini, ki poteka v dunajskih posebnih šolah.

NIKOLA NIKIČ

SUGESTIJA POMAGA
PRI UČENJU

Na inštitutu za sugestologijo v Sofiji se lahko vsak odrasel človek, ne glede na poklic, nauči v enem mesecu 1800 izrazov in osnovnih slovničnih pravil katerega tujega, zanj še povsem neznanega jezika. Ta posebnost je zbudila zanimanje strokovnjakov iz raznih dežel Evrope in ZDA. Ustanovitelj in direktor inštituta za sugestologijo prof. Lozanov je leta 1971 objavil knjigo, v kateri pojasnjuje, kako se je po dvajsetih letih preučevanja dokopal do metode učenja tujih jezikov s sugestijo. To metodo je imenoval sugestopedija. Teoretične osnove njegove metode so povzete takole:

— sugestivnost je univerzalna človeška lastnost, različne intenzivnosti, odvisna od posameznika;

— sugestija je delovanje na podzavestno psihično aktivnost, ki osvobodijo precejšnje psihične rezerve, če je uporabljena v psi-

hološko ugodnih okoliščinah.

In kako ustvarjajo na sofijskem inštitutu za sugestologijo »psihološko ugodne pogoje«? Obiskovalci v udobnih naslanjačih in v prijetno osvetljeni sobi dobijo že na začetku tečaja listič z novim imenom, poklicem in naslovom — v jeziku, ki se ga žele naučiti. Tako »uidejo« iz svojih vsakodnevnih vlog, ki jih imajo v družbi, osvobodijo se vedenja, kakršnega jim te vloge vsiljujejo. Vključijo se v pouk, v prikazovanje neke resnične življenjske situacije.

Izkušnje profesorja Lozanova so pokazale, da se vsak obiskovalec že v 96 učnih urah nauči tujega jezika. Ekipa prof. Lozanova, ki je testirala obiskovalce takoj po končanem tečaju, je ugotovila, da so si le-ti zapomnili 93% obravnavanega gradiva. Testiranja po treh mesecih so pokazala, da doseže tedaj raven zapomenjenega gradiva 100%. Po enem letu se raven zniža na 80%, po dveh letih pa na 60%.

čim bolje se bomo poznali

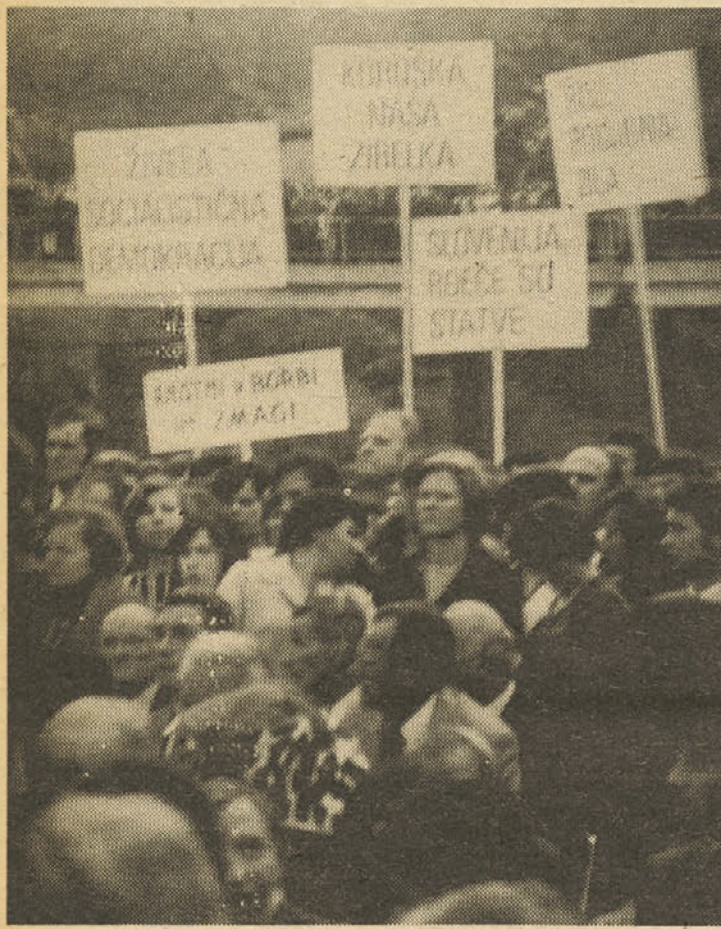
Mera je polna

Delavci osnovne šole Franja Vrnunča, Celje — Hudinja, zbrani na protestnem zborovanju skupaj z učenci, smo ogorčeni nad protimanjšinskim delovanjem sosednje Avstrije. Le-to je doseglo vrhunec na heimatdienstovskem zborovanju v Škocijanu. Tam so hoteli varuhi reda in oblasti silo poteptati vse pravice koroških Slovencev, ne le kot pripadnikov manjšine, temveč tudi kot avstrijskih državljanov. Vendar se jim to ni posrečilo in se jim tudi ne bo. Za te brutalne izpade je zvedel ves pošten svet, ki to počete oboja, prav tako kot mi danes.

Heimatdienst in njemu podobni kričijo, da je na avstrijskem Koroškem prostora samo za en narod, zato govorijo o pravi asimilaciji naših Slovencev

kratičnim, nečloveškim odnosom do slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji, pridružujemo tudi mi z ugotovitvijo, da je mera protimanjšinskih ravnanj v Avstriji, polna. Ogorčeni ugotavljamo tiho soglasje, ki ga daje voljo bohotenju neonacizma in oživljanju nacizma na protimanjšinskih zborovanjih v Avstriji, ki se predstavlja kot najbolj demokratična država v Evropi. Tako neodgovorno ravnanje vlade prav gotovo ne vodi k dobrim sosedskim odnosom, ampak jih zastruje.

Izražamo solidarnost z bojem koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov v Avstriji. Vedo naj, da v tem odločilnem boju niso sami. Z njimi smo tudi delavci osnovne šole Franja Vrnunča

(Foto: S. Jesenovec)

in Hrvatov z večinskim narodom. Toda Slovenci in Hrvati so na tem ozemlju avstrijske Koroške in Gradiščanskem kljubovali raznim pritiskom več stoletij. Iz dneva v dan avstrijska vlada stopnjuje pritisk na slovensko in hrvaško manjšino. Tudi ustrovalne in druge podobne metode iz vojnih časov niso neznane. Ne izbirajo sredstev. Vse to naj bi pripomoglo sčasoma k molčeči manjšini, če že živi v Avstriji.

Namen ukrepov avstrijske vlade oziroma parlamenta je, revidirati državno pogodbo, ki nikjer ne predvideva, da bi bilo število pripadnikov manjšine pogoj za zagotavljanje in uresničevanje njihovih pravic. Zato smo proti preštevanju pripadnikov narodnih manjšin posebne vrste. To ni vmešavanje v notranje zadeve Avstrije, kot je začel trdit Kreisky potem, ko je izvedel za proteste v Jugoslaviji. To je le dokaz, da smo z našimi rojaki Slovenci in Hrvati vedno, čeprav živijo zunaj naših meja in nam ni vseeno, kako tam ravnajo z njimi. Zahtevamo, da avstrijska vlada zagotovi koroškim Slovencev in gradiščanskim Hrvatov pravice, ki so zapisane v 7. in drugih členih državne pogodbe in v skladu s sklepi helsinške konferenice. To, kar delajo danes v Avstriji z njeno vlado na čelu, ni le nespoštovanje državne pogodbe, temveč tudi kršitev temeljnih človekovih pravic, ki so jih sprejeli Združeni narodi. Zato se delavcem naše samoupravne socialistične skupnosti, ki množično in spontano najodločnejše protestirajo proti nedemo-

iz Celja, z njimi so milijoni delavnih ljudi Jugoslavije in milijoni poštenih ljudi v svetu.

Zvezni kancler Kreisky, državni glavar Wagner in avst. parlament! Ali vam množice milijonov, ki protestirajo, ne dajo misliti, da je vaša politika v odnosu do narodnih manjšin zgrešena?

Delavci osnovne šole Franja Vrnunča, Celje — Hudinja

Kot nova šola

Za letošnji občinski praznik je dobila Kapla na Kozjaku temeljito prenovljeno osnovno šolo. Za takšen korak se je odločila radeljska temeljna izobraževalna skupnost glede na splošni program razvoja šolstva na območju občine.

Sedaj je na vrsti gradnja popolne osemletke Podvelka. Otroci na Kapli, tudi predšolski, so s tem pridobili enake možnosti za učenje, kot jih imajo otroci drugod. Razredi so svetli, tudi oprema je zadovoljiva, vendar še ne popolna. V to šolo so že lani vložili precej denarja. Takrat so vgradili centralno kurjavo, s sedanjo adaptacijo pa so končala prenovitvena dela.

Tako so sedaj planinske šole v občini Radlje urejene. Med najlepše pa sodi še vedno osnovna šola v Ribnici na Pohorju. Za to občino je značilno še nekaj: najprej so urejali šole v planinskih predelih in šele kasneje, razen najnujnejših primerov, v dolini.

Starši bi morali zahtevati

Šola je učiteljica življenja. Kako tudi ne, saj se vsak dan srečuje v njegovih težavah in radostih. Učenci in starši; šola in kraj; delo in denar; samoupravljanje — šola zanj.

»Glejte, kako velika stavba!« velikokrat vzklikajo tisti, ki si ogledujejo šole na Slovenskem. Kaj bi šele rekli o poslopju, kjer domuje kranjska posebna osnovna šola na Zlatem polju. Zunanost je sprejemljiva, notranost pa prav zgledna. Ustvarjalec je znal prislunhiti uporabniku. Oba sta zadovoljna. V čem je njena mikavnost?

»Oglejte si naše prostore,« nas je povabil psiholog Janez Šerpan. »Trije boksi dajejo prostor učilnicam. Nimamo osrednje avle. To zmanjšuje možnosti za prepire med otroki različnih starosti. Tudi propustnost vhodnih prostorov je tako večja.«

Povezujoči hodniki so bogato in okusno opremljeni z izdelki, ki so jih naredili učenci pri likovnem in tehničnem pouku.

»Telovadnica, učilnica za gospodinjstvo ter tehnično in likovno vzgojo,« je poudaril spremljevalec »so narejene po zamislih učiteljev. Pri opremitvi nismo varčevali. Le tako lahko dekleta in fante tudi primerno poklicno usmerimo. Stroj, gospodinjstveni ali obdelovalni, našemu učencu ne sme biti tuj.«

DELA JE VELIKO

Posebna osnovna šola Kranj ima danes zavidanja vredne prostore in učila. Člani tega mladega učiteljskega kolektiva to dobro vedo. Vedno si prizadevajo izboljšati kakovost svojega dela. Tudi z delovne mize psihologa Janeza Šerpana prihajajo vsako leto novosti. Ena, dve, tri. Ne preveč, da jih lahko vsi spoznajo in ovrednotijo. Lani so naredili anketo o socialnem stanju vseh otrok in uvedli skupinske pogovore s starši. Tudi Društvo za pomoč duševno prizadetim Kranj sodeluje pri njihovem delu. Ure, ki jih skupaj prebijejo starši, učitelji in strokovnjaki, se že bogato obrestujejo.

Letos je na vrsti operacionalizacija učnovzgojnih smotrov, učence 6. razreda bodo vključili v poklicno usmerjanje, v 8. razredu pa bodo uvedli oddelčne konference. To so novosti, vse drugo — svetovalno, analitično in usmerjevalno delo pa je že vsakdanost.

»Zresnili smo se,« zatrjuje sogovornik, »ko smo zvedeli, da v kranjski občini še niso zaposleni vsi učenci lanskega 8. razreda. To bo v tem letu zahtevalo še tesnejšo povezavo s kadrovskimi službami v OZD, predvsem pa odločnejšo reševanje te problematike pri zvezi skupnosti za zaposlovanje.«

OKREPLJENA OSNOVNA ORGANIZACIJA

Pol leta imajo na tej šoli osnovno organizacijo ZK. Sedaj je v njej 11 članov (približno 30% učiteljev). Kmalu se jim bo pridružilo še 6 kolegov. Ustrezna družbenopolitična izobraženost članov je prvi smoter, ki ga želijo uresničiti.

GLAVOBOL

Ne na posebni osnovni šoli Kranj. Občinska izobraževalna skupnost Kranj je kraj, kjer se »prijemajo za glavo«. Zakaj, nam je razkrila ravnateljica posebne osnovne šole Kranj Anka Zevnik:

Od 38 pedagoških delavcev, jih 7 študira na II. stopnji zagrebške fakultete, dve učiteljici pa sta vpisani na višjo šolo za organizacijo dela — pedagoška smer v Kranju. Težnja po izobraževanju izvira tudi iz načina nagrajevanja. Ustava opredeljuje delo kot izhodišče za nagrajevanje. Družbeni dogovori in samoupravni sporazumi pa izobrazbo. Nagrajevanje, predvsem spodbuda za delo, še vedno ni ustrezno. S pomanjkanjem denarja, včasih prav težko razumljivim, se v

kranjski izobraževalni skupnosti srečujemo pogosto. Prepogosto.

NIMAMO VPLIVA

Na naši šoli imamo od 195 učencev tretjino otrok v podaljšanem bivanju. Ta je zasnova celodnevne osnovne šole. Ob gradnji šole ni bilo dovolj denarja, da bi zgradili stavbo, ki bi zadoščala za enozmenny pouk. Vseeno pa smo zelo razvili pošolsko dejavnost. Žal zadnje omejitve denarja za B-program pomenijo klofuto. Vsem mentorjem. Mnogo težav imamo po naših šolah, če želimo ob novem šolskem letu razširiti našo dejavnost. Zanj ne moremo dobiti denarja.

Zakaj ostajajo ob tem starši neprizadeti? Poučujemo njihove otroke, oni z združevanjem svojega dela ustvarjajo sredstva, ki naj bi jih vključili tudi v svobodno menjavo dela. Prosvetni delavci nimamo na to nobenega vpliva. Je staršem res vseeno, če šola ne daje tistega, kar bi lahko dajala?

Naj k vsemu temu dodamo še očitke delegatov zbora izvajalcev v skupščini občinske izobraževalne skupnosti Kranj, da so preglasni. Res? So delegati zbora uporabnikov že spoznali, prej ali slej bodo morali, da potrebujemo na vseh področjih dela in življenja izobražene, sposobne in razgledane delavce. Čemu potem ta očitki? Prav šola in učitelj pomagata otroku odkrivati svet, spoznavati razmerja med človekom in naravo in našo vsakdanjo samoupravno stvarnost. Zato morajo biti šole v resnici kovačnice prihodnjih samoupravljalcev.

STANE JESENOVEC

200-letnica šole v Bovcu

Arhivski viri povedo, da je bila ustanovljena redna trivialna šola v Bovcu leta 1776. Za učitelja so imenovali Matijo Leban, ki je bil sicer kazensko premeščen z gorške normalke, bil pa je izredno iniciativen šolnik. Pouk je bil v nemščini, Matija Leban pa je poučeval v slovenščini. O tem je poročal tudi cesarici Mariji Tereziji in se s tem zameril vladnim krogom v Gorici. Grof Torres, ki je bil istega leta imenovan za šolskega komisarja v Trstu, je predlagal cesarici, naj bi ustanovili nekatere narodne šole in sicer najprej v Bovcu, kjer je graščina državna, češ: država naj da dober zgled. Iz poročila grofa Torresa, dne 15. 7. 1776 je razvidno, da so ustanovili šolo v Bovcu, »ker je narod na Gorškem zelo neprijazen nemškemu šolam, da je narod tukaj čisto slovenski in da bo potrebno pričeti uvajati nemščino. Kajti tu se sodi, da je nemščina v trivialkah nepotrebna in nemo-goča...« Dvorni dekret z dne 9. 11. 1776 navaja: »Ustanovitev te šole se je nasvetovala z namenom, da bi s tem zgledom spodbudili bližnje graščine k posnemanju.« Cesarica je dala svoj »placet« za ustanovitev bovške trivialke, bovška gosposka pa je dobila nalogo, da mora učitelja podpirati. Sočasno so imenovali zanesljivo gova nemškega človeka, »ki bo zanesljivo opazoval Lebanovo

Dejavnost obalnega društva pedagoških delavcev Koper

Živimo v izredno razgibanem času, kar se posebno velja za področje vzgoje. Ponekod so že prešli na celodnevno osnovno šolo, drugje se na to intenzivno pripravljajo, srednje šole pa se že resno pripravljajo za prehod na usmerjeno izobraževanje. V učnem procesu naj bi vse bolj poudarjali razvijanje sposobnosti otrok in ne več toliko učenja v ožjem pomenu, vse bolj naj bi se demokratiziral tudi odnos učiteljev—učencev. S posebnimi metodami in tehnikami naj bi učence usposabljali za permanentno učenje, več je treba vzgajati mladi rod, saj preveč poudarjamo izobraževanje...

Vse to je angažiralo, lahko rečemo, že vso našo družbo. Tudi pedagoški delavci dejavno sodelujemo v različnih organih, premalo pa smo nastopali organizirano. Tudi na obali se je pokazalo, da se moramo pedagoški delavci organizirati in nastopiti v javnosti s tehtno besedo.

Že pred občinim zborom smo šolam, vzgojnovarstvenih zavodom, dijaškim domovom in delavski univerzi poslali obrazce za vpis pedagoških delavcev v Obalno društvo pedagoških delavcev. Zeleli smo ponovno urediti razvid članstva in videti, kolikšen bo odziv. Bili smo presenečeni, saj imamo doslej že nad 140 članov. Vpis se vedno traja. Največ članov se je vpisalo na osnovni šoli v Izoli, zelo dober je bil odziv v vseh vzgojnovarstvenih zavodih in italijanskih šolah. Na predlog predsednika Zveze pedagoških delavcev Slovenije tovariša Milojka Vidmarja smo se domenili za poverjenike društva na šolah in zavodih. Tako, upamo, bo tudi obveščanje članov boljše.

Letošnji občni zbor smo imeli 24. marca. Na njem smo izvolili petnajstčlanski izvršni odbor, tričlanski nadzorni odbor in častno razsodišče. Za pred-

sednika društva je bila izvoljena prof. Silva Černelč, za tajnico Dragica Markovič, blagajničarko pa Sonja Sardoč. Naš republiški in zvezni delegat je prof. Anton Skok.

Na občnem zboru smo sprejeli tudi svoj program dela. Ta zajema spremljanje in odzivanje pedagoških delavcev na aktualna družbena dogajanja s področja vzgoje in izobraževanja, navezovanje stikov s sorodnimi organizacijami v bližnjem zamejstvu (Trst in Gorica) ter sosednjo Istro, skrb za usmerjanje naše najboljše mladine v pedagoške in vojaške poklice, izvedbo evidence o razširjenosti pedagoškega tiska, predlaganje posebno uspešnih pedagoških delavcev za družbena priznanja, odlikovanja in nagrade.

Obalno društvo pedagoških delavcev in aktiv ZK pedagoških delavcev na Obali sta pred nedavnim organizirala javno razpravo o usmerjenem izobraževanju. Predavala sta magister Glogovšek z zavoda SRS za šolstvo in tovariš Černigoj iz Kopra. Na razpravo je prišlo okoli 130 pedagoških delavcev.

Do konca šolskega leta nameravamo še počastiti 100-letnico Cankarjevega rojstva. S programom bosta sodelovala član slovenskega tržaškega gledališča Stane Raztresen in oktet primorskih študentov. Skupinsko bi si ogledali tudi tržaško rižamo, na Slavniku pa naj bi bilo družabno srečanje.

D. MARKOVIČ

Učitelj — za vse

Prvi kozjanski kulturni teden — od 24. do 26. so se vrstile prireditve v Lesičnem, na Pilštajnu in v Kozjem...

Ljudje željno sprejemajo kulturne dobrine. V manjših krajih, kot je Lesično, je prav šola žarišče kulturnega življenja. Učiteljski kolektiv ni velik, toda učitelji sodelujejo povsod, kjer je potrebno: organizirajo kulturne prireditve, režirajo igre — včasih so celo igralci, pa tudi pri delovnih akcijah pomagajo.

Če jih povprašajo o zunajšolskih dejavnostih, jih naštejejo toliko, da se nehote vprašamo, kako je s šolskim uspehom. Povedo, da je bil lani skoraj 100-odstoten. Izredno dobre uspehe so dosegli šolarji na športnem področju — zasedli so prva mesta v občinskem in medobčinskem merilu. Zelo dejaven je tudi novinarski krožek: njihovi članki se pojavljajo skoraj v vseh slovenskih listih. Člani tehniškega krožka sami opravijo obrtniška popravila na šoli. Tudi kolesarji in matematiki si velikokrat priborijo priznanja. Omenimo naj še tekmovalce za Aškerčevo bralno značko in zgodovinski krožek. Ta si je zadal nalogo, da bo zbral gradivo za majhen etnološki muzej.

Ravnateljica Gelca Čepin pravi: »Naše poklicno delo se nenehno prepleta z zunajšolskimi dejavnostmi. Učni uspehi se izboljšujejo, poklicno usmerjanje postaja sestavni del učno vzgojnega procesa. Radi bi dosegli, da noben učenc ne bi končal šolanja že v osnovni šoli, četudi bo ostal na kmetiji. Večina učiteljev je domačinov, skoraj vsi pa so diplomirani na pedagoški akademiji. Poudariti moram, da brez tako prizadevnih učiteljev ne bi zmogli ustvariti tega, kar smo.«

MILENKO STRAŠEK

tem bolje bomo delali

Iz drugih republik

Univerza in vsakdanje življenje

REFORMA VISOKEGA ŠOLSTVA V MAKEDONIJI

V dneh letne skupščine prosvetnih listov Jugoslavije je uredništvo lista »Prosveten rabotnik« iz Skopja organiziralo okroglo mizo o reformi visokega šolstva v Makedoniji. Pri pogovoru sta sodelovala: Ljupčo KOPROVSKI, republiški sekretar za izobraževanje, kulturo in znanost, ter Anatolij DAMJANOVSKI, prorektor univerze »Kiril i Metodij« v Skopju. Povzemamo glavne misli in sklepe, ki so zanimivi in poučni tudi za naše razmere.

ODPOR

Reforma šolstva — tudi visokega — mora izhajati iz družbeno-ekonomskih razmer. V Makedoniji se tega dobro zavedajo. Gospodarstvo in družbenopolitično življenje vedno bolj vplivata na sestavljanje učnih načrtov.

Mnogo učiteljev je pripravljeno za takšno sodelovanje. Celotno navdušenih. So pa tudi takšni, ki nasprotujejo.

Študenti se še niso vključili v reformo gibanja toliko, kot bi bilo zaželeno. Vzrok je čisto v tem, ker ne želijo zgolj razprav in govorjenja — pač pa dejanj! Kaj jim koristijo lepo napisani načrti prihodnje univerze — če pa bodo delali izpite še po starem! Kakor hitro bi se besede uresničile v vsakdanjem delu, študiju in življenju študenta — smo lahko prepričani, da bi bila zavzetost študentov za reformo večja. Tako pa je študent še vedno pretežno objekt.

V Makedoniji traja proces reforme že nekaj let — pa so šele lani sestavili in sprejeli akcijski program. Ta temelji na dosedanjih izkušnjah in potrebah sedanjosti ter prihodnosti, kar zadeva višje in visoko izobražene kadre. Posebna komisija za spremljanje in usklajevanje uresničevanja akcijskega programa skrbi za to, da je javnost dovolj obveščena o prizadevanjih univerze — in da je univerza sproti seznanjena in povezana s potrebami družbe.

TEMELJ

Makedonija ima dobro opremljene in strokovno razvite srednje šole. (Po potresu so gledi prostori in učil dosegli švedski standard.) To pa je dokaj dober temelj za poznejši visokošolski študij. Leta 1969 so naredili poskus in vpisali vsakogar, ki je želel. Tveganje je bilo precejšnje, nekaj nadarjenih pa so le pridobili. Letos poskušajo izenačiti sprejem učencev iz gimnazij, in tistih iz drugih srednjih šol in onih, ki se vračajo na študij iz proizvodnje. Tudi pri tem je nekaj tveganja, ugotovili pa so, da resnost in vztrajnost pri študiju čisto lahko nadomestimo količino prej pridobljenega znanja (seveda pri sposobnih ljudeh).

Reforma še ni enako zajela vseh fakultet in smeri študija. Najbolj je bilo treba prenoviti tiste, ki so najbolj okorele. Dejavnost komisije za spremljanje in usklajevanje akcijskega programa je usmerjena predvsem v: uresničevanje najboljših oblik samoupravne univerze, prepletanje znanstvenega, študijskega in proizvodnega dela; vodoravno in navpično povezanost vzgojnoizobraževalnih ustanov in uresničevanje načela permanentnega izobraževanja. Komisija je sestavila tudi natančen in preiščen vrstni red ukrepov, ki bodo čez nekaj let univerzo korenito spremenili.

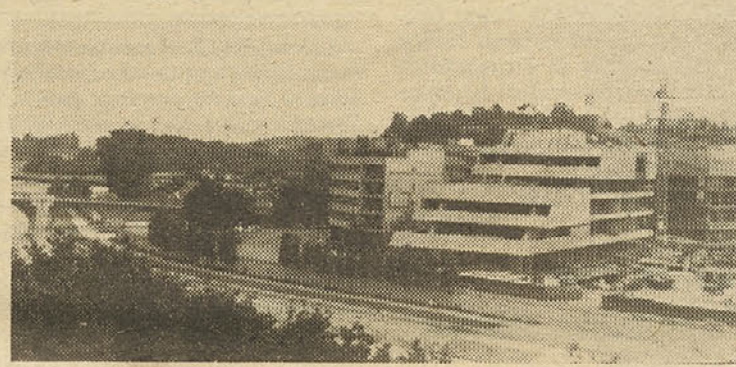
Aksijski program so sprejele fakultete pa tudi družbeno politične organizacije.

PET UNIVERZITETNIH SREDIŠČ

Na skopski univerzi si sedaj prizadevajo ustanoviti temeljne organizacije združenega dela, hkrati pa tudi za večje, homogene organizacije, ki bodo sočasno lahko opravljale izobraževalno in raziskovalno delo.

Univerza je sestavljena iz pet centrov, ki se smotno vsebinsko dopolnjujejo: matematično-tehničnega, družbenega, medicinskega, biološko tehničnega in umetniškega. V posamezne centre so vključene vse fakultete pa tudi instituti in višje šole, ki

obravnavajo isto področje. Tako so tudi višje šole in instituti dobili mesto, kamor sodijo. To je zanje velika pridobitev, pa tudi fakultetam: dosežke raziskovalnega dela lahko takoj uporabijo pri predavanjih ali praktičnem delu študentov. Raziskovalci, so lahko hkrati tudi predavatelji. Predavanja na sorodnih fakultetah se ne ponavljajo, ker je delo fakultet usklajeno. Tako se izobraževalne in raziskovalne ustanove polagoma združujejo, izenačujejo pa se tudi merila ocenjevanja na vseh treh stopnjah študija in na različnih fakultetah. Glavni smotri reformirane univerze so torej: Čim trdnejša zveza znanosti in življenja; odprtost univerze življenju in medsebojno prilagajanje; hitreje, laže in ceneje do znanja. Izvajalci reforme so prepričani, da se

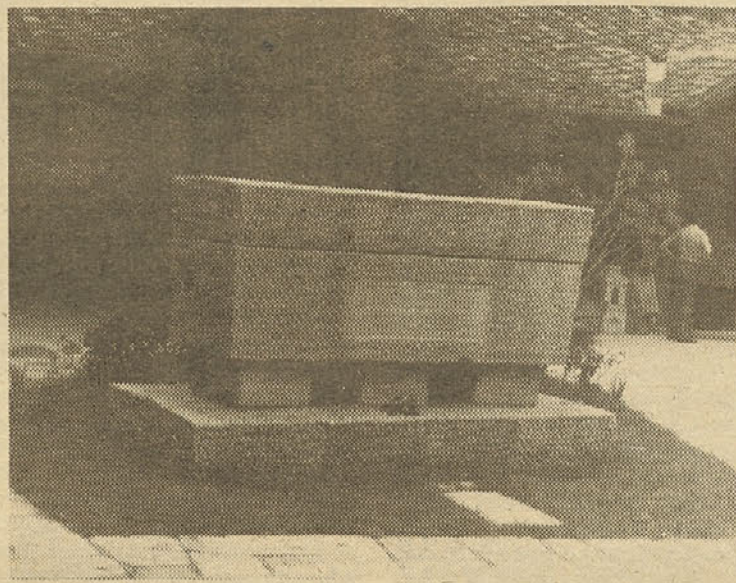

Skopje: Na bregu Vardarja raste nov »kulturni center« — tako imenujejo domačini že sedaj skupino smotno zasnovanih zgradb (Foto: N. Maurer)

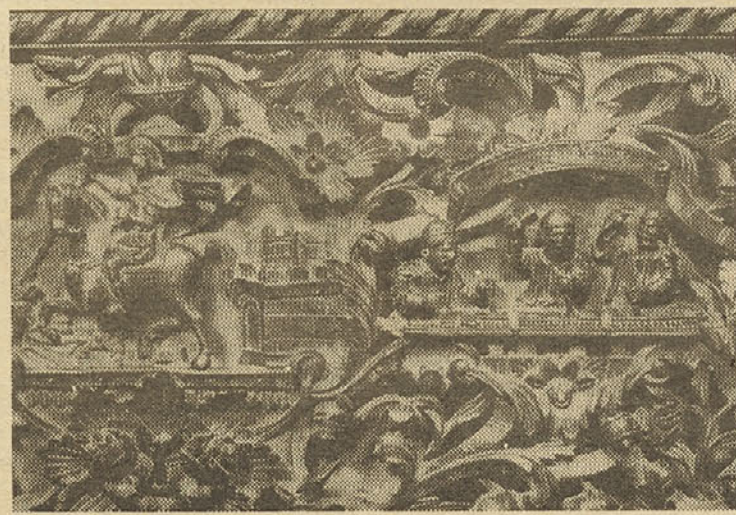
sočasno z nastajanjem univerzitetnih središč polagoma uresničuje zamisel o integraciji univerze z drugimi organizacijami združenega dela. Nastajajo stične točke s proizvodnjo, ki je »učna baza« in hkrati raziskovalno področje.

UNIVERZA POSTAJA DEL DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA

Tako zasnovana univerza in reformirani študij izpodbijata

Grobница Goce Delčeva v starem delu Skopja (Foto: N. Maurer)

Trije rezbarji so delali 12 let (od 1812 do 1824), da je nastala umetnina trajne vrednosti (na sliki detajl iz cerkve Sv. Spasa v starem Skopju)

enega dosedanjih glavnih očitkov univerzi: zaprtost vase. Novi način dela zahteva oblikovanje takšnih kadrov, kakšne potrebuje družba. To pa zahteva neposredno zvezo z vsemi panogami gospodarstva in družbenih dejavnosti. Le tako bo mogoče ugotoviti, kakšne kadre potrebuje, in koliko jih lahko zaposli. Hiperprodukcija diplomantov na nekaterih fakultetah in pomanjkanje na drugih, namreč pričata o dosednji nezadostni povezanosti univerze z življenjem.

Nujno je treba spremeniti način dela s študenti — tudi to je ena izmed bistvenih sestavin reforme.

Notranje reforme pa ne bo mogla uresničiti univerza sama. Ne gre samo za prenatrpanost učnih načrtov. Najti je treba način, kako najnovejša znanstvena dognanja čimprej vključiti v študij.

Kako daleč so prišli? Na nekaterih fakultetah v Skopju imajo že moderno zasnovane učne načrte, odpravili so togost pri prehajanju s fakultete na fakul-

teto pa tudi pri podajanju snovi in v sodelovanju s študenti. Smoter je učinkovitejši študij.

Predstavniki skopske univerze zatrjujejo, da so sodobni učni načrti sicer temelj reforme, najpomembnejše pa je, kakšni so univerzitetni učitelji — nosilci reforme. Človek je izvajalec in posrednik. Človek je ustvarjalec. Ali pa ni. Reformirana univerza naj bi postala ustvarjalni del naše samoupravne družbe. NEŽA MAURER

Reforma prinaša kakovost

Pogovor z dr. Milenkem M. Nikolićem, sekretarjem za izobraževanje, znanost in kulturo SAP Vojvodine

— Lansko šolsko leto je bilo prvo leto, v katerem se je neposredno začela reforma vzgoje in izobraževanja v SAP Vojvodini. Kakšna spoznanja in izkušnje ste dobili pri uresničevanju te naloge?

»Začetek uporabe novih predmetnikov in učnih načrtov vzgojnoizobraževalnega dela v osnovnih in srednjih šolah je prinesel manj težav, kot smo pričakovali. Čeprav ti predmetniki in učni načrti niso brez slabosti in pomanjkljivosti, pripomorejo k izboljšanju vzgojnoizobraževalnega dela. To velja predvsem za načrte vzgojnega dela. Dobro se je izkazala tudi uporaba skupnih in enakih predmetnikov in učnih načrtov v prvih dveh razredih srednjih šol. Število učencev v prvem razredu srednjega izobraževanja se je v primerjavi s preteklim letom zvišalo za 11%. K temu je pripomoglo tudi odpiranje oddelkov v krajih, kjer doslej ni bilo srednjih šol. To pomeni, da bo kmalu vsa generacija deležna tovrstnega izobraževanja. Čez tri ali štiri leta bomo že lahko uvedli kontinuirani predmetnik in učni načrt, ki bosta zajela tudi zadnje leto predšolske vzgoje (tudi te bodo kmalu deležni vsi otroci), osemletno šolanje in prva dva razreda srednjega izobraževanja. V tem enajstletnem skupnem in splošnem izobraževanju si bodo učenci pridobili splošno izobrazbo in kulturo, ki pa mora biti na višji ravni od tiste, ki se doseže sedaj s končano gimnazijo. Ne samo 20%, marveč vsa generacija si bo pridobila splošno izobrazbo in kulturo visoke kakovosti. Razumljivo je, da je to za naš razvoj izredno pomembno. Upoštevati je treba tudi to, da se je z uvedbo novih predmetnikov in učnih načrtov v prvem razredu srednjih šol povečalo število učencev, ki govorijo jezik naših narodnosti, kar za 25%. To pa velika prispeva k uresničevanju narodne enakopravnosti na tem področju izobraževanja. Kadar govorimo o 1. razredu srednjih šol, je treba poudariti izreden uspeh, ki smo ga dosegli pri predmetih osnove tehnike in proizvodnje ter osnove marksizma in socialističnega samoupravljanja — torej na področjih, ki korenito spreminjata značaj tovrstnega izobraževanja.

— Ali so se prosvetni delavci strinjali z uvedenimi novostmi? Je bilo morda v nekaterih okoljih čutiti odpor?

»Vsi (učitelji, učenci, starši in občani) smo kritično ocenjevali staro in zahtevali, da je treba spremeniti šolo in vzgojnoizobraževalni sistem. Soglasno smo sprejeli tudi stališča IO, kongresa ZKJ, ki zadevajo spremembe v vzgojnoizobraževalnem sistemu. Kadar pa nastane vprašanje, kakšne naj bodo konkretne poti, so mnenja različna. Menim, da je premajhna seznanjenost večji problem kot pa odpor, ki se pojavljajo. Samo tisti prosvetni delavci, ki problematiko dobro poznajo, bodo lahko z njo seznanjali učence, starše in druge občane. Smo pa tudi priča odporom posameznikov, ki lahko zaradi svojega položaja bolj ali manj vplivajo na druge. Nasprotujejo predvsem tistemu, kar je novo, to pa je: uveljavljanje vzgojne funkcije, uvajanje učencev v marksizem, socialistično samoupravljanje in proizvodno delo, uvajanje skupnega in enakega izobraževanja za vse na začetku srednjega izobraževanja itn. Treba je upoštevati tudi to, da nekateri učitelji niso tako dejavni; ne marajo sprememb, saj zahteva obvladanje novih programskih nalog in vsebin nove napore. Treba je razločevati: odpore, neobveščeno in upravičeno kritiko slabosti in napak.

— Smo na začetku novega, prava tako zelo pomembnega šolskega leta. Ali je za uspešno delo že vse nared?

»Pripravljeni smo bolj kot na začetku preteklega šolskega leta

(tudi načrti so bili izdelani že pred dobrima dvema letoma, tako da so se učitelji nanje lahko pripravili, pripravljani so učbeniki, dokumentacija itn.). Ni treba, da bi imeli probleme, čeprav nas čakajo zelo pomembne nove naloge: uvajanje začetrnega usmerjenega izobraževanja, sestavljanje novih predmetnikov in učnih načrtov, usposabljanje učiteljev, pripravljane učbenikov, priročnikov in skript za tovrstno izobraževanje. Več dela imamo s pripravami za prihodnje šolsko leto, kot pa na letošnje. Menim, da je prav za to treba narediti največ. Razumljivo pa je, da nas tudi letos čakajo zelo resne in odgovorne naloge — uresničitev resolucije o socialni politiki v izobraževanju in uresničitev načrta o marksističnem izobraževanju vseh učiteljev.

— Po večletnih pripravah ste sprejeli osnutek zakona o vzgoji in izobraževanju SAP Vojvodine. Katere so najpomembnejše novosti tega dokumenta?

»Osnutek zakona o vzgoji in izobraževanju, ki je v javni razpravi, je prvi poskus, da bi z enim samim zakonom uredili vsa vprašanja vzgoje in izobraževanja ter tako zagotovili enotnost tega področja, vseh njegovih delov in ravni. Zakon pravno opredeljuje družbene dogovore o smotru, nalogah in sistemu vzgoje in izobraževanja, o položaju učencev, študentov in učiteljev pa tudi o organizaciji in obveznosti ustanov, ki sodelujejo na tem področju. Ta dokument vsebuje veliko rešitev, ki so pomembne novosti — v primerjavi s sedanjim stanjem.

— Pričakujejo, da bo osnutek tega zakona zbudil izredno zanimanje širše vojevodske javnosti. Kako bo organizirana javna razprava v družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih interesnih skupnostih, krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela?

»Pričakujemo široko razpravo, ki bo imela težišče v organiza-

FINANCIRANJE PRVE FAZE USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

V Vojvodini bodo že letos uresničevali sklep o tem, da bodo prvo fazo usmerjenega izobraževanja financirale občinske samoupravne interesne skupnosti osnovnega in predšolskega izobraževanja — namesto številnih samoupravnih interesnih skupnosti s področja usmerjenega izobraževanja.

Ta sklep je pomemben tudi zato, ker omogoča boljše uresničitev širšega, splošnega interesa za prva dva razreda usmerjenega izobraževanja.

KOLIKO DOKTORJEV ZNANOSTI?

»Jugoslovanski pregled« objavlja v eni izmed svojih lanskih števil analizo o doktoratih znanosti, pridobljenih na jugoslovanskih univerzah v obdobju od leta 1967 do 1974. Podatki kažejo, da je v tem obdobju doktoriralo v Jugoslaviji 2623 oseb; največ si jih je pridobilo doktorat iz družbenih ved (27,7%), najmanj pa iz tehničnih (11,9%) in kmetijsko-god-zarskih (13,6%). Število novih doktorjev se je najhitreje večalo na področju medicinskih ved (sedem in pol krat več leta 1974 kot 1967), najpočasneje pa na področju naravoslovno-matematičnih (tri in pol krat več v istem obdobju).

NEPISMENOST ŠE VEDNO PROBLEM

Kako odpraviti nepismenost in doseči, da si bodo vsi odrasli pridobili osnovnošolsko izobra-

čijah združenega dela gospodarstva in družbenih dejavnosti — predvsem pa bomo vključili vanjo organizacije s področja izobraževanja. Dokument je izšel v približno 100.000 izvodih v vseh jezikih narodov in narodnosti Vojvodine. Razprava bo potekala hkrati z osnutkom zakona o znanstvenem delu in predlogom nove kvalifikacijske lestvice, s katerima ima novi dokument veliko skupnega. Pričakujemo, da bodo vse organizacije, potem ko bodo dokumente obravnavale, poslane predlagatelju določne pripombe in predloge. Organizirane bodo posebne strokovne razprave o posameznih področjih.

— Ali menite, da bo javna razprava prinesla veliko novih predlogov in pobud?

»Da, veliko tega pričakujem, ker menim, da nam niso potrebne razprave, na katerih eni razlagajo, drugi pa poslušajo, ali pa da eni branijo, drugi pa napadajo. Zakon mora biti skupno delo vseh odgovornih in zainteresiranih dejavnikov. Še na veliko vprašanj bo treba odgovoriti, preden bomo dokument dokončno izoblikovali. Na primer: ali se nam je posrečilo zagotoviti enotnost vzgoje in izobraževanja, hkrati pa izraziti posebnosti njegovih delov; ali je dovolj poudarjen družbeni pomen, ali so opredeljene obveznosti in odgovornosti vseh dejavnikov, ki sodelujejo pri vzgoji in izobraževanju? Ali se nam je posrečilo »odlepiti« od klasičnega tradicionalnega šolstva, od izobraževalnega institucionalizma ter etatičnih pozicij in odnosov v izobraževanju? Smo »ustoličili« novi sistem vzgoje in izobraževanja, ki mora biti prožen, prilagodljiv potrebam združenega dela? Je zagotovljena popolna integracija izobraževanja v enoten sistem združenega dela? Kako je s spremenjenim položajem učencev in študentov v vzgoji in izobraževanju? Menim, da bodo taka in podobna vprašanja imela v razpravi pomembno mesto.«

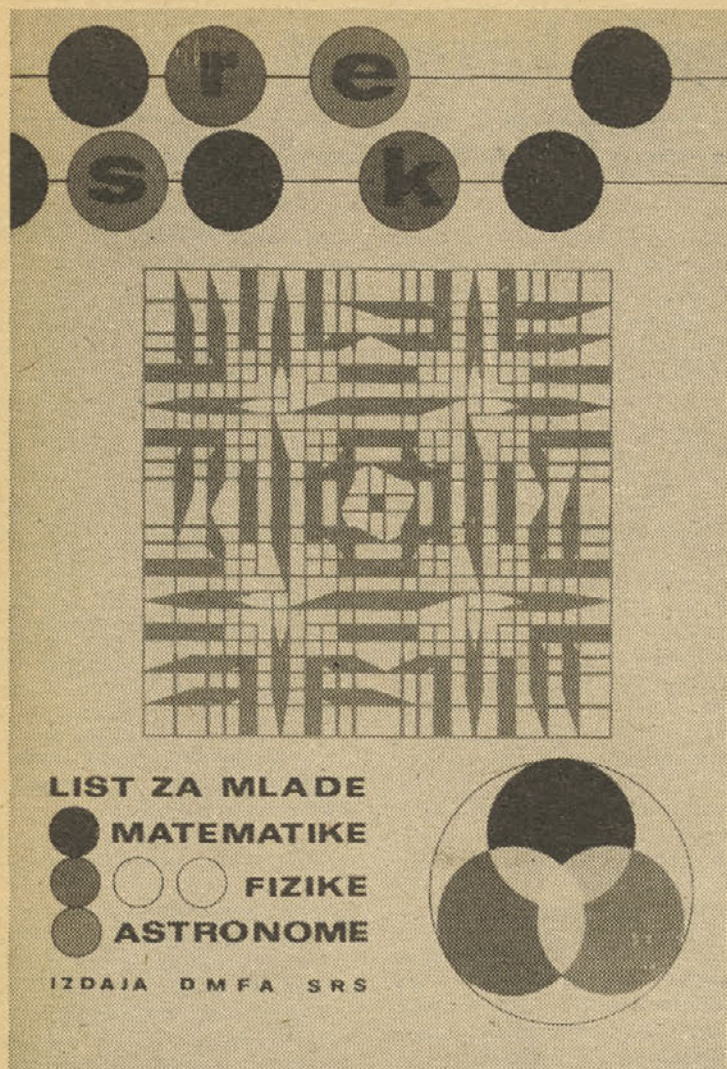
Pogovor je vodil: JOSIP VARGA

zbo? To je še vedno eno najpomembnejših vprašanj, hkrati pa tudi najbolj zapleten problem, ki ovira uresničevanje politike izobraževanja v SR Makedoniji.

Podatki o popisu prebivalstva, ki je bil leta 1971, so pokazali, da je bilo tedaj 232.968 nepismenih oseb (18%), starih 10 let in več. Brez končane popolne osnovne šole je bilo 899.497 oseb; od teh jih je bilo nepismenih in brez šol 311.372, takih, ki so končali šolanje od 3. do 8. razreda, je bilo 576.419, samoukov 9602, neznanih pa 2099. Posebno zaskrbljuje podatek, ki govori o izobraževalni strukturi zaposlenega prebivalstva. Leta 1972 jih je bilo od 289.929 kar 101.785 ali 35,12% brez končane popolne osnovne šole; od teh jih je 27.241 ali 9,41% končalo 1. do 3. razred osnovne šole in 74.544 ali 25,72% 3. do 7. razred.

Glede na starostno strukturo prebivalstva je stopnja nepismenosti različna. V starostni skupini od 10 do 14 let znaša odstotek nepismenosti 3,68%, v skupini od 15 do 19 let 2,28%, od 20 do 34 let 8,85%, od 35 do 49 let 26,29%, od 50 do 64 let 31,12% in v starosti od 65 in več let nad 27%.

V gradivu »Smernice za reševanje problemov nepismenosti in popolnega osnovnega izobraževanja« je predvideno, naj bi v srednjeročnem načrtu do leta 1980 uresničili naslednje: pisati naj bi se naučili in si pridobili osnovno izobrazbo tisti, ki so stari do 38 let in niso zaposleni, predstavljajo pa potencialno delovno silo; popolno osnovno izobrazbo pa naj bi si pridobili zaposleni delavci. Preučiti je treba tudi različne vzroke, ki povzročajo nepismenost.

LIST ZA MLADE
MATEMATIKE
FIZIKE
ASTRONOME
 IZDAJA DMFA SRS

PRESEK, list za mlade matematike, fizike in astronome, tudi letos — že tretje leto — prvi na šolah

Ciklus TV oddaj Socialistično samoupravljanje

Združeno delo in krajevna samouprava

V prejšnji številki lista smo že predstavili oddaje o samoupravljanju, ki so jih pripravile vse jugoslovanske televizijske hiše in jih bo ljubljanska televizija predvajala v septembru, oktobru in novembru. Omenili smo, da so lahko v pomoč učiteljem pri pouku predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. Nekateri oddaje bo treba pri pouku bolj poljudno predstaviti, druge pa bodo učencem in učiteljem spodbuda za temeljitejši študij. Zadnjič smo na kratko predstavili celotno serijo, danes pa bomo nekoliko podrobneje spregovorili o prvih treh oddajah.

RAZREDNI IN SOCIALISTIČNI ZNAČAJ SAMOUPRAVLJANJA

Tema je predvsem teoretična, zato je lahko v gledalcih zbudila zanimanje za temeljitejši študij in razglabljanje.

Dileme, vprašanja, na katera sta odgovarjala profesorja skupne univerze, prof. Gaber in prof. Grupčev, so bila zelo zanimiva. Tako smo na primer na vprašanje, ali je samoupravljanje mogoče tudi v kapitalističnem sistemu, slišali odgovor, da obstoj zasebne lastnine ne spodbuja nastanka samoupravljanja. Sodobni kapitalistični svet seveda potrebuje spremembe tudi v zasebni lastnini. Gre za sodelovanje neposrednih proizvajalcev v proizvodnem procesu, vendar pri tem nastajajo enostranske spremembe, ki ne vodijo k sistemu, kakršen je naš. Managerji skušajo preprečiti apatijo in sprožiti iniciativnost delavcev v proizvodnji, vendar zaradi ekonomskih koristi. Pri tem so pravice delavcev omejene s normativnimi akti, praksa je povsem drugačna od teorije. Sodelovanje delavcev je omejeno le na posvetovalno delo, ki nima vpliva ali pa je ta zelo majhen.

Tudi drugi udeležene v razpravi, prof. Grupčev, je ugotovil, da je družbena lastnina pogoj za svobodno združevanje dela. Pri nas so proizvodna sredstva last delavskega razreda; to omogoča in sploh dopušča delavsko samoupravljanje. V sistemu, kjer ne poznajo družbene lastnine, pa tudi tam, kjer je državna lastnina, samoupravljanje ni mogoče. Manjka materialna osnova za razvoj samoupravljanja. Proces za podružbljanje dela in sredstev se je pri nas začel z izvolitvijo prvega delavskega sveta leta 1950.

Približno takšna je bila vsebina prve oddaje iz cikla o samoupravljanju. Zaradi zanimivosti in zahtevnosti svetujemo, da se bralci, učenci in učitelji z njo seznanijo tudi s študijem literature. Priporočamo tele knjige: D. Čalič: Marksizem in samou-

pravljanje, Komunist-Globus, 1974; E. Kardelj: Uresničevanje ustavnih načel v združenem delu, Komunist, 1975; I. Kristan: Samoupravljanje, Cankarjeva založba, 1974-75; Ustava SFRJ in SRS ter osnutek zakona o združenem delu (tudi pri vseh nadaljnjih temah).

TEMELJNA ORGANIZACIJA ZDRUŽENEGA DELA

Druge oddaje iz cikla nam predstavljajo temeljno organizacijo združenega dela kot osnovno enoto združevanja delavcev in sredstev za delo. Pripravljena je tako, da gledalca pritegne. Iz pogovorov z delavci, ki so začasno zaposleni v tujini, zvemo, kolikšen je vpliv delavcev v ZR Nemčiji na proizvodnjo in gospodarsko razvoju. Zvedo, da je omejen le na vplive sindikalnih organizacij. Poslušamo tudi delavce Borova, nekdanje Bate, ki povedo, da je za uspešno delovanje temeljnih organizacij združenega dela potrebnih pet dejavnikov. Prvi je, da je TOZ tehnološka celota, drugi pa, da je celota v ekonomskem pomenu. Njen uspeh se mora meriti na tržišču. Tretji vidik je samoupravljaljski, to je znana zahteva po določenem številu delavcev za obstoj temeljne organizacije združenega dela. Ta mora biti tudi organizacijsko kot vodstvena celota.

Literature za študij te izredno pomembne teme je kar dovolj. Že osnutek zakona o združenem delu vsebuje obilo gradiva o njej. Poleg tega predlagamo še delo Romana Albrehta, ki je izšlo letos pri Delavski enotnosti v Ljubljani z naslovom »Nov korak pri graditvi temeljev socialistične samoupravne ureditve.«

KRAJEVNA SKUPNOST ZA ZADOVOLJEVANJE SKUPNIH POTREB

Ob gledanju druge oddaje o socialističnem samoupravljanju smo »zaživelci« s krajanji dveh krajevnih skupnosti v občini Grocka v neposredni bližini Beograda. V prvi, Kaludjerici, so

70 let učiteljske tiskarne

V nekdanji Avstriji je moral slovenski učiteljski tisk premagovati številne zapreke, ki so zavirale njegov živahnejši razmah. Veliko težav je bilo s tiskarnami, ki so tisk učiteljskih listov odklanjale, zavlačevale in še drugače oteževale. Zato je Zaveza učiteljskih društev leta 1904 ustanovila poseben odsek, ki naj bi poskušal uresničiti željo po lastni tiskarni. Že dobro leto pozneje se je ponudila ugodna priložnost: naprodaj je bila znana Kleinova tiskarna v Ljubljani. Ustanovljena je bila zadruga pod imenom Učiteljsko tiskovno društvo, ki je tiskarno odkupila ter pridobila koncesijo za opravljanje tiskarske in kamnopolisne obrti. Iz tiskarniških prostorov v nekdanji Spitalski ulici se je Učiteljska tiskarna že konec leta 1906 preselila v Gradišče, kjer je obratovala do leta 1910, ko se je vselila v sedanje prostore na dvorišču ob Frančiškanski, sedanji Nazorjevi ulici.

Učiteljska tiskarna je prevzela naračnice nekdanje Kleinove tiskarne, poleg tega pa je tiskala publikacije slovenskega učiteljskega učiteljskega društva: Učiteljski tovariš, Popotnik, Domače ognjišče in mladinski list Zvonček. Leta 1909 si je pridobila še izključno pravico izdelovanja in zalaganja tiskovin za potrebe šol vseh vrst.

Tiskarna se je ukvarjala tudi z založništvom. Že pred prvo svetovno vojno je izdajala Domače ognjišče, list za starše (1907 — 1914) in prilogo Naša bodočnost,

list za šoli odraslo mladino (1908 — 1912), založila pa je tudi prvo eno šolsko in mladinsko knjigo.

Po prvi svetovni vojni se je dejavnost Učiteljske tiskarne zelo razširila. Nabavila je nove tiskarske stroje in opremo, si uredila lastno knjigovoznico, tovarno učil in šolskih potrebščin ter odprla knjigarno in prodajalno svojih izdelkov. Pozneje je odprla svoji knjigarni tudi v Mariboru in Celju. Poleg prej omenjenih učiteljskih listov je po vojni tiskala še nove: Prosveta, Edinstvo, mladinski list Naš rod, knjižne izdaje Mladinske matice in več periodičnih časopisov in časnikov, kot so bili: Demokracija, Sokol, Sokolič, Časopis za jezik, književnost in zgodovino, Etnolog, Kronika slovenskih mest in drugi. Tudi založniška dejavnost Učiteljske tiskarne se je po prvi svetovni vojni zelo razmahnila. Natisnila je okrog sto šolskih knjig in pomožnih učbenikov ter mnogo drugih izvirnih in prevedenih del. Večina teh del je bila pisana za mladino. Med njimi so bile zlasti pomembne izdaje Izbranih del za mladino naših starejših pisateljev in pesnikov. Tako so izšla dela Frana Erjavca, Frana Levstika, Matije Valjavca, Josipa Sritarja, Simona Jenka, Antona Martina Slomška, Janka Kersnika in dela naših starejših pesnic in pisateljic. Izbrana dela sta uredila Fran Erjavec in Pavle Flere, ki sta prispevala k izdajam tudi obširnejše uvode. Omembe vredne so tudi barvne reprodukcije umetniških slik, na primer slik Ivana Groharja ter Janeza in Jurija Šubica.

Po vojni se je Učiteljska tiskarna preimenovala v Ljubljansko tiskarno, od leta 1950 dalje pa nosi ime narodnega heroja Jožeta Moškriča.

TATJANA HOJAN

100 let šole za trgovske učence v Mariboru

Z razvojem trgovine v zadnjem stoletju so se pojavile potrebe po višji in temeljitejši izobrazbi trgovca, ki bo omogočila uspešen boj v veliki tekmi svetovnega gospodarstva. Na to so mislili mariborski trgovci pred 100 leti, ko so sklenili ustanoviti trgovsko nadaljevalno šolo. Hoteli so vzgojiti naraščaj, ki naj bi bil dovolj izobražen, podjeten in iniciativen. Zavedali so se, da je tudi slovenski trgovini dana pomembna vloga na gospodarskem področju. Na zborovanju trgovcev in industrijalcev mariborskega mesta so 4. marca 1876 izvolili odbor, ki mu je bila poverjena naloga, da prevzame vse potrebno za ustanovitev trgovsko-nadaljevalne šole. Prošnjo so poslali na štajerski deželni svet 11. decembra 1876. Deželna vlada v Gradcu je odobrila ustanovitev šole z odlokom 1. februarja 1877. S poukom na zavodu pa so pričeli že jeseni 1876, še preden so vložili prošnjo.

Vodstvo šole in poučevanje na zavodu so poverili Petru Reschu. Šola je bila triletna. Leto dni po ustanovitvi trgovsko nadaljevalne šole so ponovno naslovili prošnjo na deželni šolski svet v Gradcu za ustanovitev dvorazredne trgovske šole. Ta je bila ustanovljena kot privatna trgovska šola Petra Rescha. Delovala je do leta 1890.

Po končani svetovni vojni je Maribor dobil državno dvorazredno trgovsko šolo, za kar imata veliko zaslug dr. Karel Verstovšek in ravnatelj trgovske akademije Milan Dolenc.

Med okupacijo je šola spadala v nemško strokovno šolstvo v Mariboru. Po osvoboditvi leta 1945 so med vojno izgnani profesorji trgovske akademije obnovili delovanje šole za trgovske vajence.

Šola je imela po vojni nemožne prostore, zanje se je borila vse do leta 1962, ko so uradno proslavili odprtje šolskega centra za blagovni promet v lepih svetlih in zdravih prostorih, v katerih poteka sedaj od jutra do poznega večera nemoteno vzgojno izobraževalno delo.

SLAVICA PAVLIČ

Koristna povezava

Dragica Krček, Alenka Auflič in Marinka Anžlovar so letos učenke 2. letnika pedagoške gimnazije v Celju. V osnovni šoli na Dolu pri Hrastniku so bile aktivne članice literarno-novinarskega krožka, zato smo jih povabili, da prevzamejo krožek na razredni stopnji. Prvo preskušnjo v pedagoški praksi so uspešno opravile.

— Kako ste zadovoljne z delom v preteklem letu?

Zelo. Učenci so pridno pisali in vesele smo bile objavljenih prispevkov v mladinskem tisku.

— Kakšne občutke ste imele,

ko ste prišle že prvo leto po osnovni šoli pred šolarje?

Prijetno. Počutilo se kot odrasle in na pedagoški gimnaziji se z veseljem učimo. Vemo, da ima naše šolanje smisel.

— Boste tudi letos prevzele vsaka svojo skupino mladih literatov?

Seveda, samo če lahko.

Veljalo bi premisliti, da bi vključili mlade dijake pedagoške smeri tudi na druga področja dela z mladimi.

FANČI MOLJK,
Dol pri Hrastniku

Alenka Auflič, učenka 2. letnika pedagoške gimnazije v Celju s skupino članov literarno novinarskega krožka razredne stopnje

Melhior Rismal

Letošnjega 15. avgusta je umrl v Ljubljani Melhior Rismal, nekdanji ravnatelj VI. ljubljanske gimnazije v Mostah. Dočakal je 88 let. Njegova življenjska pot se je začela 3. januarja 1888 na Gomiljskem v Savinjski dolini. Oče je bil srednji kmet; v družini je bilo sedem otrok, ki so že zgodaj spoznavali svet tiskane besede in si širili duševno obzorje, ker so v hišo prihajali časopisi.

Mladi Melhior je obiskoval šest let ljudsko šolo na Gomiljskem, dve leti nižjo gimnazijo v Celju nato pa pripravnico in učiteljske v Mariboru, kjer je opravil zrelostni izpit leta 1907 in jeseni nastopil učiteljsko službo v Brestanici ob Savi. Tu se je v svojem vsemu posvetil delu z mladino v šoli ter delu pri sokolski organizaciji, ki je že tedaj zastopala jugoslovansko miselnost. V stiku z delavci na železnici in s senovskimi rudarji je spoznaval socialne probleme delavstva. Svojo strokovno izobrazbo je izpopolnjeval s študijem matematike in fizike, da bi se pripravil za izpit za učitelja na meščanskih šolah.

Poleti leta 1914 ga je zajela vojna vihra, moral je na fronto v Galicijo, pozneje je prišel na tirolsko fronto in leta 1917 na soško fronto, kjer so ga ujeli Italijani. Ujetništva se je rešil s tem, da se je javil k dobrovoljcem na solunsko fronto, od koder se je aprila 1919 vrnil v Slovenijo.

Nastopil je učiteljsko službo v Brestanici, po nekaj mesecih pa na meščanski šoli v Žalcu. V tem času je opravil izpit za učitelja na meščanskih šolah iz matematike, fizike in prirodopisa. Po opravljenem izpitu je prosil za ravnateljsko mesto na nanovo ustanovljeni meščanski šoli v Vojniku. Poleg zahtevnega dela z organizacijo nove šole, je tu vodil tudi mali orkester in pripravjal predstave pri dramski družini. Tu je našel tudi svojo življenjsko družico, učiteljico Jelisavo Mokrovič. Po štirih letih dela v Vojniku je bil imenovan za ravnatelja na novi meščanski šoli v Slovenski Bistrici. Za novo šolo je bilo treba pripraviti opremo, učila, skrbel je zlasti za dobro ureditev kabinetov za kemijo in fiziko. Poleg meščanske šole je vodil še obrtno nadaljevalno in kmetijsko nadaljevalno šolo; sodeloval je pri Sokolu, podružnici planinskega društva, gasilskega društva in Družbi Cirila in Metoda.

Po dvanajstih letih je dobil mesto učitelja na meščanski šoli za Bežigradom v Ljubljani. Tam je poučeval tri leta, nato pa je dobil ravnateljsko mesto na meščanski šoli v Mostah pri Ljubljani, kjer je nastopil delo 1. marca 1941; torej ob začetku druge svetovne vojne. Večina učnega osebja na šoli se je včlanila v OF odbor na šoli, ki je bil vključen v mestni odbor OF učiteljev meščanskih šol. Na šoli so ustanovili poseben odbor za pomoč učiteljem beguncem iz Gorenjske in Štajerske, ki ga je vodil pokojni tovariš Rismal. Na šoli so v kletih prostorih in v telovadnici pripravili stanovanja za učitelje begunce. Vabilo okupacijskih oblasti, da bi prevzel vodstvo skupine fašističnih učiteljev meščanskih šol ali pa vodstvo dopolavora, je Melhior Rismal takoj odklonil.

Novembra 1943 so Nemci zasedli šolo v Mostah in ostali v njej skoraj do konca vojne. Pouk je bil najprej v zasebnih stavbah, v šolskem letu 1944-45 pa na osnovni šoli v Jaršah.

Nemci so prepustili nižje policijske posle domačim sodelavcem, zlasti domobrancem, ki so imeli svojo obveščevalno službo v Marijanišču, vodili pa so tudi evidenco o političnem delu učnega osebja na osnovnih, srednjih in visokih šolah. V novembru 1943 so začeli množično zasledovati in odstranjevati pristaše OF. Tudi Rismalova družina je prišla na vrsto; hčerka Alenka je v zadnjem trenutku odšla v ilegalo, M. Rismala pa so aretirali in ga zaprli v podmornici v Prešernovi ulici. Tam so ga tako zelo mučili, da ga znanci niso prepoznali, ko so ga pripeljali v prisilno delavnico. Nato so ga izgnali v koncentracijsko taborišče Dachau, aprila leta 1944, potem pa v Buchenwald, kjer je dočakal osvoboditev. V Ljubljano se je vrnil julija 1945.

Po osvoboditvi so imeli prosvetni delavci težko in odgovorno nalogo: pomagati učencem izpopolniti pomanjkljivo znanje iz vojne dobe in reorganizirati dotedenjaki šolski sistem; meščanske šole smo spremenili v nižje gimnazije. M. Rismal je najprej organiziral nižjo gimnazijo in nato popolno višjo gimnazijo v Mostah, to je VI. gimnazijo v Ljubljani. Kot gimnazijski ravnatelj je bil leta 1950 upokojen po 42 letih učinkovite službe in s 46 leti priznane službe. Za svoje vestno in uspešno delo v šoli in zunaj nje je prejel več priznanj in pohval od raznih ustanov, republiški svet za prosveto in kulturo pa ga je imenoval za pedagoškega svetnika leta 1964 — za izredne zasluge pri organizaciji šolstva.

Tudi po upokojitvi je sodeloval v raznih organizacijah; več kot desetletje je bil predsednik društva Samopomoči prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije, posebno pomemben pa je njegov prispevek za zgodovino našega šolstva. Kot sodelavec SSM je napisal Zgodovino meščanskih šol v Sloveniji, ki obsega devet knjig. Na VII. gimnaziji je honorarno poučeval še do leta 1956. Vse življenje ga je vodilo načelo: Ne kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan. Priznati moramo: bil je zaslužen delavec pri vzgoji mladine in širjenju ljudske kulture. Kot tovariš, kot družabnik je bil dobrodošel v vsaki družbi, posebno pa v družbi svojih tovarišev dobrovoljcev.

V. ČOPIČ

Kdor poje — ne misli slabo

Kultura

Mehiške maske v Goričanih

Redkokdaj se ponuja obiskovalcem muzejev in galerij, da pridejo do take razstave, kakršno je pripravil slovenski etnografski muzej v Goričanih. Mehške maske iz zbirke Victorja Joseja Moya odpirajo nov svet, ki ga doslej nismo mogli neposredno videti. Kdor je segel po Bihajliju-Merinu in njegovi razpravi o maskah, funkciji le-teh in njihovem raznoterem oblikovalnem, vsebinskem in pomenskem funkcioniranju, je lahko pripravljeno sledil razstavljenemu gradivu mehiških mask. Razstava v Goričanih preseneča po bujni raznolikosti mask, po širokem časovnem razponu in po raznoteri stilizaciji. Tudi laični obiskovalec zasluži, da se v teh maskah prepletajo sledi predkolumbijske, kolonialne in poznejše indijske kulture pa tudi nove uporabnosti in stilizacije. Najsi je izvor mask v mitični ritualiki in kasnejših prepletanjih, najsi gre za različne tehnike pri izdelovanju mask, za različno figuralko, tudi ko maske izgubijo prvobitno namembnost in funkcijo in postanejo del okrasnega predmeta ali celo karnevalike — vedno je slutiti vezi s preteklostjo. Celotna razstava je mnogo več kot likovno sveže, zanimivo gradivo. Čeprav gre za stare ali moderne maske, prevzame človeka želja, da bi spoznaval mnogo več, zaželi si vsaj obrisno preseči območje mask v životvorno etnografsko informacijo. V tem se skriva hotenje po spoznavanju nepoznanega, kar je v zvezi s človeško civilizacijo, drugačno od naše, pa vendar povezano v kaleidoskop oblikovanja tega, kar skupno pripada obči kulturi in civilizaciji.

Ceremonialna maska, Guerrero (iz karnevalske skupine Manueles)

Retrospektiva Doreta Klemenčiča — Maja

V klemih prostorih Moderne galerije poteka retrospektivna razstava Doreta Klemenčiča — Maja. Prvič se nam je ponudila priložnost, da se seznanimo s širokim izborom slikarskih del, ki v resnici omogočajo celoten pregled nad ustvarjalnimi težnjami in dosežki Doreta Klemenčiča-Maja, vse od predvojnih let, pa do sedanjosti. Njegova slikarska dela so zasidrana pretežno v realizem, čeprav najdemo že pred vojno poskus eksprzivnega izražanja, kar se na drugačen način ponovi v novjših delih pri tihožitjih z rožami. Očitno pa je, da je Dore Klemenčič-Maj po svoji izrazni bitosti zasidran v razponu možnosti elementarnega realizma, najsi gre za portrete, za krajino, pa tudi tihožitja. V razponu realističnega opazovanja in zrcaljenja pridejo najbolj do veljave slikarjeva hotenja in tudi njegova slikarska zmogljivost. Po svoji naravi želi biti naraven in neposreden, brez zapletenosti, predvsem pa brez špekulativne modnosti. Tu in tam se poznajo slikarju vplivi, npr. van Gogh in še kdo, vendar se takim in drugim pobudam ni želel uklanjati; Dore Klemenčič-Maj je dandanes eden redkih slikarjev, ki je do sledno privržen realizmu. Slikarska retrospektiva zahteva natančnejšo opredelitev in vrednotenje njegovega ustvarjanja, pri čemer pa ne smemo pozabiti na njegov grafični delež.

Ne gre samo za petje, gre za glasbo nasploh: tudi za glasbeno izobraževanje, za razgled po sedanjih dosežkih na glasbenem področju, za poslušanje in razumevanje glasbe.

List Glasbena mladina že nekaj let pospešuje glasbeno življenje mladine — bodisi osnovnošolske ali srednješolske, pa tudi študentov — in ji posreduje dosežke z glasbenega področja.

Naše uredništvo je v imenu bralcev Prosvetnega delavca postavilo uredništvu Glasbene mladine nekaj vprašanj o smotrih, uspehih in vlogi tega lista, namenjenega mladini pa tudi učiteljem.

— Kakšen je glavni smoter Glasbene mladine — in kaj je doslej njen pomembnejši uspeh?

»Časopis Glasbena mladina je začel izhajati leta 1970 kot poglavito sredstvo za širjenje ideje nove organizacije mladih, Glasbene mladine Slovenije, ki je bila ustanovljena leto poprej. S tem je zapolnil vrzel, ki je dolga leta zevala na področju glasbene kulture. Kot specializiran mladinski list, ki izhaja šestkrat letno, je posegel na vsa področja glasbe. Tako utrjuje organizacijsko strukturo GMS, ki zavzema iz leta

v leto širše okvire in skrbi za kar najširše obzorje mladih v glasbi. Največji uspeh časopisa je prav gotovo v tem, da si je že od vsega začetka pravilno začrtal svoje naloge, kajti že takoj je bil med bralci izredno dobro sprejet, naklada pa mu iz leta v leto raste. V pravkar minulem letniku je bila Glasbena mladina tiskana v 15.000 izvodih, kar je za specializiran časopis v naših razmerah zelo lepa številka.«

— Kolikšen del svojega prizadevanja posveča list vzgoji (in izobraževanju) za poslušanje

glasbe in kolikšen del navajanju k petju, muziciranju?

»Zbujanje ljubezni do glasbe in razumevanje vsega, kar nam daje tonski svet, v katerem živimo, je prvi smoter, ki so si ga zastavili pri svojem delu animatorji Glasbene mladine. Časopis jim s svojo vsebino skuša dati čim večjo podporo. K temu prispevajo ne le številni informativni članki o dogajanjih v glasbenem svetu ali poučni prispevki iz glasbene preteklosti in sedanjosti, temveč zlasti kritični odmevi, ki jih pišejo mladi ljubitelji glasbe, ali pa zapisi o tem, kako mladi sprejemajo različne zvrsti glasbe. Čeprav navduševanje za aktivno glasbeno uveljavljanje na pevskem ali instrumentalnem področju ni neposreden smoter delovanja Glasbene mladine, je seveda jasno, da gibanje združuje prav tiste mlade in manj mlade ljudi, ki so aktivni glasbeniki. Ti pa so hkrati že sami po sebi animatorji. Časopis s svojo vsebino deluje v tej smeri predvsem s pisanjem o vrednotah, ki jih daje človeku aktivno muziciranje, o življenju in delu velikih glasbenih umetnikov pa tudi s prispevki iz glasbenih šol.«

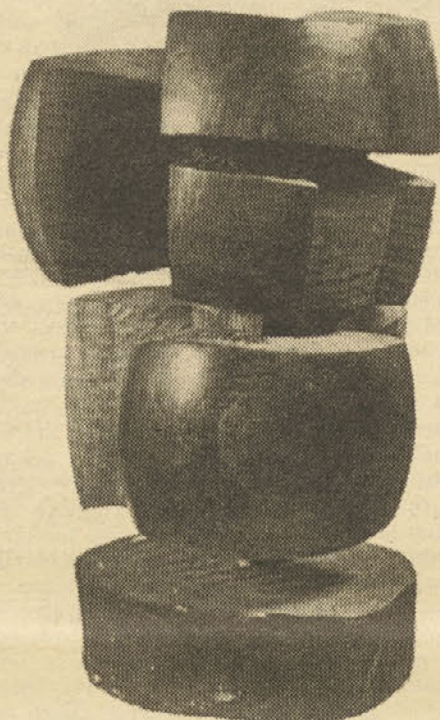
— Kakšna je vloga Glasbene mladine v šolah — mislimo vse šole ne samo osnovne?

»Časopis je bil sprva namenjen

v prvi vrsti mladini od 14. do 25. leta. Kmalu se je izkazalo, da je najbolj potreben v osnovni šoli, kamor gre večina naklade. Vžok temu je prav gotovo pomanjkanje učbenikov, zato je časopis izredno dobrodošel pripomoček glasbenemu pedagogu. Tako smo v zadnjem času posvetili več prostora gradivu za najmlajše bralce in tudi raven pisanja pretežnega dela vsebine prilagodili tej stopnji. Časopis je torej po svoji vsebini in načinu pisanja večplasten, saj skuša zadovoljevati interese mladih vseh starosti.

V prizadevanjih za vzgojo najmlajšega rodu ljubiteljev glasbe pa je časopis skupaj s strokovno službo GMS uvedel tudi glasbeni kviz.

Ta akcija je v minulih dveh letih dobila spodbudno širok okvir. Namenjena je izključno osnovnošolcem. Lani je v prvem krogu tekmovanja sodelovalo 50 ekip iz vse Slovenije. Velik pomen, ki je trajen tudi v širšem kulturnem pomenu, imajo posebne številke, ki jih časopis izdaja kot gradivo za kviz. V splošnem pomanjkanju glasbene literature (ne le na področju učbenikov) sta bili knjižici o življenju in delu W. A. Mozarta ter skladateljih Ipavcih, Lisinskem in Mokranjcu, ki sta izšli doslej, izredno dobrodošli.«

Skulptura, S. Arsić

Gostje s Kosova

V ljubljanski Moderni galeriji je bila razstava kosovskih likovnih umetnikov kot delež »Dnevoev kulturnega ustvarjanja Kosova«. Prav gotovo spada taka prireditev med mikavne in potrebne manifestacije, ki lahko približajo kulturni utrip nam kar premalo znanega območja. Razstava v Moderni galeriji je prikazala izbor slikarskih, kiparskih ter uporabo oblikovalnih del, ki predstavljajo likovne dosežke sedanjosti. Med petnajstimi likovnimi umetniki in šestimi uporabnimi umetniki je posebno presenetil visok dosežek pri umetniškem plakatu in knjižni opremi; umetniški plakat združuje namembnost in likovno učinkovite rešitve; pri knjižni opremi pa gre za samosvoje likovno izražanje z osebno barvito intonacijo. Slikarskim, zlasti pa še kiparskim delom se poznajo vplivi, kar pa ne pomeni, da mnogi umetniki ne zrcalijo avtentičnega sveta, nasprotno: čim bolj je posameznik samosvoj, tem več osebne barvitosti je v delih. Utrip sodobnih kosovskih umetnikov se kaže v raznoterih slogovnih prijemih pretežno figuralne usmerjenosti, vendar z izrazito težnjo po premagovanju tradicionalnih šablon. Najzvirnejši sta tapiseriji velikega formata, privablja svežina kosovskega naičva Adema Kasratija, scenska domiselnost Nuredina Loxhe, stilizirani kostimi Z. Violete, barvna živopisnost Muslima Mulluqija idr. Pomanjkljivo je, da ob slikah in kipih ni podnaslovov. Tudi izbor vinskih dobrin ne sodi na tako razstavo.

Grupa Junij v Celovcu

V petek, 11. septembra je bila v galeriji Hildebrand odprta razstava grupe JUNIJ. Zaradi slabega vremena, se je slovesnega odprtja razstave udeležilo okrog 60 ljudi. Med njimi so bili tudi slovenski maturantje. Da bi se lahko obiskovalci obeh narodnostnih pripadnosti seznanili z razstavljalci, so bili na voljo katalogi. To je bilo še toliko bolj primerno, ker so lahko umetniki zaradi majhnega razstavnega prostora prikazali le majhen del svoje likovne ustvarjalnosti. Katalog je bil napisan v slovenskem in nemškem jeziku. Razstavo je odprla novinarka radia Celovec Marjana Kunčič, ki nas je tudi seznanila z grupo junij. Ker njihove značilnosti že poznamo, naj samo naštejemo člane te skupine: Harald Drausbaher — slikar iz Ljubljane, Viktor Gojkovič — kipar iz Ptuja, Stane Jagodič — slikar iz Ljubljane, Enver Kaljanac — slikar iz Sarajeva, ki živi v Ljubljani, Kauzo Kitajima — kipar iz Japonske — živi v Italiji, Boštjan Putrih — kipar iz Ljubljane, Alan Sundberg — slikar Amerikan, ki živi v Italiji, Peter Vernik — slikar iz Maribora ter Vlasta Zabransky iz ČSSR. Slovesnost so popestrile pesmi Neže Maurerjeve, ki jih je v izvirniku brala sama, v prevodu pa Siegfried Kreuzberger, novinar lista Kleine Zeitung.

Da je razstava zbudila zanimanje širše avstrijske javnosti, lahko sklepamo po udeležbi zastopnikov tiska in radia: Kärntner Tageszeitung, Kleine Zeitung, Volkszeitung, Naš tednik, Die Presse in predstavnica radia Celovec. Razstava bo odprta do 25. septembra. JANEZ TOPOVŠEK

Pokrajine, sončnice — misli

Razstava slikarskih del Rudija Simčiča v galeriji škofjeloškega gradu je znova potrdila, s kolikšno vnemo se je ustvarjalec poglobil v svet svojih doživljanj — in jih izpovedno prenesel na svoja platna. Skupina 31 eksponatov v oljni tehniki je docela izpolnila galerijski prostor, hkrati pa je v vsakem obiskovalcu zbudila močan vtis in doživetje.

Bistvena vrednost te Simčičeve enaindvajsete samostojne razstave je v tem, da je z globoko doživetimi barvnimi toni in nemalo prizadevnosti vliil slehernemu teh likovnih eksponatov prikaz in barvno komponento in vanje preliil tudi sebe. Svojo psiho, svojo neumorno iskateljsko vztrajnost v dopolnjevanju že dognanih elementov.

Če govorimo o Simčiču kot slikarju in umetniku, moramo imeti pred seboj tudi Simčiča človeka. Vedeti moramo za njegovo življenje, poznati njegovo pokrajino, njegove ljudi in ves tisti svet njegove narave, ki jo on ceni in jo je sprejel vase kot neločljivo vgrajeni del življenja. Za nekaj trenutkov se je treba poglobiti vanj — in kmalu se nam odkrije slikarjeva neomajna pripadnost resničnemu, a obenem nepreklicnemu imperativu, kot sta rojstvo in smrt. Nastanek vsega živega, cvetenje, zorenje in pozna jesen, ki se preljuje v zimo. — Vse komponente življenja so zajete v teh motivih, ki pojo z daj lirično zdaj patetično in se prelivajo v zamolklo simfonijo G-mola — prepleteno s prilivi zanosnega hotenja, prehajajočega v misleče nianse, ki se pridružijo resnobnim tonom globokih čutenj.

Zato je dobro vedeti, da Simčičeva slika ali karkoli že ustvarja (to je še grafika, kamnotisk, akvarel-upodablja skulpture še v lesu), a dela predvsem v oljni tehniki, ne nastaja rutinsko lahkotno; resnični trud in živo pričujoči ambient sta trajno izpovedno vodilo, ki usmerjata Simčiča pri njegovem delu. Za vse to pa je treba imeti poetičnega duha in srce, ki živo čuti, sprejema in oddaja svoj dolg življenju. Vsega tega ima Simčič toliko, da mu je treba priznati.

Zaman bi iskali Simčiča kot človeka, ki se je samo iz neke vznesenosti približal krogu likovnih tvorcev. Če pregledamo njegovo prisotnost v naši kulturni javnosti, vidimo ves razpon obširnega in impresivnega dela, ki slikarja in nas popelje od prve razstave iz leta 1957 v Mali galeriji v Ljubljani (skupina »KLAS«) — pa do danes. To slikarsko risarsko šolo je tudi spodbudil in bil njen sostanovitelj. — Takoj po osvojitvi pa ga vidimo v vrstah ROBOVE slikarske šole. Zatem se nam odkrije njegova vsestranska udeležba po njegovih številnih ustvarjanjih, s katerimi se je približal domačemu in širšemu krogu kulturne javnosti. — Pomembno je poudariti, da se njegov kolorit in sam izraz njegovega motiva bistveno razlikujeta od običajnih tehnik, ki jih poznamo. Vsakdo bo takoj spoznal Simčičevo sliko, čim jo vidi in jo ima pred seboj: Tu gre predvsem za njegove sončnice, ki jih upodablja že več let.

Spremlja te zanesljiv vtis, da neumornemu ustvarjalcu nikoli ne zmanjka idej in navdiha do njegovih ljubljensk. Saj jih upodablja v vseh fazah njih rasti in cvetenja — od poletja tja do pozne jeseni. Vzhraj jih lahko vidiš, potemnelih barv, sklanjajočih se prek robov, v vazah njegovega delovnega prostora v ateljeju. — Takrat, ko že zima trka na vrata, so njegove mize polne hlebčastih src, napolnjenih s plodovi sončnic, s katerimi pogošča ptice v zimskih dneh. In le-teh je pri njem vedno dovolj, saj je gozd blizu in zemlja še lastnica nekajšnjih poljan, livad in travnikov. Rožnik, tako kot nekoč pogleduje v ravan, tja do hribovja na robovih Ljubljanskega barja.

Iz te velike Simčičeve ljubezni raste razvejano drevo, katerega korenine segajo globoko v zemljo; njegovo deblo in veje pa kot radovedne ptice z očmi objemajo vesoljno življenje na tem majhnem, a hkrati tako velikem planetu. — Umetnik se ne srečuje samo s človekom iz mesta, ki ga upodablja tudi na svojih slikah; še česse čuti in doživlja delavca težaka in kmeta, kot brata naše zemlje. Zemlja mu daje navdihi, ki nas popelje v našo prvobitno pokrajino, iz katere je izšlo življenje — in si še podaljšuje svoj obstoj. V njej se krepi telo in duh živečih. Ne, to ni več samo nostalgija, temveč hvalnica življenju — in njegovim vrednotam.

R. Miško

OB 20. OBLETNICI OSNOVNE ŠOLE PRI ORTOPEDSKI BOLNIŠNICI VALDOLTRA

Samozavest, ki zdravi

Skoraj vsak kraj ima poleg svojega »lastnega imena« še kako drugo, posebno ime, ki opozarja na njegovo zgodovino, značilnosti ali lepote: bela Ljubljana, večno mesto Rim, bleščeči Pariz, krasotica Moskva. Mali kraj Valdoltra pa je preprosto — Valdoltra. Lahko bi jo imenovali tudi zelena Valdoltra.

Strani koledarja so odkrile drugo polovico meseca septembra. Pod modrim obokom neba smaragdno odseva Valdoltra. Tik ob morju, ki je zaradi svoje modrine zaslovelo po vsem svetu. Bori in oster duh rožmarina. In bele, s peskom posute poti, ki vodijo do bolnišnice za kostna in sklepna obolenja.

Naša znanka-šola, ki je del te ustanove, praznuje letos 20 let. Zato smo obiskali njen kolektiv učiteljev in vzgojiteljev, ki so z njo prehodili dolgo pot. Pot, tlakovano z ljubeznijo do človeka-bolnika. To so leta vztrajnega boja za bolnikovo samozavest. Ta pa je zdravilo proti obupu in nezaupanju. Uničuje slabokrvno pomilovanje nevednih in poraja upanje. Dvajset let težav, uspehov in priznanj. In še nekaj, kar pomeni največ: zadoščenje, da si pomagal človeku ostati človek...

KAKO JE BILO

Zgodovina šole ima svoje korenine pravzaprav v Šempetru pri Gorici z letom 1951, v kratki bolnišnici za kostno tuberkulozo. Takratni ravnatelj bolnišnice pokojni prof. dr. Franc Derganc si je veliko prizadeval, da so ustanovili redno osnovno šolo, še posebno zaradi otrok-bolnikov z dolgoletnim zdravljenjem. Prvi dve leti je bila zaposlena ena sama učiteljica — Regina Štular, ki je vse do danes ostala zvesta šoli. Naj omenimo še dr. Slobodana in dr. Ireno Grobelnik, ki imata pri tej šoli precejšnje zasluge. Šola je najprej vzdrževala bolnišnica, nato okraj Gorica, kasneje pa občini Šempeter in Koper. Leta 1952 so ob šoli odprli tudi otroški vrtec. Septembra leta 1956 se je bolnišnica preselila v Valdoltra pri Koprju, hkrati z njo tudi šola z vrtcem. Le polovica učiteljev se je preselila v novi kraj ob morju; to sta bili učiteljici Mara Koljenšič in Regina Štular (obe poučujeta še danes) ter vzgojiteljica Milena Čobal in Marija Naraglav (poučuje še danes). Polagoma se je število učiteljev večalo, kljub temu pa so bili po ves dan zaposleni. Zdravstveni in pedagoški delavci so bili vedno tesno povezani, saj so tudi učitelji prisostvovali vizitam, ki so bile kar med poukom. Tako so bili prosvetni delavci seznanjeni z boleznijo posameznih otrok, dobili pa so tudi potrebne napotke. V šolskem letu 1958-59 je bila šola registrirana kot popolna ose-

mletna šola s štirimi skupinami otroškega vrtca. Od 80 do 125 učencev je bilo le 6% otrok s koprškega območja, vsi ostali pa iz drugih slovenskih občin in tudi iz drugih republik. S to utemeljivostjo je šola postala republiška ustanova z nazivom Posebna osnovna šola — zaradi posebnih in težjih delovnih razmer: dva

učna načrta (za osnovno šolo in za manjše število duševno prizadetih otrok). Kasneje so dobili štiri učilnice ob morju, kjer imajo še danes izmenični pouk za višje in nižje razrede. Odkar se je šola preimenovala je financiranje prevzela republiška izobraževalna skupnost, ki skrbi za šolo še sedaj.

Treba povedati, da je v teh letih poleg rednega pouka potekala tudi občolska dejavnost, ki je zajela doslej kar 200 kulturnih prireditev, posvečenih vsem državnim in kulturnim praznikom, kurirčkovi pošti z mitingi in samostojnih otroških iger do veselih pustovanj in tobogana. Pionirska in mladinska organizacija sta prejeli številne nagrade in priznanja. Uspešno delujejo tudi razni krožki: zgodovinski, dramski, literarni, likovni in tehnični krožek. Na šoli že deset let izhaja glasilo Modri val, mladinska šolska knjižnica se lahko pohvali s 1550 knjigami. Učenci se v razredih seznanjajo s samoupravljanjem in imajo prav živahne razprave v razrednih skupnostih. Še in še bi lahko naštevali.

VEDNO ŽIVA SKRB

Posebna pohvala gre skrb pedagoškega kolektiva za poklicno usmerjanje v vseh petnajstih letih, odkar je koprski zavod za zaposlovanje vpeljal to dejavnost na šoli. Od preprostih navetov so prešli k testiranju vseh učencev osmega razreda in tistih, ki so že končali šolsko obveznost, pa so kljub temu potrebovali pomoč. Za usmerjanje v poklic uporabljajo različne metode: priložnostni pogovor med poukom, individualne in skupinske pogovore, razredne pogovore in pogovore prek mladinskih organizacij, govornice ure s starši in številne pisne stike. Kadar se starši za otroka ne zanimajo, si pomagajo s socialnimi službami. Pri tem jim veliko pomagajo publikacije in filmi, ki jih skrbi skupnost poklicnega usmerjanja Koper. Ob težjih primerih učenci nadaljujejo šolanje pri zavodu za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku, s katerim zgledno sodelujejo že 20 let. Socialno šibkim pomagajo tako, da so vselej upoštevani pri dodeljevanju štipendij. Veliko učencev se

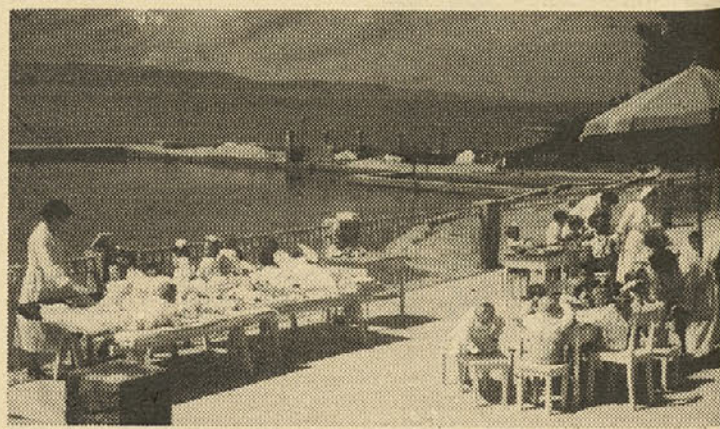
odloči za intelektualne poklice: postanejo zdravniki, psihologi, profesorji, tehniki, medicinske sestre, likovniki itn. Približno 50% jih nadaljuje šolanje v srednjih šolah, kjer dobro uspevajo. Tistim redkim, ki ne uspejo, tudi kasneje pomagajo. Z vsemi učenci — nekdanjimi pacienti vzdržujejo redne stike tudi potem, ko odidejo. To dokazujejo številna prisrčna pisma in zahvale.

Ker šola in bolnišnica nimata socialnega delavca, skrbi za poklicno usmerjanje specialna pedagoginja Mara Koljenšič. Naj omenimo še učitelje, ki so vse do danes ostali šoli zvesti: Vida Dobič, Vanda Kramp, Marija Mavrič, Antonija Poklar, Vojka Kiselički, računovodja in tajnica Astrid Brodnik, Henrik Jereb in ravnateljica šole Sonja Sarđoč.

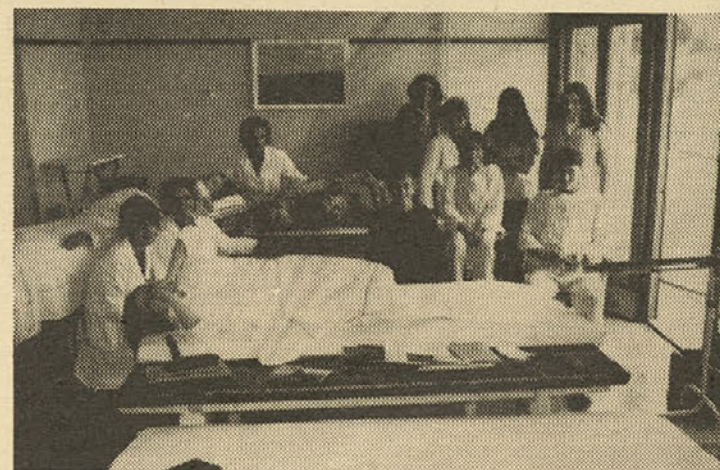
OBRAZ SEDANJOSTI

Prav svojevrsten pečat šoli daje usklajen delovni kolektiv 10 učiteljev in njihova skupna prizadevanost, ali bolje — zagnanost, ki jo takoj začutimo. Vodi jih ravnateljica Sonja Sarđoč — s svojo dobroto in humanostjo. Vsi pedagogi imajo zahtevano izobrazbo in še dodatni izpit iz defektologije. Organizacija šole je v zadnjem desetletju izredno napredovala; tudi z vsemi sodobnimi avdiovizualnimi pripomočki so dobro opremljeni. Zdravstveni in pedagoški delavci so dobro povezani, saj se zavedajo, da so enako potrebni bolnikom-učencem (trenutno 84). Šola s svojim delom prispeva velik delež k zdravstveni terapiji. Težave? Največji problem je pomanjkanje šolskih prostorov. Želje za prihodnost? Že nekaj let imajo lepo izdelano maketo šole v bolnišnici. Upamo in verjame-mo, da to ne bo ostala le vizija... Naj navedemo še stavek, ki smo ga v kolektivu večkrat slišali. Čutili smo, da to niso bile le besede: »ZA VSO TO MLADINO JE TREBA NOSITI SRCE NA DLANI; KO DELAŠ Z NJIMI IN ZANJE, MORAŠ BITI NJIHOV«.

Delovnemu kolektivu iskreno čestitamo ob dvajsetletnici njihove šole in jim želimo še veliko uspehov v prihodnosti pri tem plemenitem, nesebičnem delu!
TEA DOMINKO

Predšolski otroci z vzgojiteljicami na terasi

Učilnice so tik ob morju. Ločita jih le širok pločnik in stopnišče. Pogled na del učilnice: posebne mizice, ležalke in voziček so oprema, ki nadomešča šolske klopi. Na sliki so učenci s svojimi učitelji na predmetni stopnji

Del sedanjega pedagoškega kolektiva na izletu

pogled skozi šolsko okno

Tudi tako se rodijo pravljice

Tisti dan je gredo kot prejšnja leta ob koncu junija. Potegnili smo navzdol vse zelene zavese, še tiste, po katere je Milan v skrajni sili splezal prav na okensko polico, ker so bile že dolgo brez vrvic. Ni dosti za leglo. Imamo namreč moderno šolo — skozi okna ves dan gledata sonce in Krim. Otroci so se mi zdeli kakor prejšnji dan posajene sadike: »epo v vrsti, ampak vsak nagnjen na svojo stran, nekateri že kar pre-uzko nad mizico. Šolsko leto se je iztekalo, zdelo se je, da naznanja šolski zvonec konec ure vse bolj poredko kot marca ali aprila, ko je zvonilo kar naprej, zmeraj prekmalu. Ure so postale čudno dolge in zgodilo se je, da je bila snov obravnavana in utrjena, zvonec pa se ni hotel oglasiti. Čudno! Čas ostaja. Pojav se mi je zdel zanimiv. V miru sem se lahko ozrla po otrocih, jih gledala in se čudila. Kako da imam občutek preobilja časa, ki mi ga zmeraj manjka? In kako da otroci niso nemirni ob tako ohlapni zaposlitvi? Pa vidim: noski se svetijo od potu, na senca se lepijo kratki, mokri lasi — letos večinoma rdečkasti (čudno, koliko imam letos rdečelasih), ročice visijo na vse strani kakor uveli listki; eh, prav res jih zdeluje tale sopara. Meni pa ostaja čas! Kaj bi zdaj, v teh edmih minutah lahko dala lepega tem mojim prvčkom, ki sem jih vse to samo priganjala? Napeto iščem po spominu igrice, pesmico, pravljico, nekaj zabavnega, da jih predramim. Zaslužili so si! Vse leto smo samo hoteli, hoteli...

Najbrž je Katarina na mojem obrazu videla, da nekaj iščem. Vstala je in mi rekla: »Tovarišica, preberite nam pravljico!« Vem, Katarina bi najraje poslušala pravljico, kaj pa drugi? Nisem ji odgovorila. Prav gotovo je mislila, da molčim, ker nimam pri roki knjige pravljic. Pa je spet vstala, se sklonila do svoje torbice, segla vanjo, potegnila iz nje prazno ročico, tako kot bi držala knjigo in mi rekla: »Preberite nam pravljico iz tele knjige!«

Morala sem se zbrati, zbrati kot takrat, kadar pride v razred pedagoški svetovalec. Ne, bolj! Beri iz knjige, ki je ni, me je zaprosila moja učenka!

Primem »knjigo«, jo pogledam, obrnem, odprem. »Lepa knjiga, otroci! Naslov: Zgodba o prvem a. Boste poslušali?«

»Ja a a!«

Vsi poznate ta ja, vem, da ga. To je tisti ja, na katerega vsak učitelj odgovori z nasmehom, sede na prvo klopi in po razredu se razlije nekaj, kar bi narisala z rumeno barvo, če bi bila slikarka. Vrste se poravnajo, »sadike« pa — kot po jutranji rosi.

Odprem »knjigo« in berem: »Bilo je jeseni, še toplo. Otroci, v kratkih rokavih in pisanih dokolenkah, so prišli pred šolo. Veliko jih je bilo, toda čudno, nihče ni imel torbice in še bolj čudno — vsi so imeli mamicice s seboj. Držali so jih za roke...«

Obrnem list, dvignem pogled na začetek nove strani in otroci, ki so me doslej zbrano poslušali, se sproščeno zasmеjejo. Irenca pa še ne razume. Gleda začudeno, kaj tovarišica telovadi praznih rok, gleda soščolce, ki se smejejo. Le čemu! Ona se ne nasmehne.

Pa spet berem dalje: »Otroci so bili že hudo nestrpni, ko je vendarle prišla skozi vrata tovarišica, jih poklicala in jih odpeljala v prvo nadstropje, v učilnico na koncu hodnika. Mamicice so šle kar z njimi.«

Dvignem oči od knjige, se ozrem po razredu in povabim Suzano, naj bere naprej. Tudi med šolskim letom mi je včasih tako pomagala, če je bila povest predolga. Suzana pride k meni, prime knjigo in vpraša: »Kje ste ostali tovarišica?« »Tukajle,« pravim in ji pokažem s prstom začetek novega »odstavka«.

Tedaj pa razume tudi Irenca. Smeje se naglas. Katarina z dlanmi pokriva usta, smeje se z vsem telesom. Jure poskakuje na stolu, rad bi sodeloval. Rumeno se preliva v oranžno! V razredu je tako, kot naj bi bilo zmeraj. Gorje, če bo zdajle zavonilo. Lepo prosim, ne!

Suzana počaka, da se razred umiri, nato bere:

»Tovarišica je učencem rekla, naj se usedejo kamor hočejo, lahko tudi k prijatelju. Povedala je, da bo v šoli prijetno. Naročila nam je, da se bomo morali lepo vesti, zdaj, ko smo šolarji.«

Ali je mogoče, da govori tako sproščeno, nič se ji ne ustavlja, »bere« v knjižni slovenščini.

Kako natančno se vsega spominja. Ponavlja cele stavke, ki sem jih govorila tisti prvi dan, a sem jih sama že pozabila.

Premišljuje in se čudim, ko zaslišim spet Suzano: »Tukaj je konec poglavja, tovarišica!«

Jure dviga roko ves žareč.

»No, pa nadaljaj, Jure!«

Jure priteče k tabli vzame »knjigo« Suzani iz rok in nam sporoči: »Tukaj je novo poglavje o varstvu, jast vam bom bral o varstvu.« Nato bere: »Kmalu je zazvonil šolski zvonec. Postavili smo se v vrsto k vratom, ne, k vrati, oh, no, ampak ena punčka v klopi pri oknu je zelo jokala, ker ni hotela jeti v varstvo...«

»To je bila Mateja!«

»Ja Robi, daj no mir, Jureta si zmotil! Beri naprej, Jure! Robi, pusti ga!« Marjetka vsa žari. Rada bi slišala o varstvu, toda Jure se ne more več zbrati, zato nadaljuje Primož — potem ko mu Jure s prstom pokaže, kje je ostal.

»Tovarišica je vzela punčko Matejo v naročje in jo potolažila. Prijela jo je za roke in jo odpeljala po stopnicah. V varstvu nas je čakala druga tovarišica...«

Primož bere, bere, kakor bi v resnici bral. Slika učilnico, tovarišico, objokano punčko Matejo. Od presenečenja pozabim na zamenjavo in Primož začne zmanjkovati snovi, v razredu pa nastane nemir. Pa pravim: »Končajmo za danes! Primož, vzemi »knjigo« domov, nauči se brati, pa boš jutri nadaljeval brez zatikanja!«

Primož zapre »knjigo«, jo spravi pod pazduho in odkoraka v spremstvu vseh oči v klop, kjer spravi »knjigo« v torbico. Potem je ostalo le še toliko časa, da smo se spogledali in zasmеjali, pa je pozvonilo.

Naslednji dan smo spet delali. Vročina je malo popustila, zrak je bil lažji, delo nam je šlo dobro od rok. Vendar je pred malico spet nastala nekakšna praznina. To je pa že prenemno! Kaj se dogaja? Kako sem pa sploh pripravljena, da se mi tako po začetniško ustavlja danes, večeraj...? Saj res! Primož, pridi no k tabli in nam preberi naprej našo povest!«

»Joj, tovarišica, oprostite, jaz sem pa »knjigo« doma pozabil!« Ne, to je pa preveč! Saj jih sploh ne poznam! Do zadnjega dne se mi niso odkrili. Kakšno takole presenečenje bi se mi prileglo tudi že prej, takrat, ko sem obupavala nad velikim pisanim E! Kaj naj mu rečem?

Nič mi ni treba reči. Katarina spet vstaja. Eno roko poa brado, dlan navzdol, drugo v pasu, dlan navzgor — saj veste, kako nesemo kup knjig — koraka k Primožu: »Nič zato, Primož, jaz imam takih knjig še polno, lej! Na, kar izberi si eno, katero hočeš!« pa mu jih ponuja polno naročje.

Cin! Malica!

Le kaj bi naredil Primož, če ne bi pozvonilo?

MARINA DUDEK

RADIO IN ŠOLA

Petrova gora

27. septembra 1976 ob 14.00 II. program

V oddajah, ki so namenjene zadnjim letnikom osemletke in srednješolcem, smo v ciklusu oddaj »Borci pripovedujejo« poleg novih oddaj, ki so nastale v izobraževalnih studijih vseh naših radijskih postaj, uvrstili v letošnje prvo polletje tudi nekatere oddaje, ki so bile na sporedu že v lanskem šolskem letu. To so oddaje, ki zaradi izvirnosti in svežine, s katere so narejene, upravičeno spadajo med tiste, ki jih je vredno arhivirati. Tudi poslušalec, ki je katero izmed teh oddaj že slišal, lahko odkrije v njej še vedno kaj novega.

Ena izmed takih oddaj je Petrova gora. Avtorja sta Astra Božiković in Juraj Baldani, urednika v izobraževalni redakciji radia Zagreb. Na letošnjem tekmovanju Teden radia 1976 v Ohridu je bila ta oddaja nagrajena kot najboljša ne glede na kategorijo.

V oddaji je to zgodovinsko območje Petrove gore celostno predstavljeno: od družbenoekonomskih, geografskih in etnografskih posebnosti do sodobnih ekonomskih in kulturnih problemov. Težišče oddaje je postavljeno v čas narodnoosvobodilnega boja, ko je gora postala pomembno žarišče partizanstva in zato tudi kraj, kjer so se bili težki boji. Petrova gora je skrivala tudi osrednjo partizansko bolnišnico. V Spominskem parku je na partizanskem grobišču pokopanih več kot tisoč partizanov.

Posebno težo tej oddaji dajejo pripovedi borcev, ki s spomini, s pripovedmi in s pesmijo oživljajo to slavno obdobje naše zgodovine. Posebno zanimiva je pripoved dr. Sava Zlatiča, zdravnika v tej partizanski bolnišnici, izredno pretresljivo pa je pripovedovanje 80-letne starke Mile Djodjan, ki je v vojni izgu-

bila dva sinova in hčer, sama pa se je po naključju izpod mrtvih trupel rešila v gozd k partizanom.

Nekatere pripovedi smo v oddaji prevedli, najbolj doživeto pripovedovane pa smo pustili v srbohrvaščini, da se ne bi razblinil čar njihove pripovedi.

Da ne bomo v oddaji samo pripovedovali, preberite še pripoved Jakoba Kranjčevića, španskega borca, ki smo jo prepisali z magnetofonskega traku.

PRIPOVEDOVALKA: Ves čas vojne je bil na Petrovi gori tovariš Jakob Kranjčević-Brada, španski borec. Organiziral je sanitetno službo na Petrovi gori. Kako je to izpeljal?

J. KRANJČEVIĆ-BRADA: V Španiji sem opravil sanitetni tečaj. Za to se imam zahvaliti tov. Kostji Nadju, ki me je določil za to službo. Ko sem prišel v partizane, so mi takoj naročili, naj organiziram sanitetno službo.

V Španiji sem si pridobil izkušnje z zemljankami, in lotil sem se dela. Posrečilo se mi je dobiti deset tovarišev za graditev bolnišnic, nekaj pa za kopanje zemljank. To so bili sami zapadni ljudje, med njimi je bil celo rudar. Z mojim znanjem in znan-

jem tega rudarja smo naredili taka zaklonišča, da smo morali večkrat celo sami razmišljati, kje so.

PRIPOVEDOVALKA: Kako velike so bile zemljanke?

J. KRANJČEVIĆ: To je bilo odvisno od razmer, od tega, koliko je bilo ranjencev. Na Petrovi gori smo imeli približno 10 zemljank. V nekatere smo lahko spravili 20 ali celo 30 ranjencev, v nekatere pa le 10 ali 15.

ških vaseh, ko so bile te osvobojene. Mislim, da se je v bolnišnicah zdravilo približno 10.000 ranjencev.

PRIPOVEDOVALKA: Vi ste bili tam tudi med obkolitvijo leta 1942. Kako ste ravnali z ranjenci, kaj se je z njimi zgodilo?

J. KRANJČEVIĆ: To je bil v mojem življenju eden najhujših dni. Dobil sem nalogo, da moram ostati z nekaterimi tova-

smo imeli spet sestanek. Sklenili smo, da se bomo poskušali prebiti, in sicer eni proti Biljegu, drugi pa proti Letnim stenam, kjer je bila nekdanja stara bolnišnica, ki pa so jo ob nekem bombnem napadu porušili. Dr. Zlatič in jaz sva dobila nalogo, da se še z nekim tovarišem prebijemo samostojno. Mi pa smo se dogovorili, da bi bilo bolje, če se prebijemo skozi sovražni obroč skupaj z enotami. Res smo se, nato pa smo se umaknili proti Sjenčaku. Toda dobil sem ukaz, naj se vrnem na Petrovo goro in organiziram za vse zemljanke toplo hrano. Mislim, da je bil to najsrečnejši dan v mojem življenju, kajti vse zemljanke so bile take, kot smo jih pustili, ranjenci pa so bili veseli, ko so zaslišali geslo, po katerem smo se prepoznali. Res, to je bil moj najsrečnejši dan.

PRIPOVEDOVALKA: Ali so ranjenci vedeli, da so zunaj obroča, da so pravzaprav v sovražnikovih rokah?

J. KRANJČEVIĆ: V eni od zemljank je bil tovariš Drago Pajić, ki je bil ranjen v roko. Drugi tovariši so bili bolj ali manj navajeni na zemljanke. Slišali so tudi od drugih, da je v njih varno. Tovariš Pajić pa, naš general, njegovo junaško srce mu ni dalo miru... je poskušal iti ven. Odprl je... šel ven... sovražnik pa je bil že mimo...

PRIPOVEDOVALKA: To pomeni, da so šli sovražniki čez zemljanke, ranjenci pa so poslušali njihove korake, ko so hodili prek njihovih glav.

J. KRANJČEVIĆ: Da, da... sicer pa so bili včasih tudi polni humorja... moram pa reči, da so bili preskrbljeni... v vsaki zemljanki je bil bolničar... imeli so suho hrano. Tako niso pogrešali

ničesar. Sreča je bila, da te ofenzive niso trajale več kot dva ali tri dni, potem je bila spet svoboda... Zemljanke so bile spet odprte, vanje je prihajal čist zrak in spet je bilo kot vsak dan...

PRIPOVEDOVALKA: Petrova gora živi kot legenda v ljudskem srcu, velika legenda, ljudstvo je tedaj o njej zelo. Vse je lahko padlo, samo Petrova gora ne. To je veličina... Na njej je ljudstvo v najhujših ofenzivah našlo rešitev. Bila je pribežališče, in moralna opora civilnega prebivalstva. Celotno sovražnik je mislil, da je na Petrovi gori velika vojska, da so na njej velika skladišča orožja, streliva, zato si ni upal, posebno po letu 1942 stopiti na Petrovo goro. Na njej je 87 zgodovinskih krajev. Nekatere bomo obnovili, na drugih pa samo postavili spominske plošče.

PRIPOVEDOVALKA: Na Petrovi gori bodo postavili veličasten spomenik — spomin na trpljenja polno pot od vojne izmučene, toda zgodovinske Titove generacije.

Namen spomenika je tudi, da mlada generacija spozna, koliko krvi je bilo prelite za našo svobodo, da jo bo znala varovati in se zanjo tudi žrtvovati. Vsak mlad človek mora vedeti, da brez boja in truda ne bi bilo samoupravne poti v socializem. Zato ni mogoče ločevati naše sedanosti od preteklosti.

PRIPOVEDOVALKA: Petrova gora, nekdanja grobnica borcev za svobodo, je danes čudovit park. Za vedno bo ostala spomenik boja in trpljenja našega naroda, spomenik boja, ki je prinesel zmago, saj Petrove gore ni bilo mogoče uničiti. Prav tako ni bilo mogoče uničiti ljudstva, ki je bilo vedno dovolj močno in ponosno. In tako je tudi ostalo.

Živel svoboda! Alojz Ljubi, osnovna šola Bršljin

Odvisno je bilo od terena, od tega, kako smo lahko vanj kopali.

PRIPOVEDOVALKA: Tovariš Brada, vi ste bili do konca vojne na Petrovi gori. Morda veste, koliko ranjencev se je med vojno zdravilo v bolnišnici?

J. KRANJČEVIĆ: Bolnišnic nismo imeli samo na Petrovi gori, čeprav jih je bilo tukaj precej. Imeli smo jih tudi po okoli-

riši v gozdu, medtem ko naj bi se naše enote prebile, kolikor se spomnim, proti široki reki, in se povežem z ranjenci, ki so ostali v zemljankah zunaj obroča. Zjutraj sem poslal izvidnico, naj pogleda, kako je, toda morala se je vrniti, ker jo je sovražnik sprejel z mitraljezi. Vrnili smo se v zaklonišče, in tu nekaj časa ostali. Medtem je prišel kurir in povedal, da se naše enote niso prebile in da se vračajo. Zvečer

ARMADA SMO VSI

Praznični dan vezistov

26. september 1941. — V Stolicah pri Krupnju je bilo posvetovanje vojnih delegatov iz vse Jugoslavije. Posvetovanje je vodil Josip Broz-Tito. Odločili so, da se glavni štab preimenuje v vrhovni štab partizanskih odredov Jugoslavije in da se v pokrajinah ustanovijo glavni štabi. Najpomembnejša odločitev pa je bila: nadaljnja organizacija partizanskih odredov. V njih so ustanovljeni bataljoni in čete.

Tako kronist. 26. septembra 1976 bodo prvič praznovali svoj dan vojaki in starešine enot za zveze. Zakaj prav 26. september, nam je obrazložil Ivan Pivk s poveljstva ljubljanskega vojaškega območja.

»Že KPJ je imela v tridesetih letih dobro razvit sistem zvez po kurirjih. Tudi po telefonih so že segali. Ta mehanizem so prinesli v partizansko vojsko. Zvezam so v POJ posvečali izredno pozornost. Zavedali so se, da pomeni dobra zveza tudi pomembno sestavino organiziranosti. Zato ni čudno, če smo imeli v Sloveniji konec leta 1945 med 41.000 borci kar 4.000 borcev in 1.800 kurirjev. Ob tem pa seveda ne smemo prezreti pomoči, ki so jim jo dajali pri zbiranju podatkov in njihovem posredovanju sodelavci partizanske vojske. 26. september 1941. Dan, ko so bile razvrščene vojaške organizacije in poveljevanja v NOV. S tem pa

so bile dane tudi osnove za organizacijo strukture komunikacij in posebnih enot v te namene.

OD ZVEZ POVELJEVANJA DO ZVEZ SODELOVANJA

V preteklih treh desetletjih so tudi vezisti dosegli tisto stopnjo tehnične opremljenosti in strokovne usposobljenosti, ki zagotavlja uspešno delovanje v vsakem času in ob različnih razmerah. K temu so pripomogle tudi mnoge doma narejene najsoodnejše naprave.

»Današnje enote zveze,« je dejal Ivan Pivk, »lahko označimo kot enote večje zahtevnosti in zmoglosti. Zagotavljamo

Vinko Volk: »Vojaki so uspešno opravili dane naloge.« (Foto: S. J.)

pravočasno izmenjavo informacij med istimi in različnimi komandami. Vedno bolj pa si prizadevamo vzpostaviti zveze po horizontalni. To zahteva koncept splošnega ljudskega odpora, v katerega so poleg pripadnikov JLA zajeti tudi borci v teritorialni obrambi, enotah civilne zaščite, partizanskih enotah pa tudi vodstva družbenopolitičnih organizacij in skupnosti.

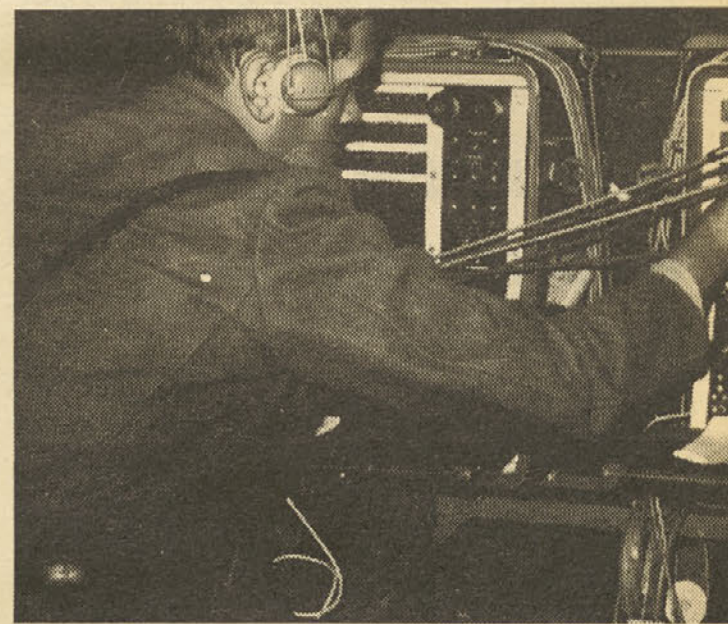
Poleg naših specializiranih enot se bodo vključili v ta sistem vsi sedanji sistemi. Doseči moramo enotno organiziranost po vsej Jugoslaviji. Tako se preoblikujejo naše enote iz zvez za poveljevanje v zveze sodelovanja.

NIKDAR ZADOVOLJNI

Dež in sonce se izmenjavata. Gozd na obronku hribovja dobiva jesensko podobo. Blato. Enota Vinka Volka je na redni vaji. Najprej tabor. Gozd prepredejo poti. Ob njih na primer nih, slabše vidnih mestih vozila, naprave, šotori vojakov. Tri dni so fantje z vsem srcem urejali ta prostor. Morda ga bodo zapustili že jutri. Ni pomembno! Tabor mora biti tabor. Ne. zneseno gnezdo.

»Temeljni namen bivanja v tem mestu je preverjanje znanja, ki so ga fantje pridobili v kabinitih,« je pojasnjeval Vinko Volk. Šele tu lahko doumejo razdalje med točkami in občutijo spremljajoče enote. Vzdržujejo vse oblike zvez: žične in brezžične. Naše geslo je: Nikdar zadovoljni. Hitreje, natančneje, odločneje — to so besede, ki pridejo vezistu v kri.

Na desetine kablov, ki so se združevali v posameznih vozilih in se od njih po drugi poti poslavljali, je dokazovalo, da gre

zares. Razglašeno je bilo vojno stanje.

Položaj, v katerem je izredno pomembna primerna družbenopolitična dejavnost vseh sodelujočih.

DELO ODLOČA O SPREJEMU

»Vsaka osnovna enota,« je povedal Spasoje Trifunov, »ima osnovno organizacijo ZK in ZSMS. Skoraj vsak tretji vojak je član zveze komunistov. Po uspešno opravljenih nalogah v tej redni obliki preverjanja znanja in naravi bomo sprejeli v ZK toliko vojakov, da bo že vsak tretji lastnik rdeče knjižice.«

V JLA morajo kandidati za sprejem v ZK uspešno opraviti tečaj marksističnega izobraževanja. S tem vrata še niso odprta.

Zavzetost pri izpolnjevanju nalog in vključevanje v razne oblike dela v enoti in mladinski organizaciji odločajo o sprejemu v ZK.

»Pred nami so volitve v organe ZK,« je dodal sogovornik in menil, da bo prav to bivanje na terenu omogočilo izbor primeren kandidatov za sekretarja, namestnika in člane sekretariata.

Tudi o mladinski organizaciji v JLA, natančneje: o enoti Vinka Volka, smo govorili. Sogovorniki so se strinjali, da se je v vojnih razmerah okrepila in upravičila svoj obstoj.

Na prvi praznični dan pripadnikov enot zveze se bodo mnogi vprašali: Kaj je vezist danes? Vinko Volk, partizanski kurir in kasnejši radiotelegrafist, sedaj pa vzornik mnogim mladim, bo odgovoril na kratko: »Vezist mora danes ogromno znati. Vedno pa več kot njegov nasprotnik.«

STANE JESENOVEC

Pravočasna in natančna razdelitev nalog vodi k uspehu (Foto: S. J.)

Zveza je... (Foto: S. J.)

Ivan Pivk (Foto: S. J.)

predšolska vzgoja — predšolska vzgoja — predšolska vzgoja — predšolska vzgoja — predšolska vzgoja — predšolska vzgoja — predšolska vzgoja — predšolska vzgoja — predšolska vzgoja —

Veliko, vendar ne dovolj

Stara misel pripoveduje: Dom, kjer je veliko otrok in veliko knjig, je bogat. Misel sodobnega časa pa trdi: Družba, ki ima veliko otrok in zna ceniti ter negovati svojo kulturo, je bogata.

Znano je, da imamo Slovenci majhen narodni prirastek. Pogosto tudi slišimo matere, ki zatrjujejo: Saj bi imela še otroke, ko bi vedela, kam naj jih dam, ko grem v službo. Prikimamo, ker vemo za dolge sezname s priimki otrok, ki so jih v vzgojno-varstvenem zavodu, predvsem v Ljubljani, odklonili. Ne moremo zameriti materam, ki se ne odločijo za več otrok, saj so že ob prvem doživljale hude trenutke, ko niso imele kam z njim. Zaloge »zlatih babic« so izčrpane, prenekatero sosedo so svojo pomoč izrabile predvsem sebi v prid, tudi cerkev je znala izkoristiti stisko. Vsega tega smo se v Ljubljani prepozno zavedli.

Res je, da je sedaj v ljubljanskih vzgojnovarstvenih zavodih 43% predšolskih otrok, res pa je tudi, da je v Ljubljani 46% zaposlenih žensk v rodni dobi, kar je izjemno v svetovnem merilu. Podatek, da je 46% žensk zaposlenih, pove veliko, saj nam zagotavlja višji standard,

Veliko sprejetih, veliko odklonjenih

večjo udeležbo žensk v samoupravnem odločanju. Vendar je treba vsem tem ženskam dati možnosti za nemoteno in zbrano delo. Mati pa je lahko pri svojem delu resnično zbrana le, če ve, da je njen otrok na varnem, da ga vzgajajo skrbni in strokovno sposobni ljudje. Zadnja leta smo storili veliko. Ko hodimo po Ljubljani in ogledujemo vrtnice, šole, ki smo jih pomagali zgraditi tudi sami, v katere zidovih ali učilih je tudi delček našega dela, vemo, da smo storili veliko. Vendar ne dovolj. Kajti Ljubljana ni več samo stara Ljubljana z majhnim predmestjem. Ljubljana se naglo širi, »satelitska naselja« rastejo. Postajamo nemočni, saj ne dohitevamo vseh potreb naraščajočega mesta.

Za nove vrtce, šole in domove

Letošnjega 14. septembra je mestna izobraževalna skupnost Ljubljana sklicala v dogovoru z mestno konferenco ZKS Ljubljana, mestno konferenco SZDL Ljubljana in mestnim svetom ZSS posvet o izvedbi II. samoprispevka. Posveta so se udeležili predsedniki svetov vzgojnoizobraževalnih organizacij, sekretarji osnovnih organizacij ZK, predsedniki osnovnih organizacij ZS in ravnatelj vzgojnoizobraževalnih zavodov. Uvodne in sklepne besede k posvetu je povedala Majda Poljanškova, predsednica skupščin mestne izobraževalne skupnosti Ljubljana, Vinko Hafner je v svojem govoru poudaril predvsem pomembnost samoprispevka, ki se izteka, nujnost odločitve, da bomo izglasovali nov samoprispevek, opredelil je pogoje za izglasovanje, še posebej pa je opozoril na pomen aktivnosti prosvetnih delavcev za izvedbo II. samoprispevka.

Na področju predšolske vzgoje nam je samoprispevek I že pokazal določene rezultate, saj danes v Ljubljani vključujemo v vzgojnovarstvene zavode 11.741 predšolskih otrok in dojenčkov ali 43% populacije do 7. leta starosti. Po izgradnji objektov iz samoprispevka II pa pričakujemo 52% do 58% vključitev predšolskih otrok v vzgojnovarstvene zavode.

Borut Miklavčič je poročal o porabi denarja, zbranega s prvimi samoprispevki in o pomenu dviga družbenega standarda v Ljubljani. Celoten program tega samoprispevka bo uresničen do pomladi 1978.

Program samoprispevka II pa zagotavlja predvsem izravnavo standarda v vseh občinah v Ljubljani in pomen za vsakega občana, saj vključuje izgradnjo vrtcev, šol, zdravstvenih domov in domov za starejše občane.

Zanimanje prosvetnih delavcev za izvedbo samoprispevka II v Ljubljani je spodbudila zavest, da se z izboljšanimi materialnimi pogoji oziroma raširitvijo materialne baze boljšajo tudi pogoji za delo, večja pa se tudi interes družbe za delo in standard prosvetnega delavca.

Naloge pri izvedbi samoprispevka II obvezujejo vse delavce v vzgojnovarstvenih zavodih in osnovnih šolah za učinkovito in konkretno akcijo in za povezavo pri tej akciji z vsemi ustreznimi družbenopolitičnimi organizacijami, predvsem pa občinskimi izobraževalnimi skupnostmi.

Da bomo v tej akciji uspešnejši, se bomo na zborih delavcev v vzgojnovarstvenih zavodih in osnovnih šolah dogovorili o obveznostih do 21. novembra 1976, ko bo predvidoma referendum. Vsi prosvetni delavci bomo obveščali starše o izvedbi samoprispevka I in posredovali program samoprispevka II z ustreznimi obrazložitvami. Učenci bodo izdelovali šolske naloge na to temo, otroci v vzgojnovarstvenih zavodih pa likovne izdelke. Naši glasniki bodo tudi učenci v svojih aktivnostih do staršev in občanov, s katerimi živijo. Vse organizacije lahko dobe tudi film na temo samoprispevka in ga predvajajo na roditeljskih sestankih in drugih srečanjih. Volišča bomo organizirali v vrtcih in šolah, zraven bodo tudi otroci. Tudi dan pionirjev lahko pripomore k popularnosti naše akcije. V izobraževalnih organizacijah bomo ustanovili odbore, ki bodo načrtovali in usklajevali akcijo v organizacijah in v povezavi z ostalimi nosilci izvedbe. Pri vsej akciji je izredno pomembno sodelovanje s krajevnimi skupnostmi in izvirnost v iskanju določenih vsebin akcije.

Udeleženci posveta so si ob koncu ogledali tudi premiero filma na temo samoprispevka, v režiji Matjaža Klopčiča. Film bo z učinkovitostjo filmske tehnike in dobro premišljeno vsebino prav gotovo dopolnil in popestril našo akcijo.

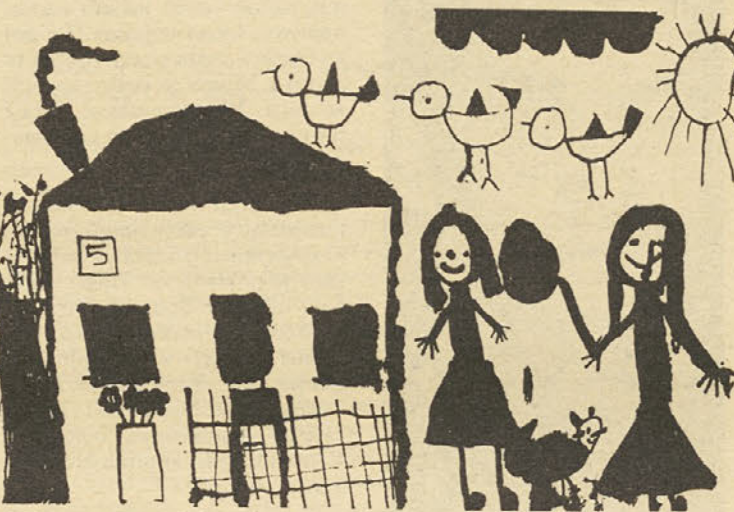
Zmaga Glogovac

Novomeški vzgojnovarstveni zavodi so razstavljali

Tudi v Novem mestu so ob koncu preteklega šolskega leta pripravili razstavo izdelkov naših najmlajših. Razstavili so izdelke cibibanov iz vseh devetih otroških vrtcev v Novem mestu. Nekateri risbe, pa tudi predmeti iz raznega materiala so dokazovali že precejšnjo spretnost malih umetnikov.

Razumljivo je, da so k izrednemu uspehu razstave veliko pripomogle mentorske sposobnosti vzgojiteljice, ki so lepo uredile kotičke ročnih del in drugih izdelkov.

STANKO SKOČIR

Moj vrtec, Petra Cejan (6 let)

Še trije oddelki

Otroško varstvo je v občini Radlje z novim šolskim letom zopet stopilo za dober korak naprej. Odpri so kar tri nove oddelke in v urejenem vzgojnem šolskem varstvu je dodatno še kakšnih petdeset otrok. Morda pa je najpomembnejše predvsem to, da sta dva od teh oddelkov na planinskem kmetijskem območju. Prvi oddelkec vrtca je na Remšniku in v njem je sedaj 23 predšolskih otrok, pretežno iz kmečkih družin. Drugi podoben oddelkec je na Kapli.

S tem ko dobivajo tudi kmečki otroci, si so namreč tu vsaj v zadnjem letu v večini, predšolsko vzgojo, se izenčujejo začetni

pogoji ob vstopu v osnovno šolo. Otroci so pripravljani — učenje jim gre laže. S tem pa se tudi uresničuje srednjeročni razvojni načrt, po katerem naj bi vsem otrokom dali vsaj osnovno predšolsko znanje pred vstopom v šolo.

Tretji oddelkec je v Vuzenici. Kljub naporom pa še zdaleč niso mogli preskrbeti varstva vsem otrokom. Še vedno so morali mnogim materam, tudi tistim, ki so zaposlene, odkloniti prošnje. Vzroki so predvsem: pomanjkanje prostorov in seveda tudi — denarja. Tudi v Vuzenici so vzgojnovarstvene organizacije, nekaj pa

Rad imam vrtec, ker imam rad prijatelje

Varuhinje — tudi teoretično izobražene

Mnoge izmed varuhinj delajo v vzgojnovarstvenih organizacijah že odkar so bile ustanovljene, saj je v njih vedno primanjkovalo strokovnega osebja. Pridobile so si veliko praktičnih izkušenj, bile pa so brez teoretičnega znanja. Vemo pa, da je za kakovostno delo potrebno teoretično znanje in praktične izkušnje. Praznovno smo trideset let socialistične predšolske vzgoje, ves ta čas so bile varuhinje z nami, po tem prazničnem letu pa so vendar dobile tudi šolo, in sicer najprej šolo za tiste, ki so že na delovnem mestu in imajo praktične izkušnje pri delu s predšolskimi otroki.

Danes delajo v Sloveniji tri šole za varuhinje: v Ljubljani, Mariboru in Celju. Vse tri so oddelki pri vzgojnovarstvenih šolah, nastale pa so iz istega vzroka: vzgojnovarstvene organizacije so nujno potrebovale tovrstno osebje. V pogovoru z ravnateljico šol, pri katerih deluje tudi šola za varuhinje, sem zvedela mnogo podatkov o šolanju varuhinj.

Oglejmo si najprej vsebino predmetnika, v šolah za varuhinje: slovenski jezik, psihologija, pedagogika, higiena in nega otroka, gospodinjstvo in samoupravni sistem. Pogoje za vpis v šolo izpolnjujejo tiste kandidatke, ki imajo končano osnovno šolo in praktične izkušnje, stare morajo biti več kot 17 let in biti uspešne pri praktičnem delu. Šolo obiskujejo varuhinje iz vseh vrtcev zato, da bi že v začetku vsak vzgojnovarstveni zavod čimprej pridobil vsaj po eno strokovno usposobljeno varuhinjo. Pouk poteka trikrat tedensko, dvakrat popoldne in ob sobotah dopoldne. Tako je delo v vzgojnovarstvenih zavodih najmanj moteno. V Celju se sedaj šola ob delu 50 varuhinj, program, ki je enak v vseh treh šolah, bodo Celjanke poslušale 599 ur. Profesorji vseh treh šol so zelo pohvalili njihovo delo, saj so osebno zrele, prizadevne in željne znanja. Učitelji v vseh treh šolah, ki hkrati redno poučujejo v vzgojnovarstvenih šolah, pa obiskujejo seminar v Kranju, kjer bodo pridobili dodatno znanje za poučevanje varuhinj. Največji problem so za sedaj učbeniki — te bo treba dobiti čimprej — republiška skupnost za otroško varstvo pa naj bi priskrbelo ustrezno didaktično gradivo za pouk v teh šolah.

Po tretjinah Šolanje ene varuhinje stane približno 5000 dinarjev. In kdo financira njihovo šolanje? V Celju financirajo šolanje takole: eno tretjino samoupravna interesna skupnost za otroško varstvo, eno tretjino prispeva samoupravna interesna skupnost za vzgojo in izobraževanje, eno tretjino pa je obljubil zavod za zaposlovanje. Ker te svoje obljube ni izpolnil, bodo morali to tretjino prispevati vzgojnovarstveni zavodi. Tudi v Ljubljani naj bi prispevali »tretjine« za šolanje varuhinj, in sicer takole: samoupravni interesni skupnosti za vzgojo in izobraževanje ter za otroško varstvo in zavod za zaposlovanje. Vendar je ta dogovor še vedno neuraden. K šolanju v Mariboru prispevajo del samoupravne interesne skupnosti za otroško varstvo, nekaj vzgojnovarstvene organizacije, nekaj pa

varuhinje same. V Ljubljani bo 53 slušateljic pridobilo znanje v 660 urah z enakim programom vseh treh šol. Pouk poteka v dveh oddelkih. V Mariboru obiskuje šolo 96 varuhinj, ki bodo v 542 urah in v dveh semestrih končale šolanje.

O šolanju varuhinj v rednih šolah je še veliko nejasnosti, znani pa so predlogi, da bi se varuhinje izobraževale na prvi stopnji usmerjenega izobraževanja.

KAJ DELAJO VARUHINJE

In kakšne naloge opravljajo varuhinje v vzgojnovarstvenih organizacijah? Opisali bomo delo varuhinj, opis delovnih nalog pa je posnet iz opisov delovnih mest, ki jih je izdala skupnost vzgojnovarstvenih zavodov SRS.

Zjutraj, ko prihajajo otroci v vrtec, sprejema, varuje in vzgojno zaposluje otroke do prihoda vzgojiteljice. Pomaga jim pri preoblačenju in preobujanju, navaja jih k samostojnosti in vzdrževanju reda v garderobi. Vzgojiteljica pomaga pri hranjenju in telesni negi otrok in jih navaja k samostojnosti pri opravljanju teh potreb. Varuhinja skrbi, da so otroci zaposleni in da imajo na voljo dovolj igrač in didaktičnega materiala v času individualnih zaposlitev. Skrbi za to, da se otroci v vrtec dobro počutijo. Pozornost posveča kulturnim in tovariškim odnosom med otroki in jih usmerja posamezno pri igri in delu. Otroke varuje pri opoldanskem počitku, potem pa jih zaposli, jim daje samostojno popoldanski obrok, ter »oddaja« staršem ali pooblaščenim osebam. Vzgojiteljica sporoča, kaj so naročili starši, tem pa tudi pove, kar naroči vzgojiteljica. Skrbi za lastno uredjenost in uredjenost otrok, urejenost bivalnih prostorov in sanitarij, odgovorna je za snažnost posteljnine in ležalnikov. Odgovarja za inventar in material, ki ga uporablja pri svojem delu, pod vodstvom vzgojiteljice izpolnjuje opremljenost kotičkov. Pri svojem delu mora upoštevati vse sanitarno higienske predpise in varnostne ukrepe za preprečitev nesreč, spremlja primerno strokovno literaturo, sodeluje na predavanjih ter aktivih za varuhinje in tako dopolnjuje svoje znanje. Opravlja še druge naloge po navodilih vzgojiteljice, vodje oddelkov ali enote, ki se nanašajo na njene osebne zadolžitve. Za svoje delo je odgovorna vzgojiteljica, vodji oddelkov ali enote ravnatelj in samoupravni organ zavoda.

ZMAGA GLOGOVAC

Vrtec imamo radi — vrtca ne maramo

Kaj so nam povedali šestletni otroci?

Ina: Vrtec imam rada, ker se igram v kotičku, polnem igrač, doma pa imam samo kocke. Vrtec imam rada, ker hodijo vanj tudi drugi otroci in zato, ker imam malo šolo. Vrtca ne maram, ker moram v soboto v vrtec, ko je mama doma.

Nika: Vrtec imam rada, ker je veliko otrok; doma imam samo tri punčke, v vrtcu pa jih je veliko. Vrtec imam rada, ker imam svojo tovarišico. Vrtca ne maram, kadar moram zvečer zgodaj v posteljo, da zjutraj zgodaj vstanem, v nedeljo pa dolgo spim.

Damjan: Rad imam vrtec, ker imam rad prijatelje. Vrtca ne maram, kadar grem na Dolenjsko.

Rok: Rad imam vrtec, ker je tukaj veliko igrač in dečkov. Vrtca ne maram v nedeljo, ker je prazen.

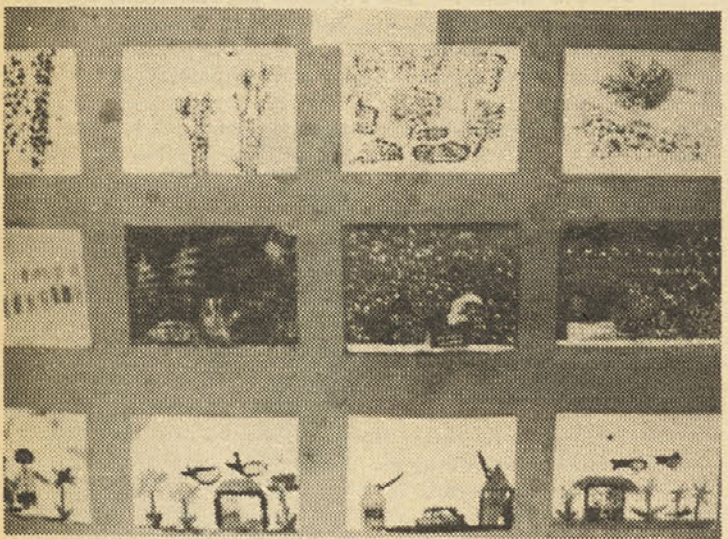
Agata: Vrtec imam zelo rada, ker imamo malo šolo. Tudi v nedeljo ga imam rada.

Stane: Vrtec imam rad, ker je v njem veselo. Včasih ga ne maram, pa ne vem zakaj.

Mojca: Vrtec imam rada; tu je veliko otrok in veliko igrač. Vrtec imam rada tudi v nedeljo, ko je prazen.

z. g.

Cicibani — likovniki

Oddelkec murskosoboškega vzgojnovarstvenega zavoda v Bakovcih je pripravil letos likovno razstavo. Razstavljenih je bilo na stotine likovnih del, ki so privabila precej obiskovalcev (Besedilo in foto: D. Antolin)

A U SATIRA H MOR

Povedano vse po domače in se nadaljuje

Ould-tajm časi, ko smo mi kot taki, kot narod in delovno ljudstvo pripovedovali o stvareh na -ov, -ev, -in, -ast, -en, -ben, -ski, -ški so bili zanič. To je bilo vse preveč zaručano. Če si rekel srajca, si enostavno in natančno vedel, kaj je to. Zato sploh nismo bili izobraženi in na vsakem koraku smo tolkli le kranjščino. Vineršmigel, šnops in štampere so bili pa edini izrazi, zaradi katerih si bil vsaj v oštariji lahko malo bolj nobel.

In je trajalo, da se je ta tumpasti rod vsaj malo izšolal! Deset let angleščine ga še ni prav nikamor premaknilo. Le avantgarda je namesto hvale znala reči cenks. Dvajset let angleščine je komaj za silo obogatilo naše besedišče, no, zdaj v tem desetletju se pa že da povedati tako, da te ni pred vsem svetom sram.

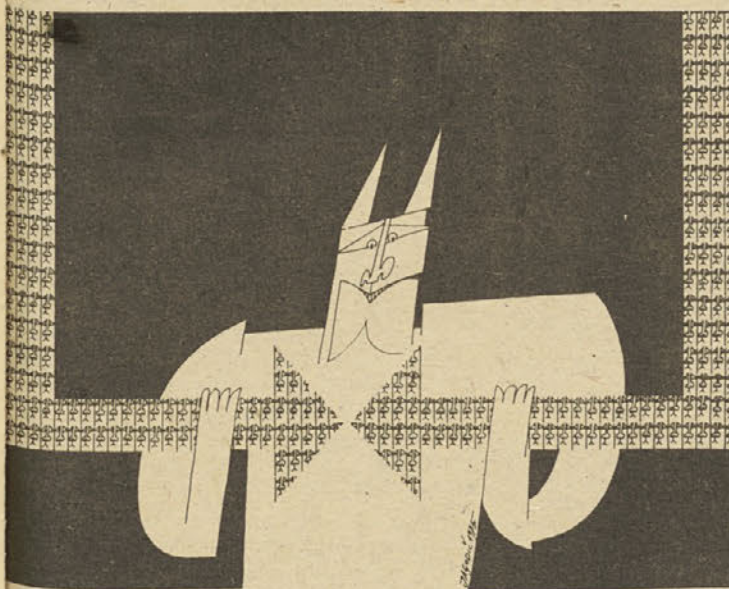
Zato vas tudi upam javno vprašati, kako ste letos začeli v učnem kabinetu (prej razredu). Čok-on-tejbel ali kaj bolj sodobno? In kako je na vaši šoli s prehrano? Ali že kuhajo hot-dog? V jezo padam, ker imamo pri nas še fruit malice, ki čisto nič ne zaležejo in otroci so po njih vsi zeleni. Kuriti smo res začeli dovolj zgodaj, skoro prezgodaj, človek oziroma hjuumen biing, se prepoti. Jaz se za prevenšen go-go posprejam. Nosim pa vse džins. Krilo-skirt in ostalo. Hvalabogu, učenci tudi. Na kolena sem padla za zahvalo pred tovarno Toko, ker je v tujščini poskrbela zanje. Da bi vsaj še za učitelje izdelala kako tičer pokit stvar iz pravega usnja ali pa magari artifišel.

Priznam, da sem včasih od te šole vsa zdelana. Pa prižgem radio in poslušam rock koncert. In prehlajena. Vzajem vik inhalator in potegnem sapo k sebi. Lačna in žejna. Skočim v snek bar. Uje me komar. Popivnam se s sana ali pa kar s palomo. Saj se prav zares vedno najde rešitev. Ampak zadnjič sem pa zavčila! Iz baskit je prilezel kolorado krošč. Ravno takrat pa na vrata neka mama zaradi svojega sina, kajpada. Brž sem se organizirala v top-girl nasmeh; učitelj mora vedno pokazati lep obraz, to smo se učili pri pedagogiki.

Malo me žre, ker se staram, Vendar sem v kozmetiki šop odkrila Brushon Peel-Off Maks. Z nekakšnim kist, ki je priložen, se namažeš s smell godljo in čez en dva tri si čudežno lep — Aaaaah! piše v reklamah. Vzdihi olajšanja. Potem spet lahko delam. Popijem še orange sok in začnem sestavljati test vprašanja.

Ste padli v interes, kakšen bo uspeh? Bom po pravici povedala.

Meta Peresnik

Zakaj, Stane Jagodič

Skrb za upokojece — prosvetne delavce

Pravkar se je vrnilo iz letovišča SV. ŠTEFAN ZADNIH 46 upokojevcev, prosvetnih delavcev, ki so bili tri tedne na brezplačnem okrevanju v hotelu »ABECEDNIK« (A. kategorije). To letovanje, ki traja postopoma že od 1. julija, je le droben del drage in obsežne akcije prosvetno-turističnih sindikatov, ki že drugo leto skrbijo za dobro počutje nekdanjih abecedniških bojevnikov. Zato ni čudno, da se je prijaviło za to šolsko leto kar 78 učiteljev — pripravnikov v prosvetno službo, čeprav so se sprva nameravali zaposliti v podjetjih. Dobro so premislili: čez 40 let bodo tudi sami deležni imenitnih počitnic.

VIZIONAR

Misli

Rousseau 1976: Nazaj k samemu sebi!

Sodobni Shakespeare: Biti ali kupiti knjigo?

Anti-Descartes: Mižim, torej nisem!

Kdor molči, omejenim odgovori.

Kdor na mehkem sedi, na trdo prileti.

Kdor sedi na visokem tronu, naj pazi na svojo — zadnjico.

Bič počni na koncu, jezik na začetku.

Kdor pometa pred svojim pragom, nima časa za pometanje pred tujim.

BEBEL

Optimist, Stane Jagodič

Industrijska umetnost

Vstopim v minigalerijo ob Titovi cesti. Na stenh visijo tapiserije, iz volne natkane ali ročne abstrakcije. Pol kvadratnega metra, meter zank, harmoničnega zlitja barv, tkalskega stroja in oblikovalčeve domišljije. Pristopi galantna oblikovalka.

»Tu spodaj vidim ceno 400.000 din. Kje se začne umetniška vrednost teh produktov in kdo jih bo po tej ceni kupil?« vprašam.

Odgovor: »Imamo ekipo, ki je umetnostno-zgodovinsko kvalificirana ta tekstilni design. V njej so arhitekti, oblikovalci, ki vse svoje proizvode prenesejo v tkalnico, kjer deset tkalk, ki so za to posebej izvežbane, tke tkanine po naših zamislih.«

»To pomeni, da se ukvarjate s produkcijo umetnin. Tristo metrov v petih dneh, meter po 400.000 din... Vidim, da je večina proizvodov ročne izdelave. Kakšen tkalsko-klekljarski napor je vložen v to vrsto dela, kaj daje temu kosu tapiserije nadih umetnine, trajne vrednosti?« Moj prijatelj slikar si upa za svojo grafiko zaračunati komaj sto starih jurčkov, pa še mašine mu pri tem ne pomagajo. Dvajset let je študiral, tri leta je bil na specializaciji, zdaj pa — drobtine. Kje je tu umetniški navdih?«

»Predvsem morate ločiti proizvode, ki so jih arhitekti delali povsem namensko, že v prejšnjih stoletjih. Kadar umetnik dela rjavo tapiserijo, natanko ve, da bo prišla na drap steno. Tkalski ali ročni proizvod torej ni kar tako. Tu ni romantičnega zanosa, pač pa je programirana umetnost, ki že predvideva določenega kupca. Umetniški navdih je tudi v starih časih kdo kupil.«

»Michelangelu so dali samo delo. Ko se je dotaknil kamnitega kolosa, se je začela čarovnija, ustvarjalni proces, ki ni imel z naročnikom nobene notranje vezi. Kadar pa vi vaše umetnine prinesete k strojem in jim dajo hladen, mehanicističen prizvok, kje je potem proces ustvarjanja, ki daje temu kosu blaga veličino? Uporabna vrednost suknjiča še ne daje oblačilu umetniške vrednosti. Kaj je tista meja, ki daje suknjiču, — kosu tekstila, vrednost nad navadnim žakarskim izdelkom?«

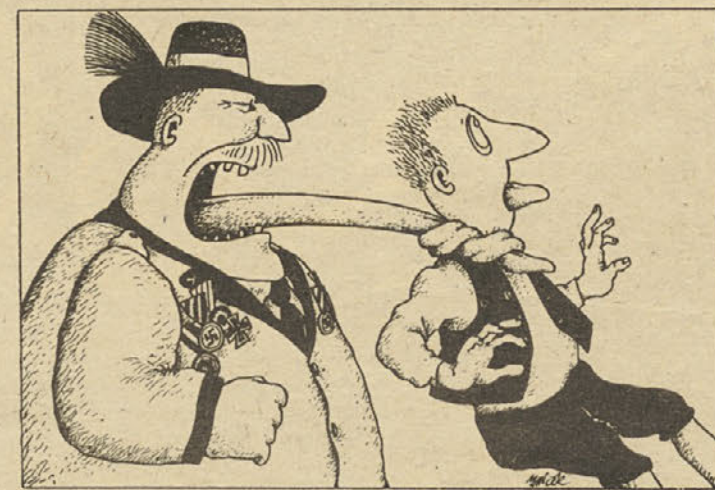
»Pred nedavnim je slavna jugoslovanska umetnica dobila veliko mednarodno nagrado za tapiserije v Parizu. Preveč klasično gledate.«

Obiskovalec: »Umetnik sledi svoji strasti in ne računa. Ali ste morda brali Župančičevo: »Kdor ustvarja, ta govori iz viharja, (z nameni... (beri: s komercializmom) se nič ne ukvarja — on kleše in lomí in gnete stvari — kaj to, če se mu pod prsti... eee... kaj zdrobi.«

Čuvarici umetnin so začeli popuščati živci. Neka kristalna duša, pahnjena v ta čas produktov in industrializacije, misli in umetnosti, ne dojema, kam plove peščica poklicanih tvorcev industrijske umetnosti, da nepoučenim razloži svojo mučeniško poslanstvo. Pogledal jo je, oplazil viseče čarovnije in odšel, s spoznanjem, da ta svet ne meri več umetnin z antičnimi merili.

Sklenil je, da svojih vizij ne bo obesil na steno, kjer bi jih lahko pre-strelili nerazumevaljoči pogledi.

IVAN CIMERMAN

Dvojezičnost na Koroškem

Novo ocenjevanje

»Moj razred je postal planinsko društvo, jaz pa se počutim kot Triglav; vsak mi že lahko spleza na glavo!« mi pripoveduje šica, rosa aprilka, pravi kodri okrog ušes, čelo visoko, radost za oči. »Lahko tebi,« ji pravim. »Prhneš kot kuža, uporabiš demagoško-pegagoški prijem, pa si vrh, ki gleda nad dolino!«

Šica pa me prepričuje: »Vzemimo vedenje. Če je Nace prebunkal Tončka iz 7a, sem vedela, da dobi ukor razrednika in vedenje zadostno. Zdaj pa lahko zapišem: če je kot sonček — vzorno, če ščipa sošolke in zamuja pouk — primerno (čeprav zamujanje sploh ni primerno) — namesto enojke-cveka pa mu napišem lepo gladko zveneči besediči MANJ PRIMERNO...«

»Ti ne dojameš globine tega ocenjevanja! V splošni humanizaciji sveta, ko se nas polščajo roboti in stoji človek s svojimi vrednotami nasproti popredmetnjenju planeta kot izničeni subjekt... da bi našel kontrapunkt izničanju in odtujevanju... ne moremo... nismo le številke... izkazalo se je, da taki avstroogroski prijemi ne ustrezajo več splošni humanizaciji vseh celic...«

»Kako bom pa vedela, kateri razred je najboljši na šoli, če bomo pa v vedenju, likovnem pouku, telesni vzgoji in pri glasbenem pouku namesto štirikrat 5, pisali štirikrat vzorno. Saj te plemenite besede ne morem pretopiti v številko in napisati 4 x 100%; s tem milozveneče samo-

glasnike iz te besede popolnoma odstranim.«

»Zdaj boste miloglasno drugače računali odstotke. Teža bo na naravoslovno-matematičnih predmetih.«

»Nekoč so napredovali učenci z dvema nezadostnima iz razreda v razred kot Krpani, na gimnazijah pa so se pritoževali, da jim pošiljamo tabule rase. Zdaj bom pa štirikrat napisala MANJ PRIMERNO in to še vedno ni isto kot enka (NIČ PRIMERNO, NEPRIMERNO, POBALIN-SKO). Fani še vedel ne bo, da je napredoval iz razreda v razredno osiromašen za bonton kiperski lik, skok čez kozo ali Chopinovo sonato.«

»Njegova osebnost bo rasla drugače. Ali ne bereš, koliko inženirjev nam manjka za upravljanje z računalniki, za genialne stolpnice, kakršne stojijo v SUPERMARKETU v Ljubli, ni... Že Platon je dejal, da bi morali pesnike zapreti, ker ne hodijo po uzakonjeni poti. Fizika, matematika in elektronika so na pohodu. Človek bo rasel mimogrede, če bo zanj še kaj časa ostalo... hmmm.«

»Narobe! Družbene vede bodo prerasle Supermarkete, samo potrošniških osličkov ne smemo vzgojiti. Več dobrin zasenči sonce...«

Potem bom pa dobila v osmi razred učenca, ki bo za življenje primeren, za šolo manj primeren, za študij pa neprimeren.«

»Počakaj, da ga bo oklesalo življenje, ki je vedno primerno za vse.«

IVAN CIMERMAN

Iz starih listov

So, žalibog nekateri učitelji, ki ne berejo drugega, kakor z učenci vred šolske knjige. Pri vsem tem pa se prav dobro počutijo, in žive zadovoljno. Res je, se je tudi kerk zadovoljen v svoji tamnici, če ima le dovolj čerčevcev za hrano.

»Kedaj bom pa bral, in kaj bom bral?« bo rekel marsikdo naših ljubih tovarišev. Ljubi moj! Vedi, da tako govore dan danes le tisti, kateri so že na pol od tega sveta odločeni, pa tudi za unega še niso pripravljani. Dan danes človek ne sme rok križem imeti. Mi živimo v času, v katerem ne smemo živati samo njegovih vnanjih nižjih koristi, temuč moramo tudi skerbeti, da nam čas ne uide brez prave dušne hrane. Človek je že tak, da vedno rad toži, kako slabi časo so, on sam pa ni nič boljši. In če vsak le toži in zdihuje, ne poboljša se pa nobeden, ne more biti drugače.

Vse pa, kakoli pri drugih ljudeh zavira boljše čase, jih dvakrat huji zavira pri nas učiteljih. Ako učitelj ne napreduje s pravim duhom časa, je ravno on prava podoba zaostanega, puhlega časa. Da pa učitelj z časom dobro napreduje, ni dovolj, da le toliko zve, kakor mu drugi — morda še nevedniži — povedo. On sam mora brati prave časopise, dobre šolske in druge resnicoljubne liste in vse boljše nove knjige, ki zadevajo šolstvo. Kdor rad bere, si tudi to preskrbi, akoravno nima sam denarjev. Tudi časa pridnemu učitelju ne manjka za branje. Perva pogoja pri vsaki reči je le ta, če je komu res to pa uno pri sercu, in če ima resnično voljo za to, ali ne; ako je volja, je naj več vse.

Učiteljski tovarš 1868 str. 187

Aforizmi

Beseda iz beraških ust je redko oblečena v svilo.

Malo jih trga rože, kadar imajo seme namesto cveta.

Življenje ob vzponu zahteva poln nahrbtnik, ob sestopu palico za oporo.

Nerajni sinovi ne morejo preklinjati svojih očetov.

Če že hočeš korakati vedno pod zastavo prave barve, moraš imeti vsaj tajnika, ki nima barvne slepote.

Če že nosiš majhna ljudstva v vreči, je ne pozabi zavezati, ko jo odložiš.

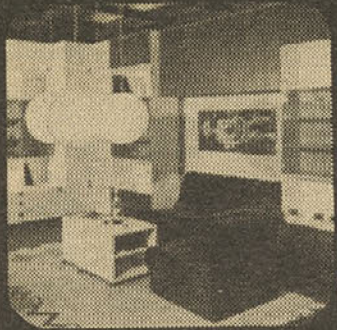
Tudi imitacijo življenja plačas na koncu z življenjem.

Bedak ne bo občutil zbranih del klasikov drugače, kot če mu jih vržeš v glavo.

Kadar se smeješ drugim, moraš imeti zlate zobe, da je tvoj smeh prepričljiv.

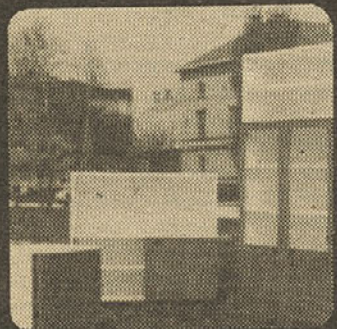
Veličina brezciljnejev je, da so povsod, kamor prispejo — na cilju.

IVAN CIMERMAN

sistem ABC

sistem ABC

sistem ABC

sistem ABC

okna, vrata

TOZD
STAVBNO
MIZARSTVO
Ljubljana, Koprška c.
(Industrijska cona Vič)

- okna, vrata (vseh vrst po naročilu in serijskem programu)

sistem HOPO

TOZD
LESNA
GALANTERIJA
Podpeč

- sestavljen pohištvo - sistem HOPO

hoja

predelava lesa
Ljubljana
Ižanska cesta 8

vam nudi
iz svojega programa:

**V TOZD TESARSTVO, Ljubljana,
Ižanska cesta 18,
naslednje izdelke in storitve:**

- strešne, stropne, stenske in podne konstrukcije v masivni izvedbi
- lepljene lesene konstrukcije za razne namembne objekte, ki imajo široke razpone - tudi do 10 m (za otroške vrtnice, šole, zavode, delavnice in rekreacijske objekte);
- montažne hiše;
- dobavo in montažo izdelkov (ugrajevanje po predloženem načrtu)

**V TOZD STAVBNO POHIŠTVO, Ljubljana
Koprška cesta (industrijska cona Vič)**

- okna in vrata vseh dimenzij - barvano in natur po naročilu in serijskem programu

V TOZD POHIŠTVO, Polhov Gradec

- notranjo opremo po naročilu in serijsko pohištvo »sistem ABC«;

V TOZD LESNA GALANTERIJA, Podpeč

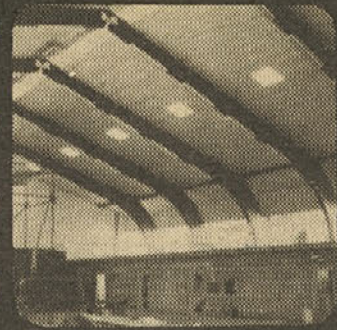
- sestavljivo pohištvo »sistem HOPO«, ki je primerno za opremo kletnih, shrambenih, delavniških, kabinetnih, upravnih in stanovanjskih prostorov;
- obešalnike vseh vrst in izdelav

**V TOZD VELOX, Ljubljana
Koprška cesta (industrijska cona Vič)**

- Velox gradbene plošče za izdelavo stropov, sten in podov

TOZD
TESARSTVO
Ljubljana,
Ižanska cesta 18

- lepljeni nosilci (telovadnica ZTP v Ljubljani)

lepljeni nosilci

TOZD
VELOX

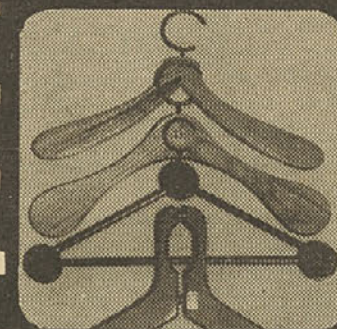
Ljubljana, Koprška c.
(Industrijska cona Vič)

gradbene plošče

TOZD
LESNA
GALANTERIJA
Podpeč

- obešalniki

obešalniki

TOZD
POHIŠTVO -
POLHOV GRADEC

- sestavljeno pohištvo sistem ABC (za dnevne sobe, otroške sobe, kabinete in predsobe) pisarne, knjižnice, institute itd.)

sistem ABC

SLOVENIJALES

Pohištvo tudi
za 22.000.000.
Jugoslovancev

KOVINOPLASTIKA LOŽ

z n. sol. o.
INDUŠTRIA KOVINSKIH IN PLASTIČNIH IZDELKOV

ZA OPREMO, GRADNJO
IN ADAPTACIJO VSEH VRST
GRADBENIH OBJEKTOV

nudimo

IZ NAŠEGA
PROGRAMA:

- gradbeno okovje za okna in vrata po sistemu prevesnega odpiranja
- razne vrste kamis, še posebej za opremo večjih prostorov
- nerjaveče pomivalnike
- ZNS stikala
- toaletne omarice
- servirne pladnje ter pekače

po cenah veljavnih na dan dobave

Za informacije se obrnite na prodajni oddelek podjetja, telefon: 061/797-010 ali telex: 31 588 Yu-LOŽ.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

O'Neill:

Nikola Tesla

Biografija Nikole Tesle je delo ameriškega avtorja Johna O'Neilla, ki ga je s Teslo vezalo dolgoletno prijateljstvo. Knjiga se odlikuje po živosti, neposrednosti, iskrenosti; v njej ni prikazan samo Tesla kot znanstvenik in izumitelj, temveč tudi vsa veličina in tragika njegovega življenja. Tako pomeni pričujoča knjiga izjemen prispevek ob 120-letnici rojstva našega velikega genija, ki je s svojimi odkritji postavil mejnik sodobne elektrotehnike. Slovensko izdajo knjige je priredil dr. Lavo Čermelj.

242 strani, cena: pl. 168 din

Knjigo dobite v vseh knjigarnah, z izpolnjeno naročilnico pa jo lahko naročite pisмено

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Mestni trg 26, Ljubljana

naročilnica - pd-IX.

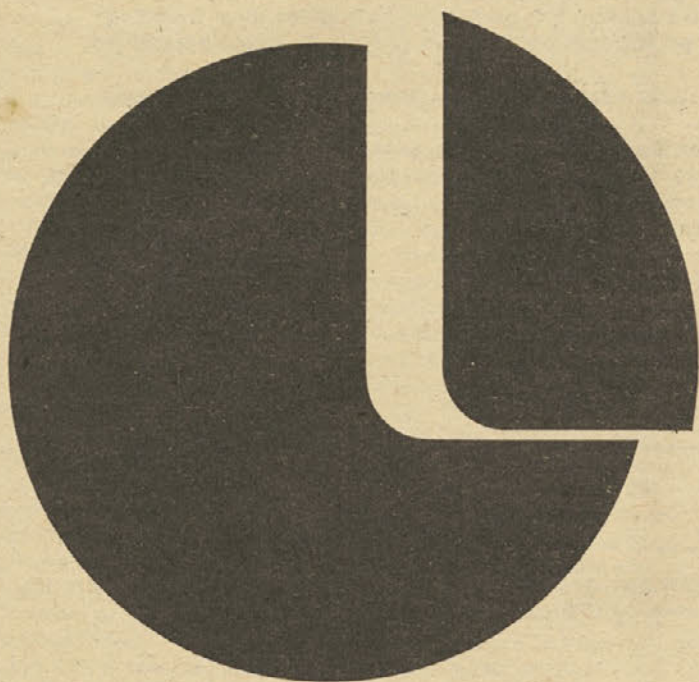
Nepreklicno naročam knjigo
NIKOLA TESLA

Ceno 168 din bom poravnal takoj ali v 2 zaporednih mesečnih obrokih po 84 din
Knjigo mi pošljite na naslov (tiskane črke):

.....
.....

Poklic naročnika:

Kraj in datum: Podpis naročnika:

lesna
slovenj gradec
gozdarstvo in
lesna industrija
o. sol. o.

62380 slovenj gradec • gosposvetska 4 • tel. 062-84571

vam iz svojega
širokega
proizvodnega
programa priporoča
pri rekonstrukcijah,
novogradnjah
in adaptacijah
naslednje kvalitetne
proizvode:

- iverne plošče vseh vrst
- stenske in stropne obloge
- SUMO vrata
- INTRO okna
- IZOLIR LIPS okna
- klasična okna
- termoizolacijsko steklo
- plastične rolete

INTRO okno

je izdelano po licenci ROTO s podbojem iz mahagonijevega lesa in plastičnimi krili, ki so zasteklena s termoizolacijskimi šipami. Imajo odlično zvočno izolacijo. Kljuka je lahko plastificirana ali aluminijasta. Rolojska omarica je furnirana in opremljena s plastično roletto.

IZOLIR LIPS

okna so izdelana iz kvalitetnega smrekovega lesa in zasteklena enako kot INTRO. Površinsko so obdelana z naravnimi ali pigmentiranimi laki.

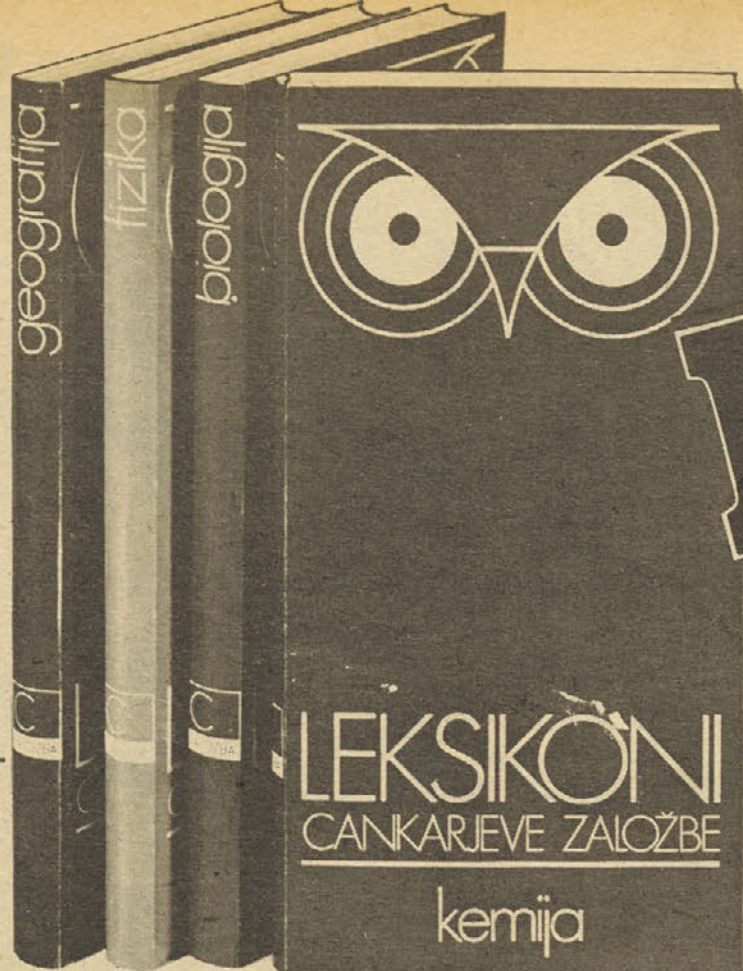
STENSKE IN STROPNE OBLOGE

izdelujemo v dveh izvedbah, furnirana z različnimi plemenitimi furnirji ali pa v rustikalni izvedbi, lužena v različnih odtenkih.

SUMO – suhomontažna vrata

s podbojem, furnirana s plemenitimi furnirji. Vrata so v različnih izvedbah: polna krila, krila z izrezom in pa vrata z nadsvetlombo.

Naše izdelke prodajajo poslovalnice Slovenjalesa, Lesnine, Prolesa, vse večje trgovine z gradbenim materialom in naša prodajalna v Slovenj Gradcu, TOZD Pameče.

LEKSIKONI

CANKARJEVE ZALOŽBE

BLIŽNJICA K SODOBNEMU UČENJU IN ZNANJU

Cankarjeva založba je na osnovi leksikonov svetovno znane založbe HERDER iz ZRN in ob pomoči najvidnejših slovenskih strokovnjakov s posameznih področij pripravila zbirko tematsko zaokroženih priročnih leksikonov.

Kot prvi štirje bodo izšli leksikoni Biologija, Kemija, Fizika in Geografija

9300 gesel
2100 ilustracij in preglednic
na 1000 straneh

Biologija

splošna botanika, splošna zoologija, somatologija, paleontologija, fiziologija, biokemija, genetika, biološka sistematika, morfologija, ekologija, etologija in še druge stroke, ki iz teh izhajajo in jih dopolnjujejo.

Kemija

splošna kemija, anorganska kemija, fizikalna kemija, jedrska kemija (oz. fizika), biokemija in farmakologija, kemijska tehnologija in sorodne stroke, ki so s kemijo tesno povezane.

Fizika

splošna fizika, jedrska fizika, elektrotehnika, astronomija, astrofizika, akustika, optika, toplota, mehanika itd. . . . ter pojmi iz bližnjih strok, ki so pomembni za razumevanje določenih fizikalnih pojavov.

Geografija

splošna, fizična in družbena geografija, geologija, petrografija, mineralogija, meteorologija, ki jih dopolnjujejo pojmi iz ekologije, urbanizma, priroslovja, demografije, ekonomije itd. . . .

4 leksikoni 360din

cena posameznega leksikona 100 din!

Cena kompleta kot tudi posameznih leksikonov bo po izidu znatno višja.

Leksikona Biologija in Kemija izideta letos jeseni, leksikona Fizika in Geografija pa prihodnjo pomlad.

Založba je že sedaj pripravila šest podobnih del za leti 1977 in 1978. Izšli bodo leksikoni: Umetnost (pojmi), Književnost (pojmi), Okolje, Matematika, Samoupravljanje in družbena ureditev SFRJ, Družboslovje.

darilo

za naročnike vseh 4 leksikonov:

ekskluziven kemični svinčnik, na katerem bosta vgravirana vaše ime in priimek

Prejeli ga boste jeseni s pošiljko prvih dveh knjig.

Bistvene značilnosti LEKSIKONOV CZ:

- jedrnata informacija o temeljnih pojmi posameznih panog, ki zajema tudi najnovejša dognanja,
- strokovno neoporečna razlaga, jasna tudi bralcu, ki v stroki ni doma,
- dosledna leksikalna izpeljava pojmov (ob tujih besedah najdemo izvor in izgovarjavo, kadar je to potrebno, pri številnih geslih pa tudi puščice, ki kažejo k sorodnim pojmom),
- pojme, ki jih je z besedo težje nazorno razložiti, dopolnjujejo izvirne ilustracije, preglednice in grafikoni,
- povezava med leksikoni različnih strok (temeljno znanje o biokemiji, ki ga npr. obravnava leksikon Biologija, je širše in podrobneje razloženo v leksikonu Kemija),
- priročna oblika in izredno trpežna vezava (knjige so tiskane v žepnem formatu 10,5 x 20 cm in vezane v plastične platnice).

Naročila za LEKSIKONE CZ sprejemajo:

- vse knjigarne
- zastopniki založbe
- Cankarjeva založba, Ljubljana

LEKSIKONI
CANKARJEVE ZALOŽBE

Naročilnico pošljite na naslov: CANKARJEVA ZALOŽBA
Kopitarjeva 2, 61000 Ljubljana

NAROČILNICA št. 0
PD-sept.1976

3 v kraj dan. mes. leto

Evid. št. kupca 16 23 24

Priimek in ime

Naslov

Zaposlen pri ulica kraj 78 poštna številka

Naslov del. organizacije ulica kraj 78 poštna številka

Rojen 25 reg. št. os. izk. 27

kdo jo je izdal poklic 36 39

Prosimo, da označite pogoje, ki vam najbolj ustrezajo! V zaprte kvadratke ne vpišite ničesar!

Plačal bom po prejemu računa in položnic:

a) v enkratnem znesku

b) v zaporednih mesečnih obrokih (najmanjši obrok je 100 din)

Knjige in račun mi pošljite: na dom v službo 72 42 74

Naročilnico izpolnite s tiskanimi črkami, še posebno razločno vpišite ime in priimek.

Po subskripcijski ceni nepreklicno naročam naslednje posamezne knjige:

000682 Biologija — 100 din

000683 Kemija — 100 din

000684 Geografija — 100 din

000685 Fizika — 100 din

Naročam komplet knjig:

Biologija, Kemija

Geografija, Fizika

za 360 din, tj. po subskripcijski ceni z 10 % popustom

Naročilnica mora biti poravnana do izida.

podpis

SOZD DOBRINA
VELETRGOVSKO, GOSTINSKO
TURISTIČNO IN PROIZVODNO PODJETJE
n. sol. o.
TOZD GROSIST CELE
BEŽIGRAJSKA 13

nudi vsem šolam
naslednje artikole:

- **prehrambene:** mesne izdelke, testenine, maščobe, kavo, čaj, začimbe, dišave, med, sadje, zelenjavne in sadne izdelke, brezalkoholne pijače ter vse ostalo prehransko blago;
- **industrijske:** pralna sredstva, čistila, šolske potreščine, papirno konfekcijo in vse ostale gospodinjske potrebščine.
- **v lastnem gostinstvu — počitniških domovih omogočamo vso športno rekreacijo.**

Otroški sejem v VVZ Radenci

Ob koncu lanskega šolskega leta smo v vzgojnovarstvenem zavodu Radenci že drugi organizirali otroški sejem. Na željo lanskega letnega obiskovalca našega sejma so se delavci zavoda odločili, da bodo ponovno pripravili to prireditev, ki je ostala v prijetnem spominu vseh otrok in njihovih staršev. Na igrišču pred vrtecem so se zbrali otroci iz vrta Radenci ter njegovih oddelkov — vrta na Kapeli in v Vidmu, s svojimi starši. Na prireditvi pa je prišlo tudi mnogo drugih občanov in gostov.

Občinstvo si je najprej ogledalo razstavo otroških likovnih izdelkov, ki so bili razstavljeni v igralnici vrta. Za vedro uvodno razpoloženje je otroški pevski zbor pozdravil goste.

Cicibani, ki so zadnje leto obiskovali vrtec, so se poslovili od vzgojnovarstvenega zavoda. Vsakemu izmed njih so vzgojiteljice svečano podelile športne značke iz telesnokulturnih panog, za katere so med letom tekmovali in že prej opravili določene naloge na področju plananja, kotalkanja, igre z žogo in toje. Za športno panogo plananja so se otroci urili vse leto v pokritem bazenu zdravilišča

Mladi in gore

Gimnazijo Brežice obiskujejo učenci iz brežiške, krške in sevnjske občine. Med najbolj množične in najbolj aktivne spadajo prav gotovo planinci, saj je v planinsko sekcijo vključenih okoli 90 dijakov.

Večina jih opravlja Zasavsko planinsko pot in Slovensko planinsko pot, zato so izleti v glavnem usmerjeni na vrhove, ki jih zajemata ti dve transverzali. Vse preteklo šolsko leto so pridno opravljal izlete po Zasavju. Obiskali so Svete gore, Bohor, Lisco, Lovrenc, Kopitnik, Gore in Kum. Prehodili so tudi začetek slovenske planinske transverzale od Maribora do Slovenj Gradca. V maju so se

»Radenska«, ker jim je kolektiv te delovne organizacije omogočil brezplačno kopanje enkrat tedensko. Prvič v tem šolskem letu je bilo uvedeno v starejših skupinah tudi tekmovanje za »knjižno značko«, ki so si jo otroci pridobili s pripovedovanjem besedil iz del slovenskih mladinskih pisateljev, ilustracijami in dramatičajo zgodbic ter deklamiranjem otroških pesmic.

Vzgojiteljice so otrokom in obiskovalcem uspešno predstavile lutkovno igrice: »Hiša tete Barbare«. Po končanem programu so si otroci in gostje nakupili poceni, doma izdelane igrače, slaščice in sokove, ki so jih pripravili pozhrtvovalni delavci vzgojnovarstvenega zavoda. Gostje so predvsem ugodno ocenili domiselne in estetsko izdelane otroške igrače, ki so jih pripravile vzgojiteljice in varuške. Čeprav je bilo teh izdelkov veliko, bi jih verjetno še mnogo več prodali.

Ker so se obiskovalci otroškega sejma izredno dobro počutili, bo treba najti še več možnosti in oblik tovrstnih srečanj v krajevni skupnosti. KLARA GEDER, VVZ Radenci

popvpeli na cvetočo Golico in kar trikrat poskušali priti na Stol. Jeseni jih je presenetil dež, pozimi obilen sneg, tako da so ga spomladi z lahkoto osvojili. Zato da bi bolj spoznali gore, njihove nevarnosti in lepote, so organizirali planinsko šolo.

Udeležili so se Tabora mladih planincev iz Posavja, ki je bil julija v Kamniški Bistrici. Avgusta so organizirali večdnevni izlet po Julijskih Alpah. Z novim šolskim letom so takoj začeli delati. Za njimi je že prehojena transverzala od Slovenj Gradca do Solčave. Zadali so si obsežen program, ki ga bodo pod vodstvom prizadene mentorice Marije Veble pravo gotovo izpolnili. G. R.

Razvoj in rast glasbene šole v Šentjurju pri Celju

Šentjur je občinsko središče s staro glasbeno tradicijo, saj sega le-ta v obdobje prejšnjega stoletja, ko so slovensko glasbo pričeli bogatiti skladatelji Ipavci, šentjurski domačini. Od tedaj se je vokalna glasba trdno zadržala v kraju, korenine pa je pognala tudi instrumentalna glasba, saj so začeli redno delovati večji ali manjši orkestri.

Po osvoboditvi se je pevska kultura zelo lepo razmahnila, instrumentalna muzika pa je skoraj povsem zamrla. Zato vrst glasbe tudi ni bilo možnosti, saj se je na šoli, ki jo obiskuje skoraj 800 učencev, učilo instrumente le 4 do 5 učencev, pa še ti so se vozili v Celje. Primanjkljaj v instrumentalni glasbi je lahko odpravila le glasbena šola, ki je bila zelo potrebna. Ustanovili so jo pri delavski univerzi, leta 1968. Za začetek se je vpisalo 9 klaviristov in 23 harmonikarjev. Po dveh letih, ko je bila delavska univerza ukinjena, se je število gojencev zelo povečalo, šola pa je bila priključena k osnovni šoli. V naslednjih letih je število gojencev nenehno raslo, v šoli so pričeli poučevati kitaro, trobila, pihala in napolnedni godala. Lansko šolsko leto je končalo to šolo 86 rednih učencev in 38 pripravnikov. Nedvomno je bilo to leto najuspešnejše, kar je pokazala tudi sklepna prireditev, ki je bila zelo dobro obiskana in dobro ocenjena. Na njej je nastopilo kar 52 gojencev. V zadnjih mesecih leta 1975 si je šola ustvarila po-

Dvojni jubilej Justine Trobina

V Šoštanjju je pred kratkim slavila profesorica Justina TROBINA kar dvojni jubilej, in sicer 70-letnico rojstva in 50-letnico pedagoškega dela. Jubi-

goje za verifikacijo in se letošnjega 1. januarja osamosvojila.

Od svojih skromnih začetkov v letu 1968 do danes vodi šolo glasbeni učitelj Edi Goršič, ki je po osamosvojitvi tudi njen prvi ravnatelj. Vpliv šole je po osmih letih že precejšen, saj sodelujejo učenci na vseh vidnejših prireditvah v kraju, nekaj jih igra pri godbi na pihala in v raznih ansamblih. Svojo dejavnost je razširila tudi na druge kraje v občini, saj dela v njenem sklopu oddelek na Ponikvi, precej učencev pa prihaja tudi iz Slivnice pri Celju in iz Dramelj. Pritegniti bo treba samo še Planino pri Sevnici, pa bodo v glasbeno šolanje vključeni vsi večji kraji v občini. Zanimiv je podatek, da je v prvih letih obstoja večina učencev vadila na šolskih instrumentih, do sedaj pa so starši učencev kupili že 17 klavirjev, nešteto harmonik, precej kitar, trobil in pihal.

Sodelavci šole so razen ravnateljice sami honorarni učitelji (povečini iz Celja), kljub temu da so dani vsi pogoji za redno namestitve učiteljev za klavir, harmoniko in pihala. Vsa ta mesta so bila tudi razpisana.

Ko sedaj, po osmih letih obstoja šole razčlenjujemo njeno rast, lahko ugotovimo, da so bile možnosti v začetku zelo skromne, da pa je bila volja njenih ustanoviteljev izredna. Zato so tudi premagali težave in po njihovi zaslugi je pognala šola že trdne korenine. ERNEST REČNIK

lantka je šoštanjka rojakinja; v Šoštanjju je obiskovala osnovno šolo, nato pa meščansko šolo v Celju in učiteljske v Mariboru. Že zelo zgodaj je pokazala svojo

Splošno
gradbeno podjetje
»GORICA«

IZ NOVE GORICE

GRADI Z UPORABO SODOBNE TEHNOLOGIJE HITRO, SOLIDNO IN POCENI STANOVANJA, VRSTNE HIŠE, TRGOVSKE IN INDUSTRIJSKE OBJEKTE TER OBJEKTE ZA SPLOŠNE DRUŽBENE POTREBE. MED SLEDNJIMI GRADIMO PREDVSEM ŠOLSKE OBJEKTE, TELOVADNICE IN VRTCE.

TE OBJEKTE GRADIMO TUDI Z UPORABO MONTAŽNIH ARMIRANO-BETONSKIH ELEMENTOV.

ZA ŠOLSKE SKUPINE **30%** POPUSTA

Letošnjo jesen in zimo bo VIATOR organiziral za šolske skupine prevoz z modernimi turističnimi avtobusi s 30% popustom.

Skupine bodo v hotelih in restavracijah VIATORJA dobile kosilo (juha, glavna jed s prikuho, solata, sladice ali kompot) za 25 din.

Naše poslovalnice so v Ljubljani, na Gorenjskem, slovenski Koroški, Beli krajini, v Prekmurju in na Goriškem.

Informacije in prijave: VIATOR, turistična agencija, Ljubljana, Trdinova 3, telefon 314-544 in vse poslovalnice VIATORJA.

VIATOR LJUBLJANA

glasbeno in pevsko nadarjenost. Na svojem prvem službenem mestu v Celju leta 1926 je opravljala pedagoško delo, hkrati pa vodila tudi mladinske pevске zборе. Po uspešni zasnovi glasbenega poustvarjanja je leta 1931 odšla na državni konservatorij v Ljubljano, ki ga je po petletnem študiju opravila z odliko. Po diplomu je pet let službovala kot profesorica glasbe na učiteljski v Mariboru. Tudi tam uspešno vodila različne pevске zборе do okupacije, ki je preprečila njeno nadaljnje pedagoško in glasbeno delovanje.

Po osvoboditvi je prišla v rodni Šoštanj, kjer je najprej poučevala na osnovni šoli in gimnaziji, po ustanovitvi glasbene šole pa tudi na tem zavodu. Poleg vseh pedagoških obremenitev je vodila na gimnaziji kar dva zbora ter mešani in ženski pevski zbor Svobode Šoštanj. Kot solistka je na

Pohodna enota na gradbeni tehniški šoli v Ljubljani

Na gradbeni tehniški šoli v Ljubljani smo ustanovili pohodno enoto. Slavnostne ustanovitve in predaje prapora sicer še ni bilo, vendar smo pohodno enoto že imenovali: 1. tankovski odred. Naš pokrovitelj je 1. tankovski odred pri GŠS (glavni štab Slovenije), ki ima domicil v občini Ljubljana-Bežigrad in je bil razformiran pred osnovno šolo dr. Vita Kraigherja. Prispevali nam bodo gradivo za razstavo, ki jo bomo pripravili v kratkem. Dobili bomo tudi mentorje za čete in vode.

Predlog za ustanovitev se je pojavil že lani, ustanovitev pa se je nekoliko zavlekla. Na ustanovni konferenci se je zaradi dobre propagande zbralo okoli 180 dijakov in dijakinj. Odred je sestavljen iz štaba dveh bataljonov in iz izvidniške čete, ve-

števlnih koncertih in proslavah požela veliko priznanja. Od osvoboditve dalje je vsako leto prirejela s svojimi zbori koncerte v Šoštanjju in po drugih krajih Slovenije. Omenimo naj, da je imela skupno kar 85 koncertov in da so na raznih tekmovanjih njeni zbori dobivali tudi najvišje ocene. Za svoje dolgoletno delovanje na področju ljudske prosvete je od skupščine občine Velenje prejela med prvimi najvišje občinsko priznanje — Kajuhovo nagrado.

Sedaj, ko profesorica Justina Trobina praznuje svoj dvojni jubilej, 70-letnico rojstva in 50-letnico pedagoškega delovanja, še vedno počuje na glasbeni šoli. Zato ji čestitamo k dvojnemu jubileju z željo, da bi še vnaprej tako zavzeto delovala na kulturno glasbenem področju mesta Šoštanj.

V. KOJC

čina članov pa ima kakšno zadržitev. Kmalu po ustanovni konferenci smo imeli vaje, organizirali pa smo tudi pevске vaje.

Devetega maja se je naša pohodna enota (in ne taborniki ali mladinci, kot je bilo napačno objavljeno v Delu oziroma v Zboru občanov) pred Mladinsko knjigo postavila v obliko peterokrake zvezde, kamor se je s padalom spustil osilec štafetne palice. Poter je vsa pohodna enota odšla po poteh partizanske Ljubljane. Zvečer smo se udeležili slavnosti v Gameljnah, kjer smo tudi prenočili. To je bila naša prva naloga, pripravljamo pa se na naš prvi pohod, ki bo potekal od Iga na Rakitno in do Borovnice. SAŠO BAJEC, V3b GTŠ Ljubljana

Popravek

V spominskem članku ob smrti pisatelja Frana Roša je pri navedbi letnice rojstva nastala tiskarska napaka: Fran Roš se je rodil 1898 (ie 1889).

Poskrbimo za varnost — poskrbimo za varnost — poskrbimo za varnost — poskrbimo za varnost — poskrbimo za varnost — poskrbimo za varnost

Nevami prvi koraki

Poletje, to za varnost otrok tako nevarno obdobje je mimo. Koliko je bilo prometnih nezgod, mrtvih in telesno poškodovanih otrok, še ne vemo, vemo pa, da brez nesreč ni šlo.

Prav sedaj, ko se je znova začelo šolsko leto, smo zopet pred nalogo: čimprej poskrbeti za varnost šolarjev.

KAJ POMENI ZA PRVOŠOLCE ZAČETEK OSNOVNOŠOLSKEGA OBDOBJA

Prav gotovo prvo življenjsko prelomnico in začetek spozna-

tedne in mesece začetka šolskega leta.

KJE, KAKO, KDAJ?

Vedeti moramo, da so se prometno varnostne razmere od lanskega do letošnjega leta spremenile. Prometa na enako širokih in enako zavarovanih cestah je precej več, kot ga je bilo lani. Zato so tudi možnosti za prometne nezgode večje. Posebno skrbno moramo paziti, da bomo prvošolcem izbrali najvarnejšo pot do šole, ne glede na to, če je morda malce daljša. Starši naj z njimi

vanja življenjskih resnic. Takih začetkov je bilo že kdo ve koliko in od vsakega smo se nekaj naučili. Tisti, ki skušamo skrbeti za varnost otrok na poti v šolo, vedno znova ugotavljamo, da zanje ni bilo nikoli dovolj poskrbljeno. Na svoji življenjski poti pa se nenehno vključujejo v cestni promet, ki postaja vedno bolj nevaren.

Prvih dni in tednov novega šolskega leta se najbolj bojimo. Posebno prvošolčki se znajdejo v okolju, kjer vse vrvi okrog njih. Raztreseno so, polni šolskih skrbi, na poti v šolo in domov. Vse to je več kot dovolj za nepreviden korak in nesreča je tu.

Za nekaj tisoč otrok, zlasti prvošolcev, so prvi koraki na poti v šolo prometno najbolj nevarni. Doslej so to potrdili vsakoletni tragični dogodki na cesti. Letos morda lahko upamo, da bo odstotek uspeha varnosti osnovnošolcev — kolesarjev nekoliko večji. S kolesarskim izpitom v žepu se vozijo v šolo že mnogi učenci drugih razredov, da ne govorimo o učencih srednje in višje stopnje. Bojimo pa se, da ti učenci ne bi bili — kar zadeva promet — preveč samozavestni.

Kolesarski izpit v žepu, zlasti pri nižješolcu, še ni zagotovilo za varno vožnjo. Učenec ima premalo znanja in izkušenj. Pomoč staršev je še vedno potrebna. Otroci različne starosti gledajo na nevarnost na cesti različno.

Prav gotovo pa so na slabšem učenci, ki niso bili deležni tiste osnovne, nujno potrebne prometne vzgoje, ki bi zagotovila vsaj varno peš hojo, da ne govorimo o kolesarjenju. Učencev kolesarjev pa ni ravno malo, posebno na podeželju ali v šolskih okoliših blizu mest. To »praznino« v vedenju o prometni vzgoji bodo morali upoštevati posebno prve

KAJ STORIMO UČITELJI?

V šolski pouk vpletajmo »učne ure« o prometni vzgoji. Prav tako izrabimo srečanja med otroki, učitelji in starši tudi zato, da se pogovorimo o varni poti in ravnanju — vedenju otrok na poti v šolo. Vsem nam (in staršem) mora biti jasno, da je varnost otrok na prvem mestu. Občinski organi za preventivo in vzgojo v cestnem prometu nam bodo prav gotovo pri tem pomagali in nam predvajali prometno vzgojne filme, posebno tiste, ki so za take priložnosti primerni. Skupaj s starši obravnavajmo nevarne prometne točke, po katerih prihajajo otroci v šolo oziroma domov in predlagajmo občinskim organom ureditev nekaterih prometnih pomanjkljivosti. Jesenski čas je tu, dnevi so vedno krajši. Otroci se bodo zaradi tega marsikje znašli na poti v šolo v času, ko bo vidljivost slaba. Zelo koristno je, da otroke oblačimo v zaščitna oblačila — rumene, svetle, citronaste barve. Šolske torbe naj bodo opremljene z materiali, ki odbijajo svetlobo.

Ne samo prvošolcem, tudi šolarjem drugih razredov bodo taka napotila dobrodošla, pa naj jih pove kdorkoli: ravnatelj, razrednik, mentor, miličnik, ali pa član avto-moto društva.

MARJAN METLJAK

vožnje s kolesom.

Kolesarji, ki so uspešno opravili preskus vožnje s kolesom, so po dosedanji praksi prejeli kolesarsko izkaznico, ki jo je izdala družina pionirjev prometnikov, podpisal pa jo je mentor prometne vzgoje. Tudi v prihodnje bodo otroci — kolesarji dokazovali usposobljenost za vožnjo s kolesom s posebno izkaznico, ki pa jo bosta podpisovala ravnatelj šole in mentor prometne vzgoje. Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SR Slovenije potrjuje stare izkaznice z žigom na hrbtni strani, tako, da ostanejo veljavne tudi vnaprej.

Ker je po dosedanjih ugotovitvah število učencev, ki želijo opraviti kolesarski izpit zelo veliko, priporoča svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SRS šolam naslednje:

- Kar najhitreje je treba organizirati kolesarske krožke in družine pionirjev prometnikov ali druge oblike dela, da bi tako omogočili otrokom pripravo za samostojno vožnjo s kolesom.
- Občinski organi za preventivo in vzgojo v cestnem prometu naj organizirajo to dejavnost v sestavi komisij za vzgojo šolske mladine ali pa ustanovijo za to posebne delovne organe. Sestavljeni naj bodo iz predstavnikov šol, občinske zveze prijateljev mladine, združenja šoferjev in avtomehaničev, avto-moto društva, ZSMS PM in OM in drugih dejavnikov kot pomoč šolam za lažjo pripravo pri usposabljanju otrok za vožnjo s kolesom.

— Na rodiljskih sestankih naj bi staršem pojasnjevali organizacijo in potek priprav in preskusa ter jih pridobili, da bodo pri usposabljanju svojih otrok aktivno sodelovali.

— Med najprimernejše oblike za usposabljanje otrok za samostojno vožnjo s kolesom sodijo tudi vsakoletna tekmovanja Kaj več o prometu, ki naj postanejo množična kot razredna, šolska in druga tekmovanja.

— Pri usposabljanju otrok za

vožnjo s kolesom bi kazalo angažirati tudi starejše mladince, ki že imajo izkušnje pri usposabljanju za vožnjo s kolesom v šoli ali zunaj nje.

Za mentorje in druge predavatelje prometne vzgoje v šolah, ki bodo sodelovali pri usposabljanju otrok za vožnjo s kolesom, je republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pripravil pripomoček — izpitni snov za kolesarje na osnovnih šolah, testni poli za preskus znanja (gradivo naročite na naslov: Celuloza Krško — TOZD Papirkonfekcija Krško) ter pravilnik o programu in načinu opravljanja izpita za kolesarje osnovnih šol. Pri delu v kolesarskem krožku so primerne tudi vprašalne pole za testiranje o poznavanju cestno prometnih predpisov od 5. do 8. razreda osnovnih šol. Poleg navedenega gradiva pa je na voljo še:

- okvirno navodilo za organiziranje in delo kolesarskega krožka (v brošuri Kaj več o prometu, izdal Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu leta 1975) kar se lahko zlasti uporablja ob razrednih tekmovanjih);
 - brošura Knol — Serpan: Otroci v prometu (izšla pri Mladinski knjigi leta 1967);
 - Kodeks etike udeležencev v cestnem prometu (izdal Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SRS leta 1976);
 - prometni filmi, posebej še film Kolesarski krožek (pripravil Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu leta 1968).
- Republiški svet oziroma občinski sveti bodo v sodelovanju z zavodom SRS za šolstvo v pomoč šolam organizirali regionalna posvetovanja za prometno vzgojno dejavnost v šolah, na katerih bodo izmenjane izkušnje o dosedanjem delu na področju usposabljanja otrok za vožnjo s kolesom.

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SR Slovenije

Korak naprej

Prometna vzgoja v srednjih šolah

V letu 1975 je celjski občinski svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu posvetil posebno pozornost prometno-vzgojni dejavnosti na vseh srednjih šolah. Pri tem se je tesno povezal z organizacijsko enoto zavoda SRS za šolstvo v Celju.

Za izhodišče delovnih prizadevanj so rabile ugotovitve o stanju prometne vzgoje na srednjih šolah v zadnjih letih, ki so pokazale več pomanjkljivosti. Temelj za nadaljnje prizadevanje pri načrtnem uvajanju prometne vzgoje je bil sporazum med republiškim svetom za prometno preventivo in vzgojo v cestnem prometu ter zavodom za šolstvo. Vsebinska usmeritev je dvosmerna in zajema:

- obvezni del, ki naj ga šole izvajajo pri posameznih predmetih v smiselni oslonitvi na ostalo snov, v posamezne predmete pa se vključuje glavna snov;
- prometno vzgojo po posebnem programu, ki zajema tečaje in prostovoljne dejavnosti.

Tako je lahko prometna vzgoja načrtno in organsko vključena v učne načrte posameznih učiteljev in raznih področij prostovoljnih dejavnosti šol. Del obveznega programa je skupen, smiselno povezovanje in vključevanje ustreznih tematike pa je zaradi programskih in organizacijskih raznolikosti šol zaupano posameznemu učitelju. Tako se izognemo povečanju skupnega tedenskega števila učnih ur in dodatni obremenitvi učencev in učiteljev. Vsaka šola naj bi hkrati načrtovala prometno vzgojo celotno, v letnem delovnem načrtu šole.

Prikazana izhodišča so bila soglasno sprejeta na konferenci ravnateljev srednjih šol v oktobru 1974. Vsa vodstva šol so prejela okvirni načrt in pismene smernice. Po več kakor enoletnih prizadevanjih ugotavljamo, da

smo storili bistven korak naprej. Da je to res, potrjujejo tele ugotovitve ob pregledih šol (ki zajemajo tudi nekatere pomanjkljivosti):

- na šolah so poprej navedeno problematiko in smernice obravnavali na konferencah učiteljskih zborov;
- na vseh šolah so bili imenovani mentorji prometne vzgoje;
- na večini šol so pridobili za prometno vzgojo več članov učiteljskih zborov;
- za prometno vzgojo je pokazala marsikje zanimanje in skrb mladinska organizacija;
- na večini šol je ugotovljena večja pomoč ravnateljev mentorjem;
- ugotavljamo večja prizadevanja, ki so pa ponekod pre-malo načrtna;
- poročanje o delovnih rezultatih je večkrat pomanjkljivo, dosežki pa so;
- posamezne šole, predvsem ekonomski šolski center, šola za zdravstvene delavce in ŠKIMC Štore delajo še posebno načrtno in intenzivno, obseg njihove dejavnosti je večji kot drugod;
- le izjemoma ni bil ugotovljen napredek.

Posebna pomembna je ugotovitev, da se na vseh šolah zavedajo pomembnosti prometne vzgoje, da sodelujejo s svetom oziroma njegovo komisijo, iščejo njegovo pomoč ter da želijo prometno vzgojo posodobiti.

V prizadevanjih za izvajanje prometne vzgoje po posebnem programu (razširjena vzgojna dejavnost) zadevajo šole na nekaj objektivnih težav: težko je vključiti učence vozače, ki so ponekod v večini, drugod pa

devanja, ki so pa ponekod pre-malo načrtna;

— poročanje o delovnih rezultatih je večkrat pomanjkljivo, dosežki pa so;

— posamezne šole, predvsem ekonomski šolski center, šola za zdravstvene delavce in ŠKIMC Štore delajo še posebno načrtno in intenzivno, obseg njihove dejavnosti je večji kot drugod;

— le izjemoma ni bil ugotovljen napredek.

Posebna pomembna je ugotovitev, da se na vseh šolah zavedajo pomembnosti prometne vzgoje, da sodelujejo s svetom oziroma njegovo komisijo, iščejo njegovo pomoč ter da želijo prometno vzgojo posodobiti.

V prizadevanjih za izvajanje prometne vzgoje po posebnem programu (razširjena vzgojna dejavnost) zadevajo šole na nekaj objektivnih težav: težko je vključiti učence vozače, ki so ponekod v večini, drugod pa

Komisija za volitve, imenovanja in kadrovske zadeve pri OBČINSKI SKUPŠČINI CELJE

razpisuje po zakonu o srednjem šolstvu (Ur. list SRS, št. 18-67 in 20-70) delovno mesto

ravnatelja gimnazije Celje

Pogoji:

- visoka izobrazba in izpolnjevanje pogojev za učitelja srednje šole
- pet let delovnih izkušenj na področju vzgojnoizobraževalnega dela
- samoupravna usmerjenost in družbenopolitična aktivnost
- predložen pismen koncept osebnih pogledov na organizacijo dela na delovnem mestu in glavne smeri vodstvenega delovanja.

Komisija bo sprejemala vloge 15 dni od objave razpisa dalje.

Komisija za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE PODČETRTEK

razpisuje prosta delovna mesta:

- učitelja glasbenega pouka za določen čas (nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu)
- Pogoji: učitelj glasbenega pouka ali učitelj razrednega pouka ki ima veselje do glasbe.
- učitelja razrednega pouka za nedoločen čas

Nastop dela takoj.

Na voljo sta samska soba in garsonjera.

Prošnje pošljite do 15. oktobra 1976 na naslov: Osnovna šola Podčetrtek.

ovira to dejavnost periodični ali pa izmenski pouk. Vendar se je kljub težavam posrečilo pritegniti v občinsko prometno vzgojno dejavnost več dijakov. Prvič so pripravili občinsko prometno tekmovanje srednjih šol. Ob tem je treba posebej omeniti tekmovalno ekipo mladink s šole za zdravstvene delavce.

Naše ceste so nevarne. Žrtev vrst mladih je iz leta v leto več. Vzgojna prizadevanja moramo povečati. Hkrati želimo doseči dvojce:

- mladi naj si sami pomagajo ohranjati zdravje in življenje;
- vzgojiti želimo etično-moralno pravilno oblikovanega udeleženca, v prometu in kasnejšega voznika motornega vozila

FRANC SEDMAK
pedagoški svetovalec zavoda SRS za šolstvo, organizacijski enota v Celju

Nekatere šole prej, druge pozneje

Priloga učencev osnovnih šol za kolesarski izpit

Po 30. členu zakona o varnosti cestnega prometa se otroci, starejši od 7 let, ki se v šolah ali drugih vzgojno izobraževalnih ustanovah usposobijo za vožnjo s kolesom, lahko samostojno vozijo v prometu na cesti. Otroci, ki se za vožnjo niso usposobili v šolah, pa se smejo voziti s kolesom le v spremstvu odrasle osebe. S tem členom je zakon naložil šolam in drugim vzgojnoizobraževalnim organizacijam skrb, da začno sistematično pri-

pravljati vse tiste otroke od 7. do 14. leta, ki se želijo usposobiti za samostojno vožnjo s kolesom (za mlajše mladoletnike, tj. od 14. leta naprej, to določilo ne velja). Da bi lahko ugotovili usposobljenost za samostojno vožnjo, bodo otroci v šolah opravljali poseben preskus. V ta namen naj ustanovijo v šolah posebne kolesarske krožke. Doslej so bili ustanovljeni samo tam, kjer so občinski odloki posebej vsebovali tudi določila o pogo-

Šola v naravi - športni dnevi

Pravi čas je, da začnete načrtovati program šole v naravi in športnih dni za zimo 1976/77. VIATOR upravlja s hoteli in pensioni v vseh predelih Slovenije, žičnicami, 200 turističnimi avtobusi, turistično agencijo s poslovalnicami v Ljubljani, Slovenj Gradcu, Ravnah, Ljutomeru, Črnomlju ter v ostalih republikah.

Informacije: VIATOR, turistična agencija, Komercialni oddelek Ljubljana, Trdinova 3., telefon 314-544 ali poslovalnice.

Zahtevajte ponudbe, napišite ali sporočite vaše želje.

VIATOR LJUBLJANA